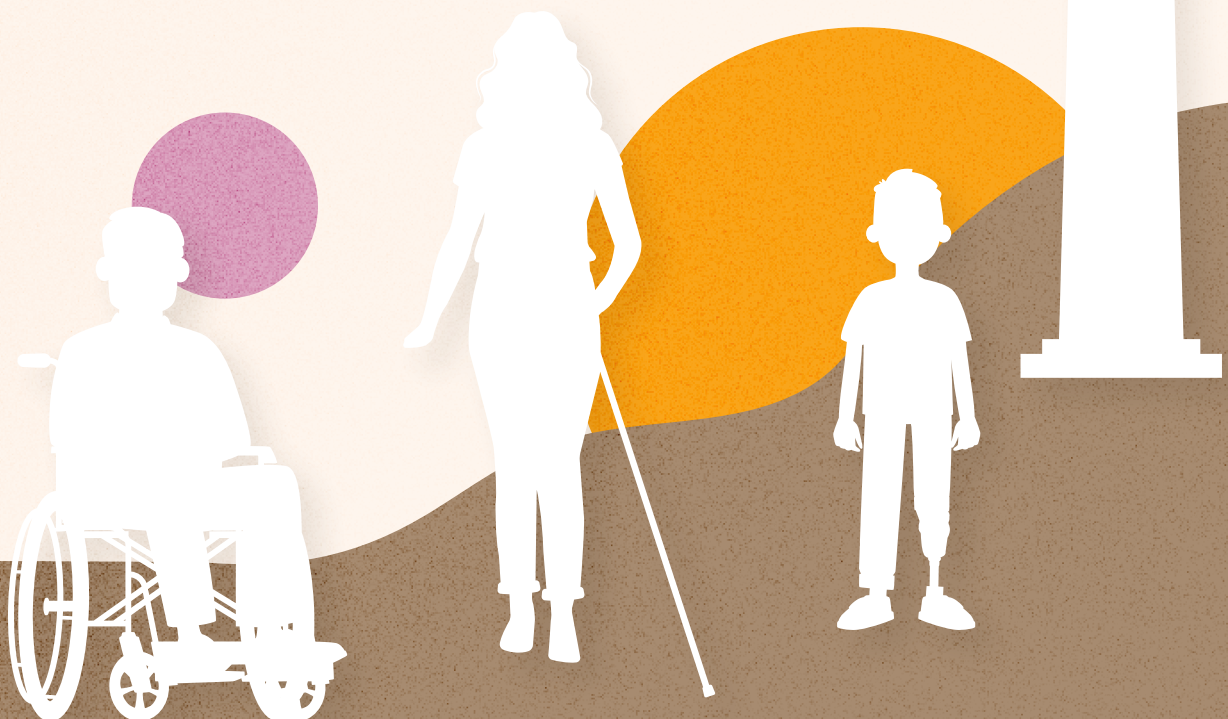

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

2ος ΟΔΗΓΟΣ

ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΣΠΑ 2014 - 2020

ΠΡΑΞΗ: «ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΕΩΝ»

Κωδικός ΟΠΣ (MIS) 5033016

**Υποέργο 3 «Προσαρμογή της λειτουργίας της “Στέγης Ελληνικών Ιδεών”
στις Μουσειοπαιδαγωγικές Αρχές» - Εκτελέστηκε απολογιστικά και με αυτεπιστασία
από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.**

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ: 1090205

Ε.Υ.Δ. Ε.Π. «ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ»

Πηγή Χρηματοδότησης: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Κωδικός ΠΔΕ 2019ΣΕ11410002 της ΣΑΕ1141

Συνολική Δημόσια Δαπάνη: (4 Υποέργα) 2.223.321,77 €

Υποέργο 3 –Δικαιούχος (1010820) Δ/ση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς: 101.890,00 €

**Σταυρούλα Φωτοπούλου, μόνιμη υπάλληλος, με βαθμό Α΄, ΠΕ Λαογράφων- Εθνολόγων-
Κοινωνικών Ανθρωπολόγων, Προϊσταμένη της Δ/σης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς**

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ ΥΠΠΟ:

Μαρία Ζαχαράκη, υπάλληλος ΙΔΑΧ, με βαθμό Α΄, ΠΕ Πολιτιστικής Διαχείρισης, Επικεφαλής της Ομάδας Επίβλεψης

Αθανασία Παπαγιάννη, μόνιμη υπάλληλος με βαθμό Α΄, ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού (Υπεύθυνη Λογαριασμού)

Βασιλική Χατζησπύρου, μόνιμη υπάλληλος με βαθμό Β΄ ΠΕ Αρχαιολόγων-Μουσειολόγων

Στέλλα Ντουράκη, μόνιμη υπάλληλος με βαθμό Β΄, ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού

Προσωπικό ΙΔΟΧ Αυτεπιστασίας:

Μαρία-Νίκη Κουτσούκου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος,

Δήμητρα Μαζαράκη, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος,

Μαρία Τσιριμώννα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος,

Ιωάννα Παπουτσή, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος,

Ελένη Σπυράκη, υπάλληλος ΙΔΑΧ, με βαθμό Α΄, ειδικότητας ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού,

Προϊσταμένη Τμ. Υποστήριξης Λειτουργίας, Εισηγήτρια Εκκαθάρισης

**2^{ος} Οδηγός: Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις και
πρακτικές στον χώρο των Μουσείων
Μουσειακή Προσβασιμότητα
(2^ο Παραδοτέο)**

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

2ος ΟΔΗΓΟΣ

ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΕΡΕΥΝΑ-ΚΕΙΜΕΝΑ:

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΖΑΡΑΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ:

ΜΑΡΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΟΥΤΣΗ

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:

GARDEN

Διάρθρωση Ενοτήτων

Βήματα
Προσβασιμότητας

Καλές
Πρακτικές
Προσβασιμότητας

Β' μέρος

Γ' μέρος

Α' μέρος

Δ' μέρος

Προσεγγίζοντας την
Προσβασιμότητα

Συνδέσου,
Επικοινωνήσε,
Ενημερώσου

Ο Οδηγός υποστηρίζει την προσβασιμότητα για όλους και έχει συνταχθεί βάσει των κανόνων που διευκολύνουν την ανάγνωση. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Verdana 14
- Αριστερή στοίχιση
- Ένταξη εικονιδίων και εικόνων για διευκόλυνση κατανόησης
- Παρουσίαση καλών πρακτικών σαν ενδεικτικά παραδείγματα για διευκόλυνση κατανόησης της θεωρητικής προσέγγισης
- Επανάληψη σημαντικών σημείων (Ανακεφαλαίωση)
- Τίτλοι με έντονη γραφή που αποτυπώνουν το περιεχόμενο
- Έντονη γραφή σε λέξεις-κλειδιά μέσα στο κείμενο
- Αποφυγή σύνθετων λέξεων ή όρων χωρίς να εξηγούνται

Περιεχόμενα Οδηγού

Εισαγωγή

Γιατί ένας Οδηγός για την Προσβασιμότητα;	<u>7</u>
Πώς έχει δομηθεί ο Οδηγός;	<u>9</u>
Σε τι στοχεύει ο Οδηγός και πώς προσεγγίζει την Προσβασιμότητα;	<u>10</u>
Τι θα βρεις σε αυτόν τον Οδηγό;	<u>11</u>

A' Μέρος: Προσεγγίζοντας την Προσβασιμότητα

A.1. Ορίζοντας την Προσβασιμότητα	<u>14</u>
A.2. Κατανόηση της αναπηρίας: Ιατρική και Κοινωνική Διάσταση	<u>17</u>
A.3. Προσεγγίζοντας την αναπηρία	<u>19</u>
A.4. Προσβασιμότητα & Ανθρώπινα Δικαιώματα	<u>21</u>

B' Μέρος: Βήματα Προσβασιμότητας

B.1. Αποστολή, Σκοπός και Ρόλος του Μουσείου/Πολιτιστικού Οργανισμού	<u>28</u>
B.2. Προσωπικό Μουσείου/Πολιτιστικού Οργανισμού	<u>31</u>
B.3. Προσεγγίζοντας τους μη επισκέπτες	<u>36</u>
B.4. Χαρτογράφηση & Ιεράρχηση Εμποδίων	<u>39</u>

Γ' Μέρος: Καλές Πρακτικές Προσβασιμότητας προς διερεύνηση

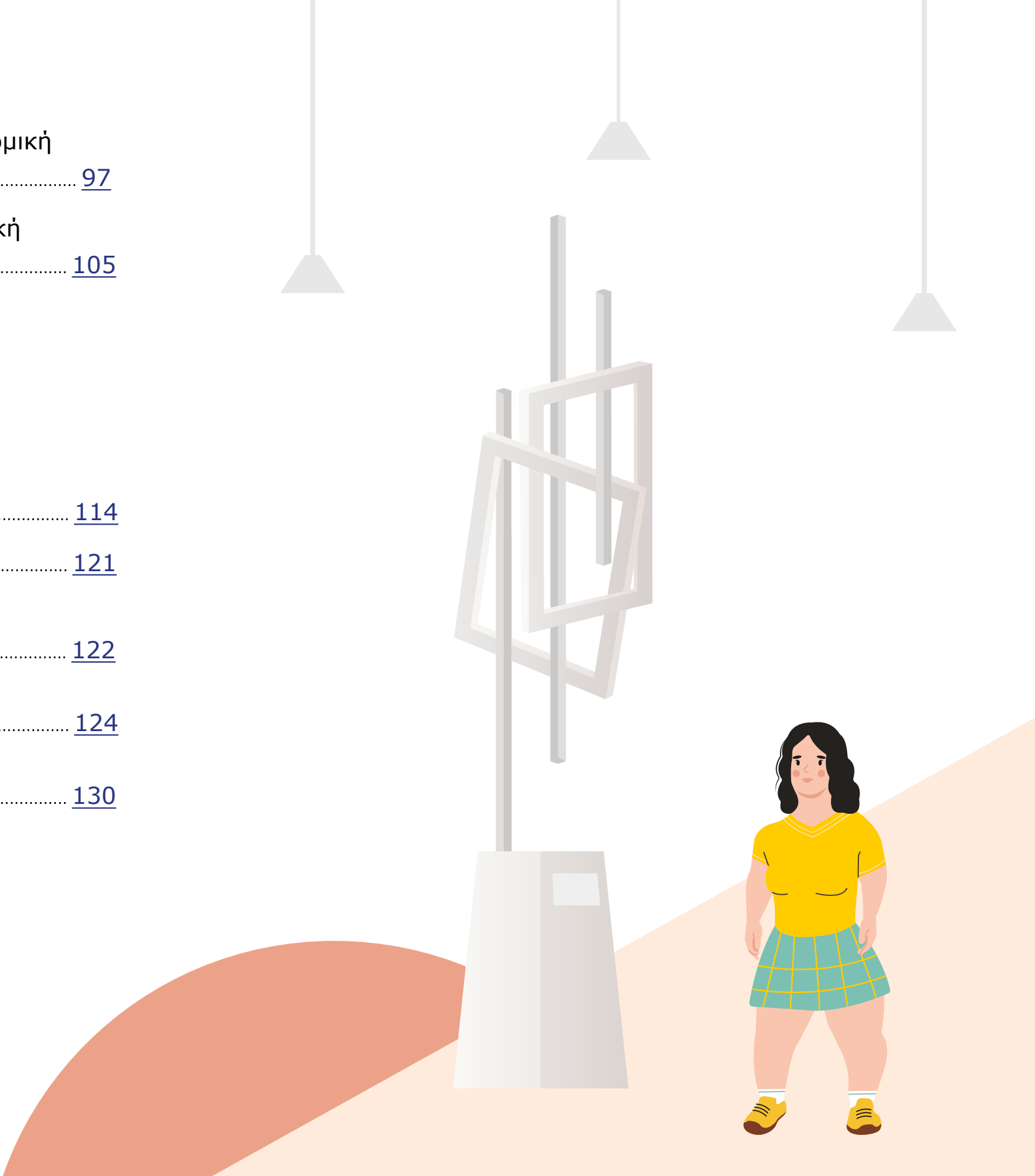
Γ.1. Πρόσβαση στην επικοινωνία	<u>50</u>
Γ.2. Ψυχολογική πρόσβαση	<u>55</u>
Γ.3. Φυσική πρόσβαση	<u>59</u>
Γ.4. Αισθητηριακή πρόσβαση	<u>66</u>
Γ.5. Κειμενική πρόσβαση & πρόσβαση στην ερμηνεία	<u>88</u>

Γ.6. Πολιτιστική και κοινωνικο-οικονομική πρόσβαση	<u>97</u>
Γ.7. Ψηφιακή πρόσβαση & τεχνολογική πρόσβαση	<u>105</u>

Δ ' Μέρος: Τρόποι δικτύωσης, επικοινωνίας και ενημέρωσης

Δ.1. Φορείς & Οργανώσεις για την Προσβασιμότητα	<u>114</u>
Δ.2. Χρηματοδοτήσεις	<u>121</u>
Δ.3. Συνεχής ενημέρωση: Σεμινάρια Προσβασιμότητας	<u>122</u>
Φάκελοι Προσβασιμότητας	<u>124</u>
Βιβλιογραφία & Ιστογραφία	<u>130</u>

Γιατί ένας Οδηγός για την Προσβασιμότητα;

Τι σημαίνει να μιλάμε για τη μουσειακή προσβασιμότητα σήμερα; Πώς μπορεί η προσβασιμότητα να προωθήσει την αλλαγή στους πολιτιστικούς οργανισμούς και στην κοινωνία γενικότερα; Τι αλλαγή ελπίζουμε να πετύχουμε και ποιες ενέργειες χρειάζεται να πραγματοποιήσουμε προς αυτήν την κατεύθυνση;

Πολλοί πολιτιστικοί φορείς έχουν προσεγγίσει την προσβασιμότητα ως ένα ζήτημα κρίσιμης σημασίας. Πρόκειται για ένα θέμα με ολοένα και μεγαλύτερη παρουσία στη μουσειακή πραγματικότητα. Ενδεικτικά, το έτος 2021 οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς ήταν αφιερωμένες στη «Συμπεριληπτική Κληρονομιά», στον ποικιλόμορφο και προσβάσιμο σε όλους πολιτισμό. Ωστόσο, ως πεδίο μελέτης εξακολουθεί να αγωνίζεται να εδραιωθεί και να περιορίζεται από διάφορες προκαταλήψεις.

Η προσβασιμότητα είναι ένας όρος που παραπέμπει κυρίως σε μια ποικιλία πρακτικών και εγκαταστάσεων που εστιάζουν στην πρόσβαση ατόμων με αναπηρία. Πρόκειται για μια προσέγγιση που παρατηρείται στα περισσότερα μουσεία¹ παγκοσμίως και έμμεσα υποδηλώνει ότι η πρόβλεψη για προσβασιμότητα είναι αναγκαία σε συγκεκριμένες μόνο ομάδες ανθρώπων.

Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια καταδεικνύεται η ανάγκη διεπιστημονικής

προσέγγισης και αξιοποίησης πρακτικών που χαρακτηρίζονται από ευαισθησία και ευθύνη για τον κοινωνικό ρόλο των μουσείων. Πλέον, τα μουσεία προσεγγίζουν πιο ολιστικά την προσβασιμότητα προκειμένου να διασφαλιστεί μια πραγματικά ανθρωποκεντρική προσέγγιση στο πεδίο. Σε αυτό το πλαίσιο τα μουσεία στο σύνολό τους διαπνέονται ολοένα και περισσότερο από τις αρχές της προσβασιμότητας και επιδιώκουν να απευθύνονται σε ένα ευρύτερο κοινό.

Ο Οδηγός εντάσσεται σε αυτό το νέο πλαίσιο, επιχειρώντας να αναδείξει ότι η προσβασιμότητα συνιστά μια συνεχή και μακροχρόνια διαδικασία και χρειάζεται να χαρακτηρίζει συνολικά ένα μουσείο, προκειμένου να υπάρχουν εκτεταμένα και ορατά οφέλη για κάθε επισκέπτη.

1. Ο Οδηγός εστιάζει σε μουσεία, αλλά οι πρακτικές που προτείνονται είναι εφαρμόσιμες και σε πολιτιστικούς οργανισμούς.

Πώς έχει δομηθεί ο Οδηγός;

Αυτός ο Οδηγός συνοψίζει και παρουσιάζει εμπειρίες από μουσεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό για ένα πιο ανοιχτό μουσείο για όλους. Σκοπός του είναι να ενημερώσει για βασικές αρχές και βήματα για τη βελτίωση της προσβασιμότητας σε μουσεία ή άλλους πολιτιστικούς φορείς. Ο Οδηγός εστιάζει σε πρακτικές που προσπαθούν να καλύψουν κοινές ανάγκες διαφορετικών ανθρώπων.

Για τον λόγο αυτό έχει χωριστεί σε τέσσερα μέρη:

- **Το Α΄ Μέρος**
Προσεγγίζοντας την Προσβασιμότητα
παρουσιάζει ορισμούς επί του θέματος και αναφέρεται σε διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις.
- **Το Β΄ Μέρος**
Βήματα Προσβασιμότητας
παρέχει μια συνοπτική αλλά συνολική προσέγγιση για τα βήματα που μπορεί να ακολουθήσει ένα μουσείο, προκειμένου να γίνει όσο το δυνατόν πιο ανοιχτό σε όλους.
- **Το Γ΄ Μέρος**
Καλές Πρακτικές Προσβασιμότητας
παρουσιάζει με σύντομο και εύληπτο τρόπο προτάσεις (σε μορφή ερωτήσεων) που αν ενταχθούν σε μια μακροπρόθεσμη στρατηγική μπορούν να καλλιεργήσουν μια πολιτική προσβασιμότητας στο πλαίσιο λειτουργίας ενός μουσείου ή πολιτιστικού οργανισμού.

- **Το Δ' μέρος**

- Τρόποι δικτύωσης, επικοινωνίας και ενημέρωσης**

- στοχεύει να ενημερώσει αναφορικά με διαθέσιμους φορείς που εστιάζουν στην προσβασιμότητα και να προτείνει τη διασύνδεση με αυτούς. Παρουσιάζονται επίσης φορείς χρηματοδότησης και προτείνονται επιλεγμένα επιμορφωτικά σεμινάρια για περαιτέρω εμβάθυνση.

Σε τι στοχεύει ο Οδηγός και πώς προσεγγίζει την Προσβασιμότητα;

Στόχος του Οδηγού είναι να αναδείξει την αξία ανοιχτών μουσειακών περιβαλλόντων που απευθύνονται σε όσο το δυνατόν περισσότερους συμμετέχοντες. «Ανοιχτό περιβάλλον» είναι εκείνο που εξετάζει και προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα εμπόδια που δυσκολεύουν την πρόσβαση.

Για τον λόγο αυτό, ο Οδηγός επιχειρεί να αναδείξει το ζήτημα των εμποδίων που παρουσιάζουν τα εκάστοτε μουσειακά περιβάλλοντα τα οποία στην αλληλεπίδρασή τους με συγκεκριμένες ανθρώπινες ανάγκες ή/και αναπηρίες, δυσκολεύουν την πρόσβαση. Τα εμπόδια παραπέμπουν σε ανθρώπινες ανάγκες (ανάγκη φυσικής πρόσβασης, ανάγκη αισθητηριακών ερεθισμάτων, ανάγκη κατανόησης περιεχομένου), αλλά δεν χαρακτηρίζουν «ειδικές κατηγορίες ανθρώπων»: όλοι είναι ίσοι και όλοι έχουν ανάγκες. Η αναπηρία (μόνιμη ή προσωρινή) αντιμετωπίζεται ως μια ανθρώπινη κατάσταση στην οποία το μουσειακό περιβάλλον καλείται να ανταποκριθεί, αναζητώντας λύσεις για τα εκάστοτε εμπόδια.

Τι θα βρεις σε αυτόν τον Οδηγό;

Εικ. 1. «Ο καλός σχεδιασμός ενδυναμώνει, ο κακός αποδυναμώνει!». P. Hogan, Επίτιμος πρόεδρος EIDD-DFA Ευρώπης, [εδώ](#).

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι ο Οδηγός έχει υιοθετήσει μια πιο εύληπτη και ελκυστική παρουσίαση. Συμβουλευτείτε την εικόνα 2 σχετικά με αυτή την προσέγγιση, όπου παρέχεται η οπτική σήμανση και το περιεχόμενο κάθε εικονιδίου που θα βρείτε στον Οδηγό.

- **Ορισμοί / Επισημάνσεις**
- **Ανακεφαλαιώσεις**
- **Επιλεγμένη Βιβλιογραφία και Ιστογραφία**
- **Καλές Πρακτικές Προσβασιμότητας**
- **Τώρα πίσω σ' εσένα!**
- **Χρήσιμοι Φορείς και Ιστοσελίδες**
- **Φάκελος Προσβασιμότητας**
Παρουσίαση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων/Μαθημάτων για την Προσβασιμότητα

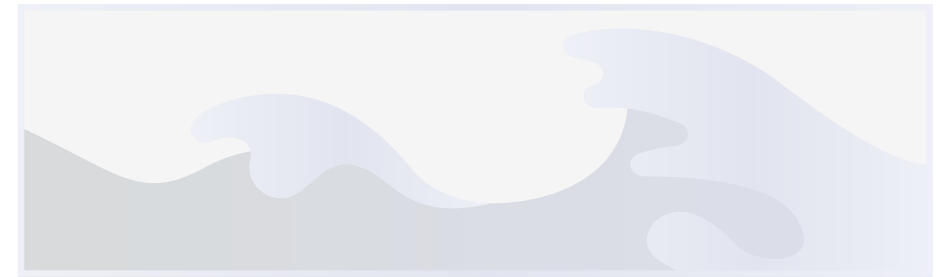
Εικ. 2. Τι θα βρεις σε αυτόν τον Οδηγό;

Ο Οδηγός, μιλώντας για την προσβασιμότητα, εστιάζει στις αλληλεπικαλυπτόμενες ανάγκες των ανθρώπων και στα εμπόδια που δυσκολεύουν ή αποκλείουν εν δυνάμει επισκέπτες.

Προτείνεται στα μουσεία, που επιδιώκουν να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα για όλους, να χαρτογραφήσουν και να άρουν αυτά τα εμπόδια, δημιουργώντας κατάλληλες, ανοιχτές συνθήκες μουσειακού περιβάλλοντος για όλους.

Υποστηρίζεται ότι τα αποτελέσματα από τέτοιες μακροπρόθεσμες στρατηγικές που διαπερνούν τον μουσειακό χώρο, ανατροφοδοτούν την κοινωνία και επικυρώνουν την κοινωνική αποστολή των μουσείων.

Α' Μέρος: Προσεγγίζοντας την Προσβασιμότητα

A.1. Ορίζοντας την Προσβασιμότητα

Τι είναι η Προσβασιμότητα;

Η προσβασιμότητα αφορά σε ένα πολυεπίπεδο εύρος αναγκών και δυνατοτήτων.

Ο καλύτερος, ίσως, τρόπος να την προσεγγίσουμε είναι η παραδοχή ότι σημαίνει «διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους» (Salmen, J. 1998). Έτσι, συχνά είναι αδύνατο να γραφτεί ένας συγκεκριμένος ορισμός για το τι είναι ή για το τι πρέπει ή δεν πρέπει να θεωρείται προσβάσιμο.

Ποιους αφορά η Προσβασιμότητα;

Η προσβασιμότητα στα μουσεία χρησιμοποιείται συχνά σε συνδυασμό με τον όρο Καθολικός Σχεδιασμός, ο οποίος αναφέρεται σε ένα σύνολο ιδεών που καθιστούν τα κτήρια, τα προϊόντα και τα περιβάλλοντα προσβάσιμα σε όλους –συμπεριλαμβανομένων ανθρώπων με αναπηρίες ή χωρίς– στο μέγιστο δυνατό επίπεδο, χωρίς την ανάγκη προσαρμογής ή

εξειδικευμένου σχεδιασμού. Ο Σχεδιασμός για Όλους στοχεύει σε ίσες ευκαιρίες συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες για όλο τον πληθυσμό. Σε αυτόν τον Όδηγό χρησιμοποιούνται ως συνώνυμα οι όροι Καθολικός Σχεδιασμός και Σχεδιασμός για Όλους.

Επισκέπτες με ή χωρίς αναπηρίες επωφελούνται από ένα προσβάσιμο και χωρίς αποκλεισμούς μουσείο.

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ένωση Μουσείων (American Alliance of Museums), «η προσβασιμότητα περιλαμβάνει τις ευρύτερες έννοιες της συμμόρφωσης και αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί δημιουργούν χώρο για τα χαρακτηριστικά που φέρει κάθε άτομο». Διαθέσιμο [εδώ](#).

Η προσβασιμότητα λοιπόν ως πεδίο μελέτης χαρακτηρίζεται από ρευστότητα όσον αφορά το κοινό-στόχο της. Για αυτόν τον Οδηγό, η προσβασιμότητα προσεγγίζεται με βάση τα εξής:

Οι επισκέπτες είναι διαφορετικοί μεταξύ τους, αλλά συχνά έχουν αλληλεπικαλυπτόμενες ανάγκες. Επομένως, η διάκριση μεταξύ εκείνων που χρειάζονται υποστήριξη και εκείνων που δεν χρειάζονται δεν είναι πάντα εμφανής. Ταυτόχρονα, η «ανάγκη» και το τι μπορεί να θεωρηθεί «εμπόδιο» για κάθε επισκέπτη είναι μια δυναμική διαδικασία, ευμετάβλητη με την πάροδο του χρόνου.

Στον Οδηγό αυτόν, η μουσειακή προσβασιμότητα συνεπάγεται ότι ο επισκέπτης ανεξαρτήτως αναγκών (σωματικών, διανοητικών, κοινωνικών, πολιτιστικών ή ηλικιακών) θα αντιμετωπιστεί με σεβασμό στο μουσείο. Τόσο οι φυσικοί χώροι όσο και το περιεχόμενο του μουσείου θα είναι προσβάσιμα για αυτόν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό: Δηλαδή το μουσείο θα επιδιώκει να βρει λύσεις προκειμένου να εξισορροπήσει τις ανθρώπινες ανάγκες των επισκεπτών του με τα εμπόδια

που έχει εντοπίσει.

Η μουσειακή προσβασιμότητα συνιστά έτσι έναν διεπιστημονικό τομέα έρευνας και πρακτικής, καθώς καλεί ταυτόχρονα σε διάλογο και συνεργασία ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών πεδίων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η αρχιτεκτονική, η μουσειολογία, η περιβαλλοντική ψυχολογία και ο γραφιστικός σχεδιασμός.

Είναι μια ανοιχτή διαδικασία, που απαιτεί σχεδιασμό, εργαλεία, δεξιότητες, αλλά κυρίως μια ολιστική μακροπρόθεσμη στρατηγική. Οι σημαντικότερες αλλαγές για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας οφείλουν να γίνουν τόσο σε θεσμικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής με την υιοθέτηση των αναγκαίων πολιτικών από τον κάθε οργανισμό (βλ. Β' Μέρος, Βήματα Προσβασιμότητας, από σελ. [50](#)).

Η εξασφάλιση της προσβασιμότητας ενισχύει την κοινωνική αποστολή των μουσείων και βελτιώνει την εκθεσιακή εμπειρία όλων των επισκεπτών. Στον Οδηγό, επιχειρείται η

προσέγγιση της μουσειακής προσβασιμότητας, με έναν πολυαισθητηριακό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι ο Οδηγός συγκεντρώνει προσεγγίσεις και καλές πρακτικές που έχουν ως αποτέλεσμα την ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων στην εξερεύνηση ενός μουσειακού χώρου. Ειδικότερα εστιάζει σε συγκεκριμένες ανάγκες ομάδων των πολιτών με ή χωρίς μόνιμες ή/και προσωρινές αναπηρίες (σωματικές, αισθητηριακές, διανοητικές ή κοινωνικές).

Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση αφορά στην εφαρμογή πολλαπλών στρατηγικών που ενεργοποιούν όλες τις αισθήσεις των επισκεπτών

- είναι μια συμπεριληπτική προσέγγιση που ενισχύει την εμπειρία του επισκέπτη
- προσφέρει διαφορετικές ερμηνευτικές δυνατότητες για τον επισκέπτη
- διασφαλίζει την πρόσβαση στο περιεχόμενο.

- Κάθε επισκέπτης είναι μοναδικός.
- Να θυμάστε ότι υπάρχουν αλληλοεπικαλυπτόμενες ανάγκες και εμπόδια για διαφορετικούς επισκέπτες.
- Προσπαθήστε να αφουγκραστείτε τις ανάγκες των επισκεπτών σας και να ακολουθήσετε μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που θα διασφαλίζει κατά το δυνατόν μια ανοιχτή εμπειρία επίσκεψης σε όλους.
- Χρειάζεται χρόνος για την υιοθέτηση και εφαρμογή θεσμικών αλλαγών που θα επηρεάσουν τη δομή του οργανισμού σας.

Savage-Yamazaki, B. 2022. The Future of the Museum Experience: Diverse, Inclusive, and Digital. Διαθέσιμο στα αγγλικά [εδώ](#).

Salmen, J. 1998, Everyone's Welcome: The Americans with Disabilities Act and Museums. Διαθέσιμο [εδώ](#).

A.2. Κατανόηση της αναπηρίας: Ιατρική και Κοινωνική Διάσταση

Τις τελευταίες δεκαετίες η κοινωνία προσπαθεί να ανταποκριθεί στο δικαίωμα όλων των ανθρώπων για αποδοχή και ισότιμη συμμετοχή στο σχολικό, εργασιακό και ευρύτερο πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο, χωρίς περιορισμούς και διαχωριστικές γραμμές. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην αποδοχή και ισότιμη συμμετοχή των ανθρώπων με αναπηρία μέσα από την κατανόηση της έννοιας και της φύσης της ίδιας της αναπηρίας. Σήμερα είναι πλέον αποδεκτό ότι η αναπηρία αποτελεί μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης και σε καμία περίπτωση δεν υποβιβάζει το δικαίωμα του ατόμου στη συμμετοχή ή στη συνεισφορά του στην κοινωνία.

Πώς μπορούμε να προσεγγίσουμε την αναπηρία;

Υπάρχουν δύο κύριες διαστάσεις της αναπηρίας: η ιατρική και η κοινωνική ή αλλιώς το ιατρικό και το κοινωνικό μοντέλο κατανόησης.

• Το ιατρικό μοντέλο αναπηρίας:

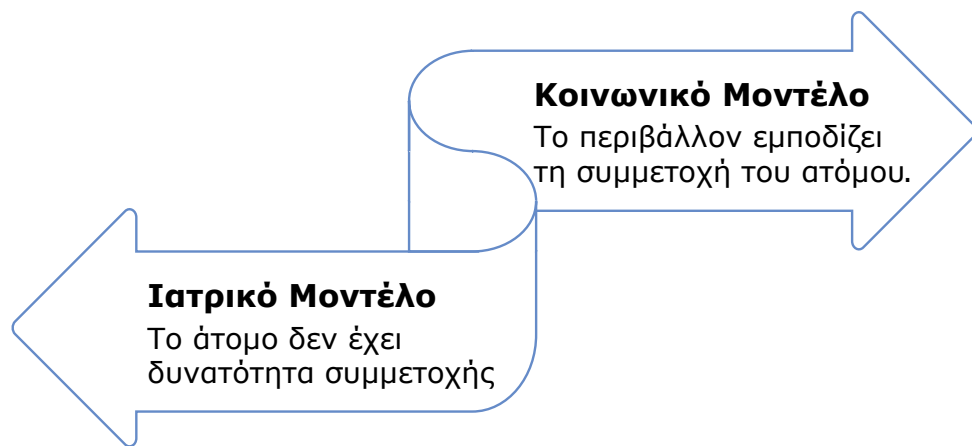
η αναπηρία (το άτομο) βάζει τα εμπόδια

Σύμφωνα με την πρώτη προσέγγιση, η αναπηρία προσεγγίζεται με ιατρικούς όρους και εστιάζει στην ύπαρξη δυσκολιών σε επίπεδο ατομικής λειτουργικότητας (ατομική διάσταση της αναπηρίας). Το πρόβλημα χαρακτηρίζει έτσι με απόλυτο τρόπο το ανάπηρο άτομο, το οποίο αναμένεται να προσαρμοστεί στην κοινωνία.

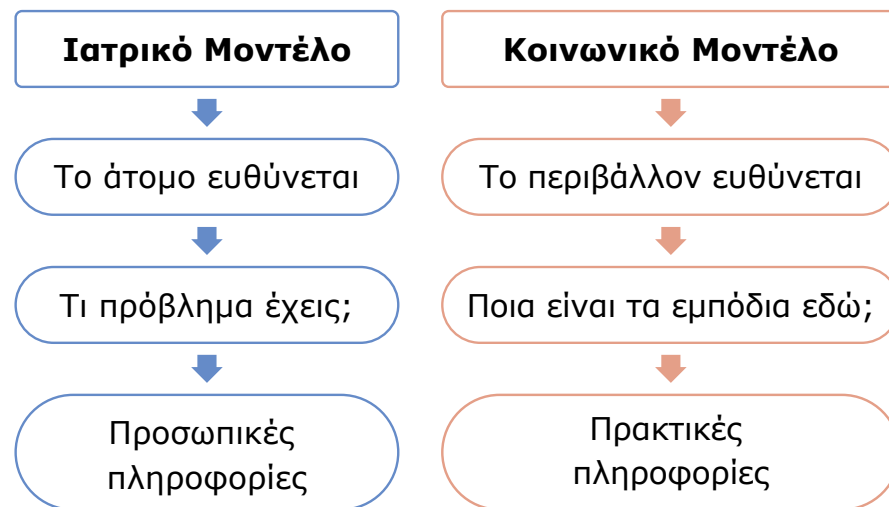
• Το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας:

η κοινωνία βάζει τα εμπόδια

Η δεύτερη προσέγγιση υποστηρίζει ότι η αναπηρία δεν είναι χαρακτηριστικό του ατόμου αλλά είναι κοινωνική κατασκευή που απομονώνει το άτομο. Σε αυτό το πλαίσιο, δίνεται βάρος στην κοινωνική διάσταση της αναπηρίας, αναζητώντας τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά εμπόδια. Το πρόβλημα επομένως αποδίδεται στο περιβάλλον, το οποίο ωφείλει να προσαρμοστεί με απόλυτο τρόπο στις ανάγκες του ατόμου.

Εικ. 3. Κύρια διαφορά ιατρικού – κοινωνικού μοντέλου

Εικ. 4. Οι δύο κύριες προσεγγίσεις για την αναπηρία. Προσαρμογή από: Taylor, M. et al. Disability - A Toolkit for Museums Working Towards Inclusion.

Αυτό σημαίνει ότι για να διασφαλίσουμε την προσβασιμότητα για όλους, ακολουθώντας το κοινωνικό μοντέλο, αναζητούμε τα εμπόδια στο περιβάλλον (βλ. [B' Μέρος](#)) και εξερευνούμε δημιουργικές λύσεις για μια ισορροπημένη προσέγγιση των δυσκολιών που εντοπίζονται μεταξύ ατόμου-περιβάλλοντος (βλ. [Γ' Μέρος](#)).

Taylor, M. et al. Disability A Toolkit for Museums Working Towards Inclusion, Cultural Heritage Without Borders and Stavros Niarchos Foundation.

Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

A.3. Προσεγγίζοντας την αναπηρία

Στη δεκαετία του 1970, εντάθηκε η συζήτηση γύρω από ζητήματα αντιπροσώπευσης/εκπροσώπησης της αναπηρίας, εστιάζοντας στην ανάγκη προβολής της και δίκαιης αναπαράστασης των ατόμων με αναπηρία.

Ο Οδηγός εστιάζει στις ανάγκες που –σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό– χαρακτηρίζουν όλους τους επισκέπτες των οποίων η πρόσβαση μάς αφορά όλους. Ωστόσο, αποφεύγοντας να αναφέρουμε την αναπηρία, μπορεί να ενισχυθεί η ιδέα ότι η αναπηρία είναι κάτι για το οποίο πρέπει κάποιος να ντρέπεται. Η μουσειακή προσβασιμότητα χρειάζεται να εντοπίσει τα υπάρχοντα στερεότυπα γύρω από την αναπηρία και να συμβάλει στην εξάλειψή τους. Επιπλέον, τα άτομα που έχουν δεσμευθεί να παρέχουν πρόσβαση είναι αναγκαίο να υπερασπίζονται και να εγγυώνται δίκαιη εκπροσώπηση στον

πολιτιστικό χώρο, ώστε να διασφαλίσουν ότι η αναπηρία θα έχει ισότιμη προβολή.

Οι λέξεις που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε τα άτομα με αναπηρία έχουν σημασία και πρέπει να επιλέγονται με σεβασμό προς το άτομο που απευθυνόμαστε. Υπάρχουν διάφορες γλωσσικές επιλογές για το πώς απευθυνόμαστε. Ο Οδηγός έχει υιοθετήσει τη λεγόμενη «πρώτη γλώσσα». Η προσέγγιση αυτή στοχεύει στην αποδοχή της αναπηρίας ως ένα ακόμα χαρακτηριστικό του ανθρώπου (ο άνθρωπος έρχεται πριν από την αναπηρία-«άτομα με αναπηρία»).

Εικ. 5. Κατάλληλη και μη κατάλληλη γλώσσα για προσέγγιση της αναπηρίας. Προσαρμοσμένο από το Smithsonian Guidelines for Accessible Publication Design, 2001.

Χρειάζεται επίσης να λάβετε υπόψη σας την ποικιλομορφία στην κοινότητα των ατόμων με αναπηρία. Για παράδειγμα, είναι πολύ πιθανόν δύο άτομα με την ίδια διάγνωση να αισθάνονται εντελώς διαφορετικά για την αναπηρία τους και τον τρόπο που θέλουν να την προσεγγίζουν. Για αυτό θα ήταν ωφέλιμο να ρωτήσετε πώς θα ήθελε κάποιος να αναφερθείτε (ή να μην αναφερθείτε) στην αναπηρία του:

- Δεν αισθάνονται όλοι άνετα να συζητούν τις αναπηρίες τους. Για αυτό, αν δεν υπάρχει συνεννόηση, να αποφύγετε να αναφερθείτε στην αναπηρία κάποιου.

Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό να επισημανθεί ότι συγκαταβατικοί ευφημισμοί είναι καλό να αποφεύγονται. Τα άτομα με αναπηρία δεν υπάρχουν για να εμπνεύσουν τους άλλους. Οι επιτυχίες τους θα έπρεπε να γιορτάζονται, όπως και όσων δεν έχουν αναπηρία.

Υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις για την αναπηρία. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην προσέγγιση που θα ακολουθήσετε καθώς αυτή σχετίζεται με την ταυτότητα: οι ταυτότητες είναι περίπλοκες και εξελίσσονται διαρκώς. Σε περίπτωση αμφιβολίας: ποτέ μην υποθέτετε, απλά ρωτήστε!

Smithsonian Guidelines for Accessible Publication Design, 2001. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

A.4. Προσβασιμότητα & Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες υποστηρίζεται από μια σειρά διακηρύξεων, όπως φαίνεται και στην εικόνα 6, σελίδα 24.

Πρωταρχικής σημασίας στην αναγνώριση των ίσων δικαιωμάτων για όλους ήταν η επικύρωση, το 1948, της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου². Ειδικότερα για τον πολιτισμό, σύμφωνα με το άρθρο 27, αναφέρεται ότι: «Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαίρεται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της».

Ο κοινωνικός μετασχηματισμός για την ίση

2. Η Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στα ελληνικά, [εδώ](#).

πρόσβαση για όλους εντείνεται τη δεκαετία του 1990. Τότε, οργανώσεις και άτομα με αναπηρίες υιοθέτησαν το σύνθημα: «Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς»³, διεκδικώντας την εμπλοκή τους στη σύνταξη της νέας συνθήκης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έκτοτε, το σύνθημα έχει υιοθετηθεί από κινηματικές οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχει χρησιμοποιηθεί για να καταδικάσει την ιατρική προσέγγιση της αναπηρίας, ενώ έχει εμπνεύσει και άλλες ιστορικά περιθωριοποιημένες ομάδες που αγωνίζονται για την αυτοδυναμία τους (διεκδικώντας την εμπλοκή τους σε αποφάσεις που έχουν άμεσο αντίκτυπο σε αυτές).

Το 2006 επικυρώνεται η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με αναπηρία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), που διασφαλίζει για πρώτη φορά νομική δέσμευση για ίσα δικαιώματα στα άτομα με αναπηρία. Η αναγκαιότητα της συνθήκης προέκυψε λόγω σοβαρών θεσμικών διαφοροποιήσεων μεταξύ

3. Απόδοση στα ελληνικά του συνθήματος:
Nothing About Us, Without Us.

των κρατών προς αυτή την κατεύθυνση. Για τα δεδομένα των Ηνωμένων Εθνών, ήταν μια επαναστατική διαδικασία, καθώς είχε υψηλό επίπεδο συμμετοχής, τόσο από τα εθνικά κράτη όσο και από την κοινωνία των πολιτών.

Η Σύμβαση θέτει ως νομική προϋπόθεση τα εμπλεκόμενα κράτη να διαβουλεύονται με τα άτομα με αναπηρία και τις οργανώσεις αντιπροσώπων τους για την ανάπτυξη και εφαρμογή νομοθεσίας και πολιτικών για την εφαρμογή της Σύμβασης και, γενικότερα, σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους.

Στο προοίμιο της Σύμβασης, αναγνωρίζεται ότι η αναπηρία είναι μια εξελισσόμενη έννοια και ότι προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων με αναπηρίες και εμπόδια περιβάλλοντος που δυσχεραίνουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους ανθρώπους.

Εισάγονται έτσι και αναγνωρίζονται επίσημα, για πρώτη φορά, τα εμπόδια του

περιβάλλοντος, που στην αλληλεπίδραση με αναπηρίες οδηγούν σε αποκλεισμούς. Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίζεται θεσμικά η κοινωνική διάσταση της αναπηρίας (Κοινωνικό Μοντέλο Αναπηρίας).

Η συγκεκριμένη Σύμβαση είναι η πρώτη που επικύρωσε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Σε επίπεδο ΕΕ, έχει ιδρυθεί ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) που στηρίζει τις προσπάθειες της ΕΕ για την προαγωγή της ισότητας και την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

- Επικύρωση 54 άρθρων του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, όπου
- Το άρθρο 21 του Κεφαλαίου περί ισότητας απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας,
- Το άρθρο 26 του ίδιου Κεφαλαίου αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα της ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε τη σχετική ιστοσελίδα του Οργανισμού, διαθέσιμη

(στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#). Για μια συνοπτική αναφορά στο έργο και τους στόχους του Οργανισμού στην ελληνική γλώσσα, κατεβάστε το σχετικό φυλλάδιο [εδώ](#).

Επίσης, η έννοια του ανοικτού περιβάλλοντος συναντάται και στον Νέο Οικοδομικό Κανονισμό (ΦΕΚ 79/Α'/9-4-2012), που ορίζει ως προσβασιμότητα «Το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος, που επιτρέπει σε όλα τα άτομα, χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας και λοιπών χαρακτηριστικών όπως σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη, εθνικότητα, να έχουν πρόσβαση σε αυτό, δηλαδή να μπορούν αυτόνομα, με ασφάλεια και με άνεση να προσεγγίσουν και να χρησιμοποιήσουν τις υποδομές, αλλά και τις υπηρεσίες (συμβατικές και ηλεκτρονικές) και τα αγαθά που διατίθενται στο συγκεκριμένο περιβάλλον».

Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε τη σχετική ιστοσελίδα «Προσβασιμότητα χωρίς φραγμούς για τα άτομα με αναπηρία και τα εμποδιζόμενα άτομα» με παρουσίαση του Άρθρου 26, διαθέσιμο [εδώ](#).

Εικ. 6. Επιλογή σημαντικών Διακηρύξεων για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Η ανάγκη για προσβασιμότητα προέκυψε από διεκδικήσεις των ατόμων με αναπηρίες που υπερασπίζονταν τα δικά τους δικαιώματα. Σήμερα, ωστόσο, η έννοια της μουσειακής προσβασιμότητας έχει έναν ευρύτερο χαρακτήρα, απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους και σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Από τη δεκαετία του 1970 υπήρξε μια μετατόπιση από τα μουσεία με επίκεντρο τα αντικείμενα, στα μουσεία με επίκεντρο τον άνθρωπο (βλ. Επισκέπτες, Οδ. Α'). Αυτή η αλλαγή σηματοδότησε την υιοθέτηση μιας πιο ευέλικτης προσέγγισης όσον αφορά στην ανοικτή πρόσβαση για όλους.

Δικαιώματα-κλειδιά των ατόμων με αναπηρία: μια εισαγωγή. Από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA). Διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

Συνήγορος του Πολίτη, Δικαιώματα Ατόμων με αναπηρία, 2020. Διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

UNICEF, 2009. It's About Ability: Learning Guide on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Βρείτε στην ιστοσελίδα της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με αναπηρία όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και έγγραφα σχετικά με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Διαθέσιμα [εδώ](#).

Ερωτήσεις προς διερεύνηση:

1. Τι σημαίνει προσβασιμότητα για εσάς;

2. Ποια εμπόδια έχετε συναντήσει σε μουσεία; Πώς επηρέασαν την εμπειρία σας;

3. Ποια θεωρείτε ότι θα ήταν τα οφέλη για το μουσείο σας αν κατορθώσει να είναι προσβάσιμο σε περισσότερους ανθρώπους;

4. Ποιοι από τους επισκέπτες σας θεωρείτε ότι θα ωφελούνταν από τη λήψη μέτρων για καθολική πρόσβαση στον οργανισμό σας;

5. Πώς η εκθεσιακή εμπειρία ενισχύεται με τη διασφάλιση της προσβασιμότητας για περισσότερους επισκέπτες;

6. Ποια η σημασία του «Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς!»;

Β' Μέρος: Βήματα Προσβασιμότητας

B' Μέρος: Βήματα Προσβασιμότητας

Υιοθέτηση της Προσβασιμότητας ως καθολικής πολιτικής του μουσείου ή του πολιτιστικού οργανισμού.

Το Α' Μέρος του Οδηγού αναπτύχθηκε γύρω από το θέμα «Ποιους αφορά η προσβασιμότητα;». Το Β' Μέρος αφορά σε ζητήματα που προκύπτουν από τη διερεύνηση του ερωτήματος: «Ποιος διασφαλίζει την προσβασιμότητα;».

Προκειμένου να παρέχονται μετρήσιμα αποτελέσματα, η προσβασιμότητα πρέπει να ενσωματωθεί στις καθημερινές δραστηριότητες του οργανισμού, ιδίως σε θεσμικό επίπεδο. Σημαντικά πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η σύνταξη της «Δήλωσης Αποστολής» (B.1), και στη συνέχεια η εκπαίδευση του προσωπικού του οργανισμού (B.2). Αυτές τις ενέργειες συνοδεύουν η Σκιαγράφηση Επισκεπτών – μη Επισκεπτών (B.3) και η Χαρτογράφηση Εμποδίων (B.4).

B.1. Αποστολή, σκοπός και ρόλος του μουσείου/πολιτιστικού οργανισμού

Ο βασικός σκοπός ενός μουσείου βρίσκεται ευκρινώς διατυπωμένος στη Δήλωση Αποστολής του. Το πρώτο σημαντικό βήμα προς την προσβασιμότητα είναι η αναγνώριση και η ένταξή της στην αποστολή του μουσείου, στους στόχους και στον ρόλο που επιδιώκει να έχει στην κοινωνία. Τα μουσεία, που αναγνωρίζουν την κοινωνική αποστολή τους, κάνουν βήματα προς τη διασφάλιση της προσβασιμότητας για όλους. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα μείνουν μόνο σε αυτά που ορίζει το νομικό πλαίσιο για την προσβασιμότητα, αλλά θα επιδιώξουν να είναι προσβάσιμα για τους επισκέπτες τους με οποιονδήποτε τρόπο.

Είναι σημαντικό η αποστολή και το όραμα του μουσείου να γίνουν κατανοητά και να διαδοθούν σε όλον τον οργανισμό, διασαφηνίζοντας τον σκοπό λειτουργίας του και σε τι ελπίζει να συνεισφέρει στην κοινωνία.

Η Δήλωση Αποστολής συμβάλλει στην καλύτερη οργάνωση και διαχείριση μακροπρόθεσμων στόχων, έχοντας πάντα ως γνώμονα τον σκοπό του μουσείου. Δίνει το στίγμα για την ταυτότητα του οργανισμού (για το τι πρεσβεύει και τι όχι), δημιουργώντας ένα κοινό όραμα και διευκολύνει την ανάπτυξη κοινής πορείας, στρατηγικής και δράσης εντός του οργανισμού.

Καλή Πρακτική αποστολής μουσείου από το Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης, ΗΠΑ

«Η ποικιλομορφία, η ένταξη και η ίση πρόσβαση είναι και θα συνεχίσουν να είναι θεμελιώδεις αρχές στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, όπου προσφέρεται πρόσβαση στις

εγκαταστάσεις, στη συλλογή και στις εμπειρίες του μουσείου, ανεξάρτητα από τα όποια προσωπικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών [...].

Αυτές οι αρχές της ποικιλομορφίας, της ένταξης και της ίσης πρόσβασης, εφαρμόζονται σε όλες τις πτυχές των δραστηριοτήτων του μουσείου, για όλες τις κατηγορίες επισκεπτών. Τα άτομα θα πρέπει να είναι σε θέση να απολαμβάνουν την εμπειρία του μουσείου, χωρίς προκατειλημμένη ή υποτιμητική συμπεριφορά ή σχόλια που βασίζονται στα προσωπικά τους χαρακτηριστικά».

* Institutional Diversity, Inclusion, and Equal Access Policy Statement. Ελεύθερη απόδοση του κειμένου στα ελληνικά. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Καλή Πρακτική αποστολής μουσείου από το Rijksmuseum, Ολλανδία

«Η αποστολή του Rijksmuseum είναι να συνδέσει ανθρώπους, τέχνη και ιστορία. Στο Rijksmuseum, η τέχνη και η ιστορία αποκτούν νέο νόημα για ένα ευρύτερο εθνικό και διεθνές κοινό.

Για να εκπληρώσουμε αυτήν την αποστολή, πρέπει να διασφαλίσουμε ότι όλοι έχουν πρόσβαση στη συλλογή, είτε φυσική είτε διαδικτυακή: άτομα με εμποδιζόμενη όραση ή ακοή, χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων [...]. Θέλουμε να γίνουμε ένα μουσείο χωρίς αποκλεισμούς. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο έχουμε αναπτύξει ένα όραμα προσβασιμότητας: όλοι οι επισκέπτες στο Rijksmuseum είναι ίσοι. Οι επισκέπτες με αναπηρία γίνονται θερμά δεκτοί, όπως όλοι, και πρέπει να μπορούν να επισκέπτονται το Rijksmuseum με τρόπο

ανεξάρτητο και να έχουν πρόσβαση σε ολόκληρη τη συλλογή».

* Rijksmuseum, *Accessibility without limits*, σελ. 11. Ελεύθερη απόδοση του κειμένου στα ελληνικά. Βρείτε την πλήρη δημοσίευση του Rijksmuseum (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Τι χρειάζεται να αναρωτηθείτε για να γράψετε μία Δήλωση Αποστολής:

- Σε ποιον απευθύνεται και γιατί;
- Ποια επιπλέον/ή διαφορετική (σε σχέση με άλλα μουσεία) υπηρεσία, παρέχετε στην περιοχή σας;

- Ποιος είναι ο στόχος σας;
- Ποιες μεθόδους θα ακολουθήσετε για να επιτύχετε αυτόν τον στόχο;

Για μία πιο αποτελεσματική πολιτική κοινωνικής ένταξης:

- Εμπλοκή όλου του προσωπικού του οργανισμού στην προσπάθεια για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας
- Μακροπρόθεσμες στρατηγικές
- Συνεργασίες με άλλους φορείς
- Εκπαίδευση προσωπικού

Η φυσική προσβασιμότητα διασφαλίζεται πλέον μέσω της νομοθεσίας και τα μουσεία οφείλουν να εναρμονίζονται με αυτήν. Ωστόσο, σε περιπτώσεις που το μουσείο αντιμετωπίζει ζητήματα προσβασιμότητας στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης, επεκτείνεται πέρα από τη νομοθεσία και επιτυγχάνει περισσότερα.

B.2. Προσωπικό Μουσείου ή Πολιτιστικού Οργανισμού

Διερεύνηση δεξιοτήτων προσωπικού

Έχοντας ορίσει τους στόχους, μέσα από την Αποστολή του Μουσείου, είναι σημαντικό να εντοπίσουμε τις υπάρχουσες και νέες δεξιότητες που χρειάζεται να καλλιεργηθούν για να πετύχουμε τους στόχους μας.

- Τι χρειάζεται να αλλάξουμε ή να κάνουμε επιπλέον προκειμένου να πετύχουμε τους στόχους που έχουμε θέσει μέσα από τη Δήλωση Αποστολής;
- Προκειμένου να πετύχει αυτή η διαδικασία, ο οργανισμός μας πρέπει να μπορεί να αμφισβητήσει τις προσεγγίσεις, τις ενέργειες και τις στάσεις του και να είναι πραγματικά πρόθυμος να τις ξανασχεδιάσει. Είναι επίσης σημαντικό ο οργανισμός να προσφέρει σε όλα τα μέλη του προσωπικού ευκαιρίες να παρουσιάσουν ιδέες και να προτείνουν καινοτομίες.

Εκπαίδευση & ενημέρωση προσωπικού

Η εκπαίδευση του προσωπικού στην προσβασιμότητα πρέπει να εστιάζει στις αναγκαίες δεξιότητες για όσους έρχονται σε άμεση επαφή με τους επισκέπτες. Το προσωπικό, δηλαδή, οφείλει να είναι ενημερωμένο, ευαισθητοποιημένο και εκπαιδευμένο στη διαχείριση της διαφορετικότητας των επισκεπτών (βλ. Γ' Μέρος, Ανάγκη για ψυχολογική πρόσβαση, σελ. [57](#)).

Το προσωπικό, δηλαδή, χρειάζεται να αναπτύξει περαιτέρω δεξιότητες που θα διευκολύνουν και θα βελτιώσουν την αλληλεπίδραση με τους επισκέπτες (ενδεικτικά, εικ. 7).

- Επικοινωνία φυσική και ψηφιακή
- Διαχείριση ομάδων
- Επίλυση προβλημάτων
- Διευκόλυνση των επισκεπτών σε πρακτικά ζητήματα (π.χ. στην αισθητηριακή εξερεύνηση ενός εκθέματος)
- Ενημέρωση για σχετικές νομοθεσίες και υποχρεώσεις

Εικ. 7. Χρήσιμες δεξιότητες για το προσωπικό προς περαιτέρω καλλιέργεια.

- Επίσης, σε συνδυασμό με τη Δήλωση Αποστολής, χρειάζεται συχνή επικοινωνία και κοινή ευθυγράμμιση εντός του οργανισμού για τις στρατηγικές και τους στόχους προσβασιμότητας.
- Η προσβασιμότητα δεν αποτελεί –ακόμη– ένα θέμα με ευρεία διάδοση στις πρακτικές των μουσείων. Η συνεχής εκπαίδευση όλου του προσωπικού κρίνεται αναγκαία.

Συνέργειες με συναδέλφους και οργανισμούς (βλ. και Δ' Μέρος)

- Απευθυνόμαστε σε δίκτυα συναδέλφων μας για να αυξήσουμε τις ικανότητές μας
- Απευθυνόμαστε σε οργανισμούς για να προσεγγίσουμε τις ομάδες-στόχους μας
- Καλλιεργούμε σχέσεις εμπιστοσύνης και επιδιώκουμε ουσιαστικές συνέργειες με προσλήψεις στον οργανισμό αντικατοπτρίζοντας έμπρακτα τους στόχους μας
- Επιδιώκουμε τα μέλη του προσωπικού να έχουν άμεσες εμπειρίες με άτομα με διαφορετικούς τύπους αναπηριών.
 - Για παράδειγμα, δραστηριότητες, όπως η μετακίνηση σε έναν χώρο με αναπηρικό καροτσάκι ή η οδήγηση μέσα από έναν χώρο ενώ έχετε κλειστά μάτια, μπορούν επίσης να βοηθήσουν τα μέλη του προσωπικού να κατανοήσουν πώς είναι να έχεις διαφορετικές ανάγκες.

Εργασιακό περιβάλλον

Σημαντικός παράγοντας είναι η καλλιέργεια ενός θετικού κλίματος, ώστε να διασφαλίζεται ένα ηθικό και δίκαιο περιβάλλον εργασίας, που θα δίνει στο προσωπικό το κίνητρο να εργαστεί παραγωγικά και αποτελεσματικά με τρόπο που να έχει αντίκτυπο. Επίσης, είναι απαραίτητο τα καθήκοντα των εργαζομένων να είναι σαφώς και λεπτομερώς διατυπωμένα.

Καλή Πρακτική Διαχείρισης προσωπικού από το Rijksmuseum, Ολλανδία

Από το 2017, το Rijksmuseum έχει έναν Διευθυντή Προσβασιμότητας (Accessibility Manager).

- Η θέση αυτή αφορά στη συλλογή και προώθηση γνώσεων που βοηθούν να διασφαλιστεί σταδιακά η πρόσβαση όλων στο μουσείο.

Από το 2019, το Rijksmuseum διαθέτει Διευθυντή Ποικιλομορφίας (Diversity Manager).

- Η θέση αυτή αφορά στη διεύρυνση της γνώσης, τον εντοπισμό και την υποστήριξη καίριων ζητημάτων ποικιλομορφίας στο προσωπικό, προωθώντας τη διαφορετικότητα στο εργατικό δυναμικό του μουσείου.

*Απόδοση στα ελληνικά από τη γράφουσα. Οι πληροφορίες παρέχονται στην ιστοσελίδα του μουσείου, διαθέσιμη (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

**Καλή Πρακτική Συμπερίληψης
στο Προσωπικό από την Οργάνωση
ArTogether, Ελλάδα. Διαθέσιμο
[εδώ](#).**

Η ArTogether, όπως δηλώνει και το όνομά της (Τέχνη Μαζί), προωθεί, συνολικά, την τέχνη Ατόμων με και χωρίς Αναπηρίες. Η Οργάνωση πραγματοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης εργαζομένων στον πολιτισμό. Βρείτε σχετικές πληροφορίες (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#). Οι δράσεις αυτές είναι «από όλους για όλους». Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι τόσο διδάσκοντες όσο και το κοινό μπορεί να έχει ή να μην έχει κάποιου είδους αναπηρία.

- Επισκεφτείτε την ψηφιακή έκθεση της Οργάνωσης σχετικά με τον Αποκλεισμό, διαθέσιμη (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

Βεβαιωθείτε ότι υπάρχουν πρόθυμα και φιλικά πρόσωπα για να μιλήσουν στους επισκέπτες και κάποιος που θα βοηθήσει αν υπάρχουν δυσκολίες.

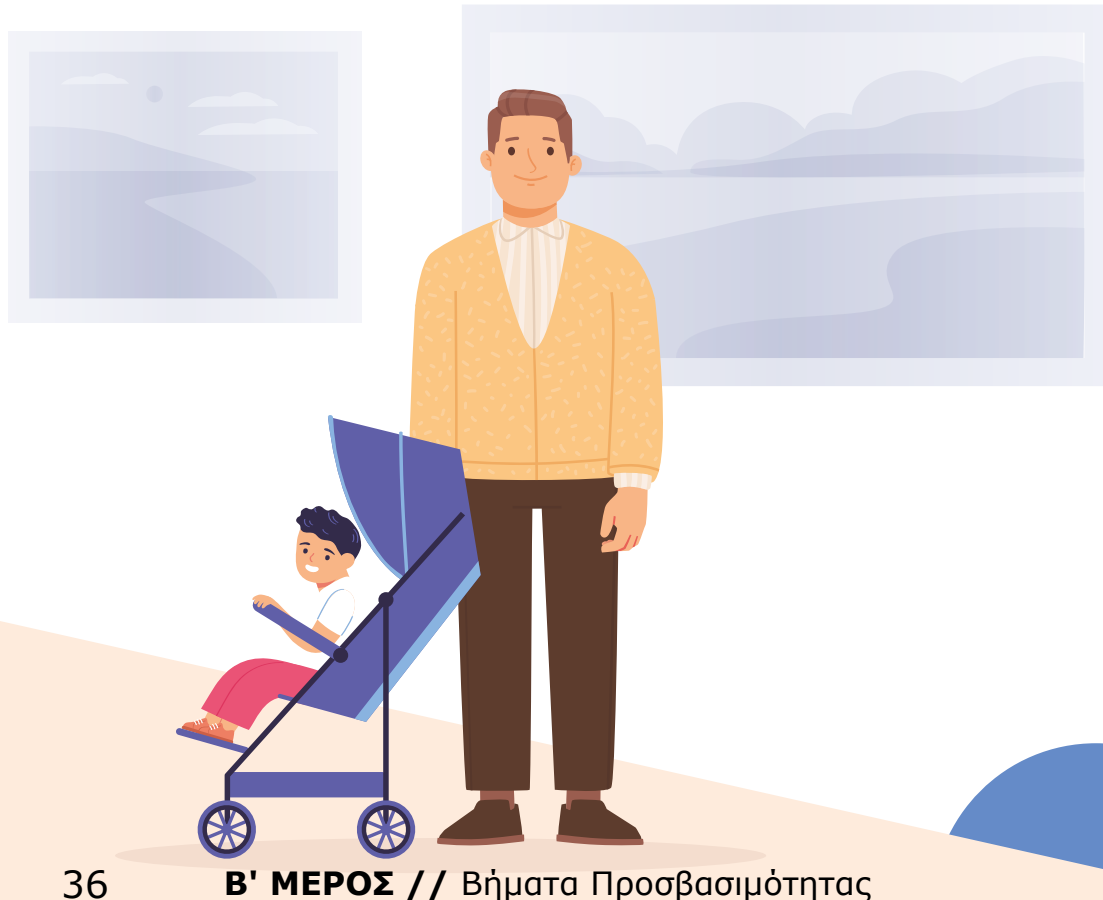
Είναι καθυστερητικό για τους επισκέπτες να γνωρίζουν ότι το προσωπικό στο μουσείο έχει εκπαιδευτεί σχετικά με αναπηρίες ή συγκεκριμένες ανάγκες.

Να επιδιώκετε δράσεις συμπερίληψης και αλληλογνωριμίας του προσωπικού με ομάδες επισκεπτών που αποκλείονται, σε συνεργασία με οργανισμούς που γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της ομάδας ενδιαφέροντος.

Να είστε η αλλαγή που θέλετε να επιτύχετε: προωθήστε ένα ασφαλές, ηθικό και ανοιχτό στη διαφορετικότητα περιβάλλον στον οργανισμό σας, τόσο για το προσωπικό σας όσο και τους επισκέπτες σας.

Ποιον να ενημερώσετε για το Πλάνο Προσβασιμότητάς σας; Διαβάστε το άρθρο «Go Tell It On The Mountain— Spreading the Word about Your Accessibility Work», από την Heather Mariger. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Β.3. Προσεγγίζοντας τους μη επισκέπτες

Η προσβασιμότητα ενός μουσείου αντικατοπτρίζεται στο πώς προσεγγίζει το αποκλεισμένο κοινό.

Αρκετές ομάδες ανθρώπων απουσιάζουν από το κοινό των μουσείων που, παραδοσιακά, προσελκύουν ένα πολύ ομοιόμορφο κοινό. Τα μουσεία αντιλαμβάνονται την ανάγκη διεύρυνσής του. Στοχεύουν στην προσέλκυση ομάδων που συνήθως δεν επισκέπτονται το μουσείο. Τα τελευταία χρόνια, το άνοιγμα/ο εκδημοκρατισμός των μουσείων και η προσέγγιση ποικιλόμορφου κοινού είναι ένας από τους πιο σημαντικούς στόχους των μουσείων.

Για την αντιμετώπιση των εμποδίων που δυσκολεύουν τη συμμετοχή διαφορετικών ομάδων επισκεπτών στον πολιτισμό:

1. Ξεκινήστε από το να αναγνωρίσετε ποιοι είναι οι επισκέπτες του μουσείου και ποιες κατηγορίες επισκεπτών απουσιάζουν. Αναρωτηθείτε ποιες θα μπορούσαν να είναι οι ανάγκες τους (που δεν καλύπτονται από το μουσείο) και συζητήστε πρακτικά ποια εμπόδια στο μουσειακό περιβάλλον συνδέονται με την απουσία τους. Πώς θα μπορούσε ο οργανισμός σας να προσεγγίσει αυτούς τους επισκέπτες; Τι αλλαγές είναι απαραίτητο να γίνουν;

Καμία ομάδα που αντιμετωπίζει κάποια κοινή δυσκολία ή αναπηρία δεν είναι ομοιογενής. Αντίθετα, θα διαπιστώσετε ότι υπάρχουν πολλές μορφές της κάθε αναπηρίας, και διαφορετικές ανάγκες και απαιτήσεις για τους επισκέπτες.

2. Επιλέξτε το κοινό που θέλετε να προσεγγίσετε. Είναι προτιμότερο να εστιάσετε σε μια ομάδα τη φορά. Διαλέξτε πρώτα εκείνη την ομάδα που αντιμετωπίζει τα περισσότερα εμπόδια.

3. Επικοινωνήστε με φορείς και οργανώσεις που εκπροσωπούν αυτή την ομάδα. Οργανώστε συναντήσεις με άτομα που έχουν τις δυσκολίες στις οποίες εστιάζετε και συζητήστε μαζί τους πώς το μουσείο σας θα μπορούσε να γίνει πιο προσβάσιμο για αυτούς.
- Κατανοήστε τις ανάγκες τους.
 - Αντιμετωπίστε βάσει αυτών τα εμπόδια στο μουσείο.
 - Διερευνήστε τρόπους να προσεγγίσετε κι άλλα άτομα με αυτή τη δυσκολία στο μουσείο.
4. Επιδιώξτε συνέργειες με οργανώσεις και μουσεία ή πολιτιστικά ιδρύματα που έχουν εφαρμόσει ήδη πρακτικές προσβασιμότητας για την ομάδα ενδιαφέροντος. Συζητήστε μαζί τους προκλήσεις και καλές πρακτικές που ακολουθήθηκαν.

Καλή Πρακτική από το Μουσείο Surrey, Μεγάλη Βρετανία

Το 2004 ένας ανεξάρτητος δημοσιογράφος προσελήφθη από το Μουσείο Surrey στη Μεγάλη Βρετανία για να απαντήσει στην ερώτηση «Ποιος λείπει από το μουσείο;».

Ο δημοσιογράφος –καταγωγής Ρομά– που διεξήγαγε τη μελέτη του μουσείου, απάντησε «10.000 νομάδες και τσιγγάνοι στην ευρύτερη περιοχή του Surrey απουσιάζουν εντελώς».

Υπογράμμισε ότι στο τοπικό μουσείο δεν υπήρχε καμία αναφορά σε αυτούς – μια κοινότητα που διαμένει στην περιοχή για περισσότερα από 500 χρόνια. «Αν εξαφανιζόμασταν αύριο, θα δυσκολευόταν να πιστέψει κανείς ότι υπήρξαμε ποτέ».

Η έρευνα που διεξήχθη έδειξε ότι οι ερευνητές μπορούν να προσεγγίσουν με επιτυχία την κοινότητα των Ρομά, παρά τις προηγούμενες πεποιθήσεις ότι ήταν «δύσκολα προσβάσιμοι». Η θετική ανταπόκριση σε αυτή την έρευνα είναι μια ένδειξη της επιθυμίας της κοινότητας να μοιραστεί και να διατηρήσει την ιστορία της.

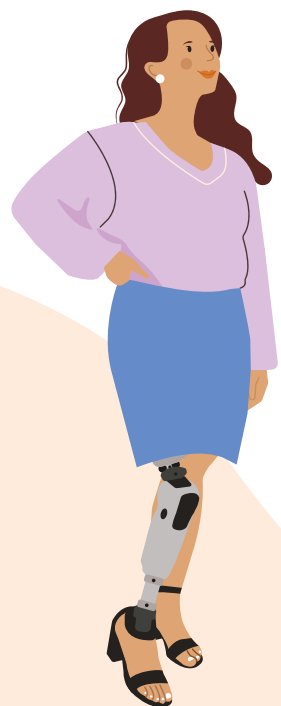

Η αναγνώριση προκαταλήψεων και αποκλεισμών σε έναν πολιτιστικό χώρο είναι ένα σημαντικό πρώτο βήμα προς τη διασφάλιση της προσβασιμότητας.

Τα αποτελέσματα της μελέτης του Bowers, με τον τίτλο 'Private Past, Public Future', είναι διαθέσιμα (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

B.4. Χαρτογράφηση & Ιεράρχηση Εμποδίων

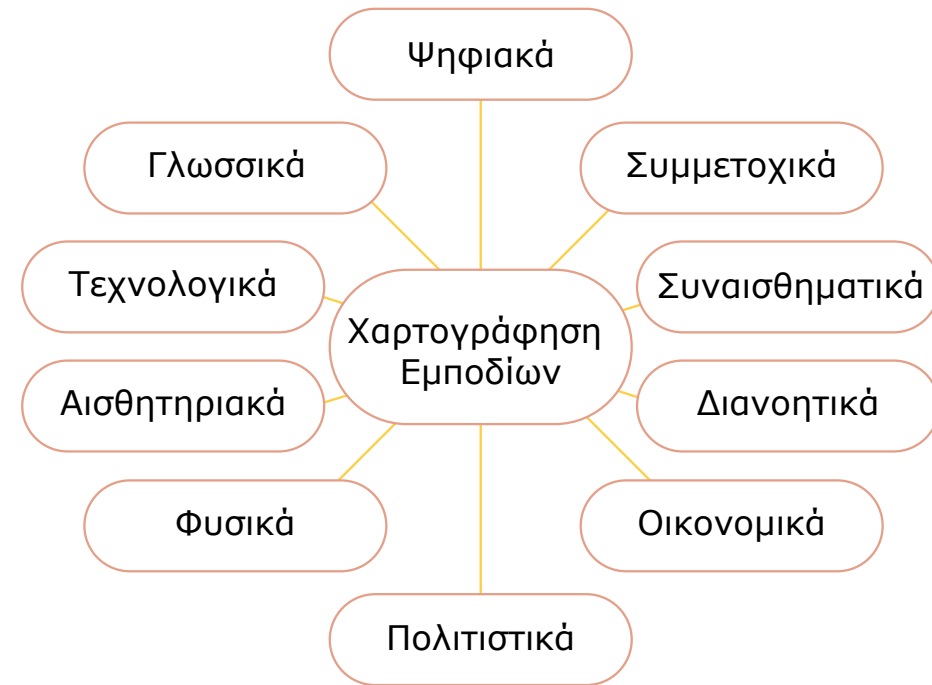
Το επόμενο βήμα είναι να εντοπιστούν συγκεκριμένα εμπόδια στο μουσείο, τα οποία μπορεί να δυσκολεύουν τους επισκέπτες ή και να αποκλείουν άλλους από το μουσείο. Αυτή η διεργασία θα σας επιτρέψει να αποκτήσετε μια ολοκληρωμένη κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το κοινό σας (υπάρχον και εν δυνάμει). Είναι σημαντικό να επικοινωνήσετε και να συζητήσετε αυτές τις προκλήσεις με τους επισκέπτες σας, ιεραρχώντας, σε δεύτερο χρόνο, τις πιο άμεσες ανάγκες και δίνοντας χρονική προτεραιότητα σε αυτές.

Το μουσείο, προκειμένου να εξασφαλίσει πρόσβαση σε περισσότερα άτομα, χρειάζεται να χαρτογραφήσει τις ανάγκες των επισκεπτών του, καθώς και τα εμπόδια που υπάρχουν στους χώρους του. Χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση για αυτή την χαρτογράφηση. Η προσβασιμότητα είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο

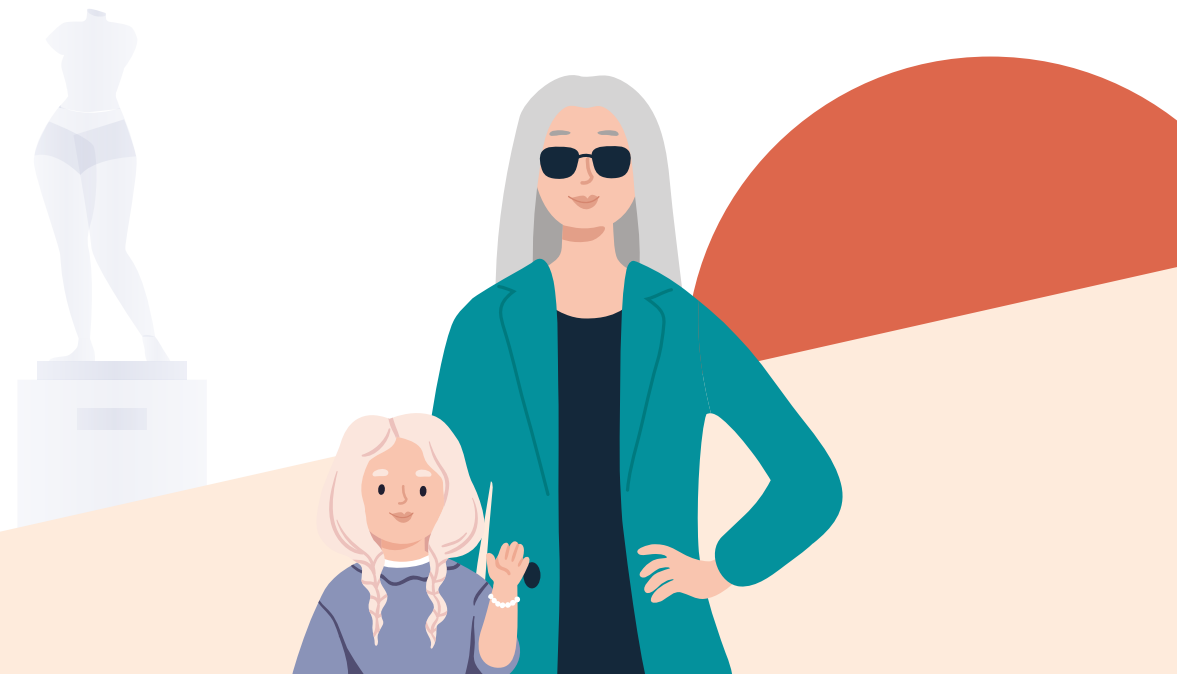
-αρκετά διευρυμένο- που συμπεριλαμβάνει ζητήματα και πρακτικές από πολλά διαφορετικά πεδία. Ενδεικτικά, σχετίζεται με την επικοινωνία και την αρχιτεκτονική, την εκπαίδευση και τη μουσειολογία, τον εφαρμοσμένο σχεδιασμό, τις ψηφιακές τεχνολογίες και την περιβαλλοντική ψυχολογία. Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε μορφή παρέμβασης χρειάζεται να λαμβάνει υπόψη πολυεπίπεδες ανάγκες και πιθανά εμπόδια.

Συχνά, ερευνώντας για την προσβασιμότητα ενός χώρου, παρασυρόμαστε από την υλική του διάσταση, με αποτέλεσμα να εστιάζουμε κυρίως στις ανάγκες όσων εισέρχονται σε αυτόν (φυσική πρόσβαση) και στο πώς αυτές παρεμποδίζονται. Ωστόσο, οι παράγοντες που πρέπει να πλαισιώνουν την προσβασιμότητα είναι πολύ περισσότεροι. Η εικόνα 8 αποτυπώνει το πολυεπίπεδο εύρος των εμποδίων, τα οποία θα χρειαστεί να εξετάσετε εις βάθος στον οργανισμό.

Εικ. 8. Αποτύπωση του εύρους των εμποδίων που πρέπει να έχουμε υπόψη σχεδιάζοντας με γνώμονα την προσβασιμότητα.

Ενδεικτική χαρτογράφηση εμποδίων:

Στόχος είναι να αναγνωριστούν και να ιεραρχηθούν τα εμπόδια συνολικά, ώστε να μπορέσει ο οργανισμός να εφαρμόσει αναγκαίες καλές πρακτικές κατά προτεραιότητα.

Εντοπισμός Μουσείου

Πού βρίσκεται το μουσείο; Είναι εύκολη η πρόσβαση με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς; Υπάρχουν ανελκυστήρες, διαβάσεις, χώροι στάθμευσης για όλους (αναπηρικά αμαξίδια, σχολικά λεωφορεία); Για κάποιους επισκέπτες το μεγαλύτερο εμπόδιο για να έρθουν στο μουσείο είναι η διαδρομή που χρειάζεται να ακολουθήσουν για να φθάσουν εκεί. Υπάρχει ενημερωμένο σύστημα πληροφόρησης για τις παρεχόμενες δυνατότητες σε σχέση με την πρόσβαση;

Είσοδος Μουσείου

Πόσες εισόδους έχει ο οργανισμός σας; Πόσες από αυτές είναι προσβάσιμες για όλους; Με ποιον τρόπο επικοινωνείτε

στους ενδιαφερόμενους επισκέπτες από πού να εισέλθουν; Παρέχετε επαρκείς πληροφορίες για την προσβασιμότητα της κάθε εισόδου; Είναι το μουσείο σας ελκυστικό στην είσοδο και φιλικό στην υποδοχή του κοινού; Υπάρχει κάποιος να υποδεχτεί/καλωσορίσει τους επισκέπτες και να τους κατευθύνει, αν χρειαστεί;

Ρύθμιση χώρου και σηματοδότηση

Οι επισκέπτες σας έχουν ήδη φθάσει και έχουν εισέλθει στο μουσείο σας. Παρέχονται οι απαραίτητες κατευθύνσεις ώστε να προσανατολιστούν με αυτονομία στον χώρο; Η σηματοδότηση που χρησιμοποιείται είναι ευδιάκριτη (ύψος τοποθέτησης), ευκρινής (γραμματοσειρά και χρώματα), καθολικά αναγνωρίσιμη (για όλες τις πολιτιστικές, κοινωνικές ομάδες); Η κατανοητή σήμανση θα βοηθήσει όλους τους επισκέπτες σας να περιηγούνται με άνεση. Διασφαλίστε σαφή σήμανση προς και από τις εγκαταστάσεις του μουσείου, συμπεριλαμβανομένων των χώρων υγιεινής, εξόδων και εκδοτηρίων. Στη σήμανση να χρησιμοποιείτε

γραμματοσειρά μεγέθους 48 στιγμών, με αντίθεση ανάμεσα στις λέξεις και το φόντο. Χρησιμοποιήστε εικόνες όπου είναι εφικτό.

● **Πρόσβαση στα εκθέματα**

Οι επισκέπτες σας έχουν φθάσει στον χώρο της έκθεσης. Εντοπίζονται δυσκολίες περιήγησης στην έκθεση; Παρέχεται ευρύ φάσμα εργαλείων πρόσβασης στα εκθέματα; Έχει εξεταστεί αν χρησιμοποιείται προσιτό ύφος γραφής στις λεζάντες; Υποστηρίζεται η προσβασιμότητα και στο περιεχόμενο των εκθεμάτων; Διατίθενται φόρμες ανατροφοδότησης για την προσβασιμότητα των επισκεπτών στα εκθέματα;

● **Διαρρύθμιση χώρων ξεκούρασης και υγιεινής**

Υπάρχει πρόβλεψη για χώρους ξεκούρασης και ανάπαυσης των επισκεπτών; Δωμάτια ή χώροι χωρίς έντονο φωτισμό και δυνατούς θορύβους; Οι χώροι αυτοί είναι προσβάσιμοι για όλους; Υπάρχουν ομάδες που αποκλείονται;

Τα Βήματα Προσβασιμότητας προϋποθέτουν την υιοθέτηση ενός ανθρωποκεντρικού μοντέλου, το οποίο θέτει τους επισκέπτες στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του μουσείου.

Ειδικότερα, χρειάζεται επανεξέταση του τι ορίζουμε «μουσειακή εμπειρία» και τι επίπτωση έχει αυτή στο κοινό μας.

Είναι απαραίτητο να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή συνολικά στην επίσκεψη, εξετάζοντας όλα τα εμπόδια και τις προκλήσεις που μπορεί να προκύπτουν, ήδη πριν από την άφιξη του επισκέπτη στο μουσείο, μέχρι και μετά την έξοδό του από αυτό. Η εμπειρία δηλαδή ξεκινά ήδη από τη στιγμή της επιλογής του μουσείου από τον εν δυνάμει επισκέπτη. Για τον λόγο αυτόν, η εκθεσιακή εμπειρία πρέπει να προσεγγίζεται συνολικά.

Θεματική Β.1.

- Έχετε ορίσει σαφώς στη Δήλωση Αποστολής σε ποιους τομείς θέλετε να έχετε αντίκτυπο και πώς θα το επιδιώξετε έμπρακτα;
- Ο τρόπος λειτουργίας και οργάνωσης του οργανισμού σας υποστηρίζει τους επιδιωκόμενους στόχους;
- Υπάρχει προγραμματισμός για τη βελτίωση της προσβασιμότητας από εμποδιζόμενα άτομα; Τι σημαίνει για εσάς να εντάξετε ουσιαστικά διευρυμένες ομάδες κοινού;
- Αξιολογείτε τις δράσεις σας;

Workshop

Σημειώστε μια λίστα με προτάσεις που θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν την πολιτική προσβασιμότητας στο μουσείο σας για όλους.

- Σχηματίστε ομάδες και μοιραστείτε στρατηγικές/καλές πρακτικές που άλλα

μουσεία (ή το δικό σας μουσείο) υιοθετούν για να υποστηρίξουν ένα διευρυμένο κοινό.

- Σημειώστε 1-3 ιδέες για αλλαγές που θα μπορούσε να υιοθετήσει το μουσείο σας για να υποστηρίξει καλύτερα τους εν δυνάμει επισκέπτες του.
 - Για κάθε παράδειγμα: Σημειώστε πώς θα μπορούσατε να συγκεντρώσετε περισσότερες πληροφορίες και/ή σε ποιον να μιλήσετε (π.χ. προσωπικό του μουσείου, κοινότητα, φορείς ή οργανώσεις, υπουργεία).

Workshop

Χωριστείτε σε μικρές ομάδες των 4-5 ατόμων και διαλέξτε κάτι που θεωρείτε ότι είναι εμπόδιο στην επίτευξη της προσβασιμότητας στον οργανισμό σας. Προσπαθήστε να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Τι πληροφορίες χρειάζεστε για να ξεπεράσετε αυτό το εμπόδιο;
- Ποιος είναι ο επιδιωκόμενος αντίκτυπος από αυτή την αλλαγή;

- Ποιον χρειάζεται να ενημερώσετε και με ποιον να συνεργαστείτε για την επιτυχία του εγχειρήματός σας;
- Μοιραστείτε με την ομάδα τα κύρια σημεία συζήτησης:
 - Ποιο εμπόδιο επισημάνθηκε σε κάθε υπο-ομάδα; Ποια πρόσθετη πληροφορία χρειάζεστε για να το αντιμετωπίσετε; Σε ποιον θα απευθυνθείτε πρώτα για να συνεργαστείτε;
- Οργανώστε ένα πλάνο εργασίας πάνω στα όσα συζητήθηκαν.

Θεματική Β.2.

- Υπάρχουν δομές/προσωπικό, που έχουν τον ρόλο να καταγράφουν, να αξιολογούν και να προωθούν το άνοιγμα σε ένα ευρύτερο κοινό;
- Πώς αντιμετωπίζει το προσωπικό του μουσείου τη διαφορετικότητα και την ένταξη;
- Υπάρχουν συνεργασίες με άτομα και φορείς;

- Υπάρχει πρόβλεψη για εύρεση κονδυλίων για συγκεκριμένα προγράμματα που αφορούν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες;
- Η σύνθεση του προσωπικού αντανακλά την ποικιλομορφία των κοινοτήτων στην περιοχή;

Θεματική Β.3.

Workshop

Αξιολόγηση Συναντήσεων της Ομάδας Κοινού-Στόχου: Γνωρίστε το κοινό που θέλετε να προσεγγίσετε και να εντάξετε στο μουσείο

(Τίτλος εκδήλωσης)

(Ημέρα & Ώρα)

Παρακαλείστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις ώστε να μπορέσουμε να μάθουμε για εσάς και να βελτιωθούμε!

Όνομα (προαιρετικά):

Επικοινωνία (προαιρετικά):

Σε μια κλίμακα από 1-5, πόσο
ικανοποιημένος/-η αισθανθήκατε από τη
δραστηριότητα/συνάντηση;

1 2 3 4 5

Ποια μέρη της συζήτησης ή του υλικού
βρήκατε πιο ενδιαφέροντα και χρήσιμα για
εσάς; Γιατί;

Ποια μέρη της συζήτησης ή του υλικού
βρήκατε λιγότερο ενδιαφέροντα και χρήσιμα
για εσάς; Γιατί;

Τι μάθατε σήμερα; Υπάρχει κάτι για το οποίο
θα θέλατε να ενημερωθείτε στο μέλλον;

Θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε και σε άλλες
δράσεις μαζί μας στο μέλλον;

Ναι Όχι

Υπάρχουν επιπλέον σχόλια για εμάς;

Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας!

Θεματική Β.4.

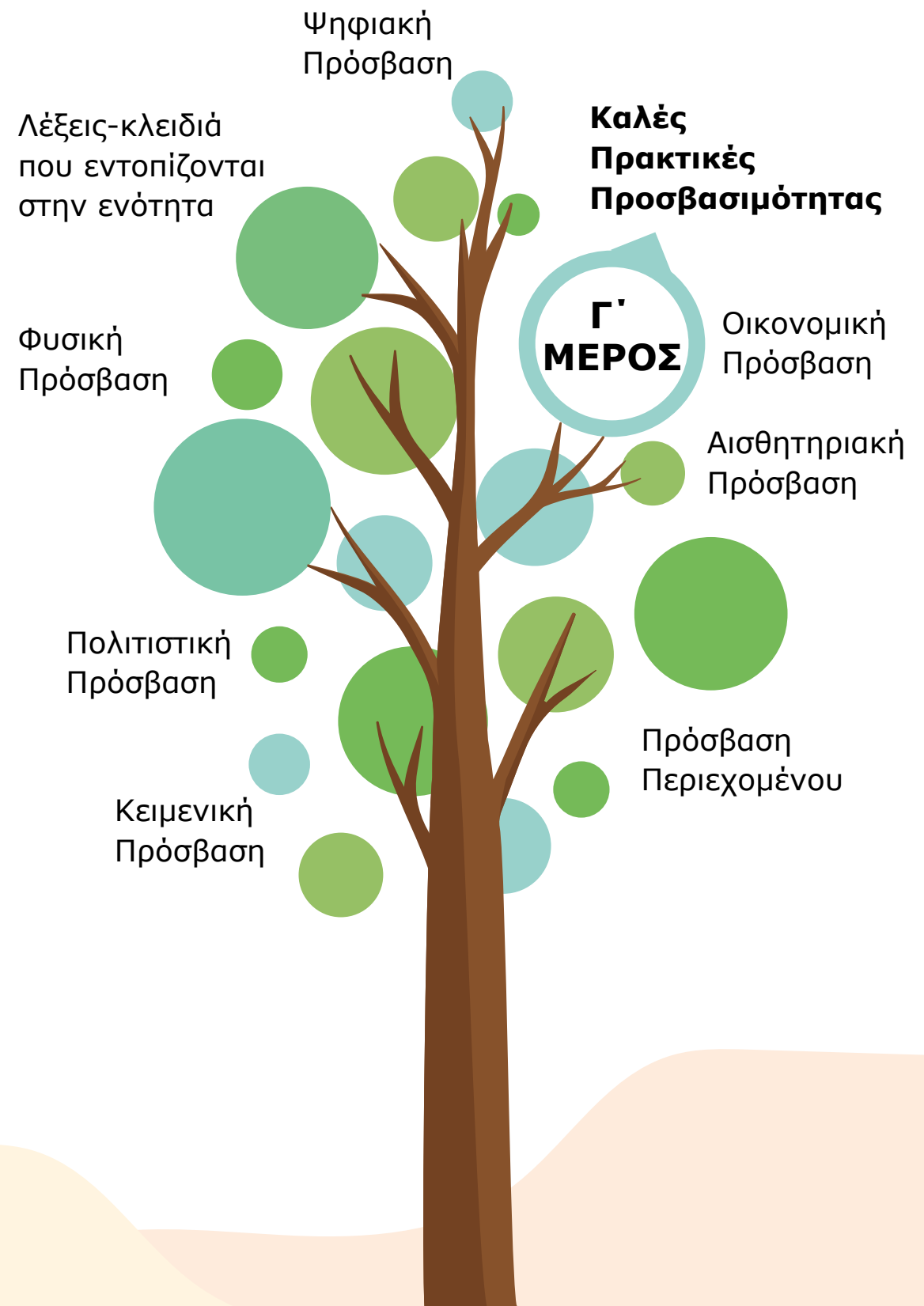
Χαρτογραφώντας εμπόδια στο μουσείο

- Ποιο εμπόδιο εντοπίσατε; Περιγράψτε τα κύρια χαρακτηριστικά του.
- Γιατί επηρεάζει την εκθεσιακή εμπειρία των επισκεπτών;
- Σε ποιες ομάδες κοινού μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο;
- Πόσο επείγουσα κρίνετε την ανάγκη αντιμετώπισής του; Τι βαθμό προτεραιότητας θα του δίνετε αξιολογώντας/ιεραρχώντας τα εμπόδια;

1 2 3 4 5

Γ' Μέρος: Καλές Πρακτικές Προσβασιμότητας

Γ' ΜΕΡΟΣ: Καλές Πρακτικές Προσβασιμότητας προς διερεύνηση

Διαφορετικοί άνθρωποι, αλληλοκαλυπτόμενες ανάγκες & εμπόδια.

Παρακάτω ακολουθούν αναφορές σε μικρά βήματα-καλές πρακτικές διασφάλισης προσβασιμότητας που, ενταγμένα σε μια μακροπρόθεσμη στρατηγική, μπορούν να ευνοήσουν την προσβασιμότητα για όλους.

Τις τελευταίες δεκαετίες εντείνεται η συζήτηση και ο σχεδιασμός στρατηγικής γύρω από την ουσιαστική προσέλκυση διαφορετικών ομάδων επισκεπτών. Επιδιώκεται η διασφάλιση συνθηκών για ισότιμη πρόσβαση στον πολιτισμό για όλους. Η επιρροή αυτών των ζυμώσεων ανιχνεύεται σήμερα στις πρακτικές και δράσεις μουσείων σε όλον τον κόσμο. Τα μουσεία που υιοθετούν καλές πρακτικές προσβασιμότητας, αντί να προσφέρουν ξεχωριστά προγράμματα για «ειδικό κοινό», απευθύνονται σε μεγαλύτερο

αριθμό επισκεπτών, διασφαλίζοντας την οικονομική τους βιωσιμότητα, αλλά, κυρίως, την κοινωνική τους αποστολή. Στο Γ' Μέρος παρουσιάζονται καλές πρακτικές που μπορούν να βοηθήσουν τα μουσεία να προσεγγίσουν τον στόχο του καθολικού σχεδιασμού και κατά συνέπεια μπορούν να ωφελήσουν όλους τους επισκέπτες. Επισημαίνεται ότι οι καλές πρακτικές, που παρουσιάζονται, επιλέχθηκαν ανάμεσα σε πολλές σημαντικές προσπάθειες, και σε καμία περίπτωση, δεν είναι οι μόνες αξιόλογες περιπτώσεις. Επίσης, έγινε επιλογή από διαφορετικές χώρες και προσεγγίσεις, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ευρύτερο πλαίσιο πρακτικών προσβασιμότητας.

Δομή Γ' Μέρους - Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα:

- Γ.1. Πρόσβαση στην επικοινωνία
- Γ.2. Ψυχολογική πρόσβαση
- Γ.3. Φυσική πρόσβαση
- Γ.4. Αισθητηριακή πρόσβαση
- Γ.5. Κειμενική πρόσβαση και πρόσβαση στην ερμηνεία

Γ.6. Πολιτιστική και κοινωνικο-οικονομική πρόσβαση

Γ.7. Ψηφιακή πρόσβαση και τεχνολογική πρόσβαση

Δομή υπο-ενοτήτων Γ' Μέρους

Κάθε υπο-ενότητα αποτελείται από:

- μια σύντομη εισαγωγή
- κατευθυντικές ερωτήσεις προς διερεύνηση και ανατροφοδότηση
- καλές πρακτικές
- ανακεφαλαίωση σημαντικών σημείων
- επιλεγμένη βιβλιογραφία για επιμέρους ζητήματα της ενότητας

Γ.1. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Επικοινωνία με τον επισκέπτη (προσέγγιση και προώθηση)

Είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται ότι η επικοινωνία με τον πιθανό επισκέπτη θα είναι προσιτή, ποικιλόμορφη, κατατοπιστική και θα παρέχει δυνατότητες, ώστε να είναι εν δυνάμει αμφίδρομη. Η επικοινωνία αφορά: α) στην κατάλληλη προώθηση του περιεχομένου του οργανισμού β) στη διάχυση των απαραίτητων πληροφοριών πρόσβασης και γ) στη δυνατότητα αξιολόγησης, σχολιασμού και διευκόλυνσης σε αιτήματα επισκεπτών.

Ακολουθείτε μια συνεπή επικοινωνιακή στρατηγική που προετοιμάζει καταλλήλως τον επισκέπτη σας για το θέμα της έκθεσής σας (αναμενόμενο περιεχόμενο-σαφής περιγραφή σε διαφήμιση);

Διασφαλίζεται η προσβασιμότητα στα επιλεγμένα μέσα δικτύωσης και διάχυσης; Για παράδειγμα, είναι προσβάσιμο το περιεχόμενο της διαφήμισής σας για εμποδιζόμενα και μη άτομα; (βλ. Γ' Μέρος, Ανάγκη για ψηφιακή προσβασιμότητα, σελ. [105](#)).

Ζητάτε από τους επισκέπτες σας σχόλια μετά την επίσκεψή τους, τόσο στον φυσικό χώρο του μουσείου ή στην ιστοσελίδα σας;

Παρέχετε τη δυνατότητα η αξιολόγηση να γίνεται με ποικίλους τρόπους, ώστε να διασφαλίσετε ευρεία συμμετοχή βάσει των αναγκών των επισκεπτών σας (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεφωνικώς, εγγράφως, σχόλια απευθείας στο

προσωπικό του μουσείου);

→ Διατίθενται πολλές επιλογές για το πώς μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να επικοινωνήσουν με το μουσείο για τυχόν ερωτήσεις ή κρατήσεις θέσεων (για παράδειγμα, τηλέφωνο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, γραπτά μηνύματα);

→ Αποφεύγετε διατυπώσεις τύπου «Το μουσείο είναι φιλικό σε ΑΜΕΑ ή πλήρως/ μερικώς προσβάσιμο»; Αντίθετα, χρειάζεται να διευκρινίζετε με απλό και ξεκάθαρο τρόπο με ποιους τρόπους διασφαλίζεται η πρόσβαση, ώστε να είναι ενημερωμένοι οι επισκέπτες σας για τις δυνατότητες και τα εμπόδια της έκθεσης (π.χ. οπτικο-ακουστικό υλικό, απτικά αντικείμενα, ράμπες εισόδου, ανελκυστήρες).

→ Διατίθεται το περιεχόμενό σας και σε άλλες γλώσσες;

**Καλή Πρακτική παρουσίασης
χαρακτηριστικών Προσβασιμότητας
από το Αρχαιολογικό Μουσείο
Θεσσαλονίκης, Ελλάδα. Διαθέσιμο
[εδώ](#).**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης με εύληπτο τρόπο (οπτική οργάνωση, λεκτική διατύπωση, εικόνες σήμανσης) παρουσιάζει στην ιστοσελίδα του πληροφορίες σχετικά με ποιους ακριβώς τρόπους διασφαλίζεται η πρόσβαση και για ποιες ανάγκες. Έτσι, οι εν δυνάμει επισκέπτες είναι ενημερωμένοι για δυνατότητες και εμπόδια της έκθεσης.

Η ιστοσελίδα του μουσείου είναι επίσης διαμορφωμένη για να ανταποκρίνεται σε πολλαπλές ανάγκες. Επομένως, ο ιστότοπος του μουσείου διασφαλίζει και την πρόσβαση στην πληροφορία, για όσους κάνουν χρήση του Διαδικτύου.

Εικ. 10. Παρουσίαση παροχών προσβασιμότητας, από την ιστοσελίδα του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης.

**Καλή Πρακτική παρουσίασης
χαρακτηριστικών Προσβασιμότητας
από την Πινακοθήκη της Νέας
Νότιας Ουαλίας, Αυστραλία.**

Διαθέσιμο [εδώ](#).

Στην ιστοσελίδα της Πινακοθήκης της Νέας Νότιας Ουαλίας, όλες οι πληροφορίες προσβασιμότητας παρέχονται συγκεντρωμένες με τρόπο ξεκάθαρο και απλό.

Ενδεικτικά, παρέχονται πληροφορίες για φυσική πρόσβαση και παροχές, όπως: στάθμευση και στάση, διαδρομές πρόσβασης από την ευρύτερη περιοχή προς το μουσείο, κίνηση μέσα στο μουσείο, για χώρους υγιεινής, καθίσματα, παροχή αμαξιδίων και σκούτερ κινητικότητας, παροχές σε ανθρώπους με δυσκολίες όρασης, παροχές σε ηχητικά συστήματα, πληροφορίες για άτομα-

συνοδούς και σκύλους-συνοδούς.

Η Πινακοθήκη της Νέας Νότιας Ουαλίας αποτελεί μια καλή πρακτική και σε επίπεδο συμπερίληψης των κοινοτήτων της περιοχής.

Εικ. 11. Παρουσίαση παροχών προσβασιμότητας, από τον ιστότοπο της Πινακοθήκης της Νέας Νότιας Ουαλίας. Για κάθε επιμέρους χαρακτηριστικό παρέχεται επιπλέον πληροφόρηση και υλικό (χάρτες, στοιχεία επικοινωνίας για αιτήματα κ.λπ.).

Καλή Πρακτική επικοινωνίας από το Μουσείο Vasa, Σουηδία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ο ιστότοπος του Μουσείου Vasa παρέχει βασικές πληροφορίες σε 42 γλώσσες, κάνοντας το περιεχόμενό του γλωσσικά προσβάσιμο σε ένα αρκετά διευρυμένο κοινό.

Εικ. 12. Οι διαθέσιμες γλώσσες στην ιστοσελίδα του μουσείου Vasa.

Εικ. 13. Βασικές πληροφορίες που παρέχονται στην ελληνική γλώσσα, από την ιστοσελίδα του μουσείου Vasa.

Επιπλέον υλικό: Καλή Πρακτική παρουσίασης χαρακτηριστικών προσβασιμότητας από το Κέντρο Rompidou, Γαλλία (ενημερωτικό συγκεντρωτικό φυλλάδιο που ακολουθεί τους απαραίτητους κανόνες προσβασιμότητας). Διαθέσιμο (στη γαλλική γλώσσα) [εδώ](#).

Γ.2. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για ψυχολογική πρόσβαση (δημιουργία φιλόξενου περιβάλλοντος)

Η ψυχολογική πρόσβαση (στα αγγλικά χρησιμοποιείται και ο όρος «attitudinal access» που σημαίνει πρόσβαση στις συμπεριφορές) έχει πολλαπλές αποδόσεις, με κυριότερη την ευαισθησία στην ανθρώπινη ποικιλομορφία, έτσι ώστε οι άνθρωποι να αισθάνονται ότι συμπεριλαμβάνονται και εκτιμώνται. Το ζητούμενο δηλαδή είναι πώς θα δημιουργηθεί ένα φιλόξενο περιβάλλον για όλους.

Όταν κάποιος θέλει να επικοινωνήσει με ένα κοινό, θα πρέπει να γνωρίζει τις αναγκαίες συνθήκες και προϋποθέσεις, κάτω από τις οποίες μπορεί να γίνει αυτό. Είδαμε στην προηγούμενη ενότητα πόσο σημαντικό είναι να έχει λάβει το προσωπικό

επιμόρφωση σχετικά με την ποικιλομορφία και την ιδιαιτερότητα των επισκεπτών. Για τη διασφάλιση ενός φιλόξενου περιβάλλοντος, το προσωπικό θα πρέπει πρώτα απ' όλα να κατανοήσει εμπράκτως τις ανάγκες των επισκεπτών. Σε αυτό το πλαίσιο, ο πολιτιστικός οργανισμός χρειάζεται να αξιοποιήσει στην πράξη όλες τις προτάσεις και τις πρακτικές και να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητά τους, προκειμένου να προβεί στις αναγκαίες τροποποιήσεις όπου αυτές χρειάζονται.

Παρότι, συνήθως, η φυσική πρόσβαση προκρίνεται ως η πιο βασική, η πρόσβαση σε ένα φιλόξενο περιβάλλον διασφαλίζει την ποιότητα της εμπειρίας των επισκεπτών. Έτσι, αν και κάθε πρόσβαση έχει τη σημασία και τη συμβολή της, η κατάλληλη προετοιμασία του προσωπικού του οργανισμού, για να υποδεχθεί άτομα με αναπηρία, είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της εκθεσιακής εμπειρίας. Η κατάλληλη συμπεριφορά των επαγγελματιών του μουσείου, απέναντι σε φορείς και άτομα με αναπηρίες, συμβάλλει περαιτέρω στην ενδυνάμωση

των μεταξύ τους σχέσεων και συνεργειών. Ειδικότερα, ως κατευθυντήριες γραμμές για την ψυχολογική πρόσβαση προκρίνονται τα παρακάτω:

- Ρωτήστε τον επισκέπτη πώς μπορείτε να βοηθήσετε και επιδιώξτε να είστε σύντομοι στην απάντησή σας.
- Μην κινείστε όταν μιλάτε και διατηρείτε βλεμματική επαφή με τον επισκέπτη.
- Να μιλάτε σταθερά και καθαρά στους επισκέπτες και να μην καλύπτετε το στόμα (καλό είναι να αποφεύγετε να φωνάζετε, να μιλάτε πολύ αργά ή πολύ γρήγορα).
- Να μην στέκεστε πολύ μακριά από τον επισκέπτη.
- Οι εκφράσεις σας και οι κινήσεις των χεριών είναι πολύ σημαντικές στην επικοινωνία σας.
- Εάν ο επισκέπτης έχει έρθει με συνοδό, απευθυνόμαστε πάντα στον πρώτο, εκτός κι αν δοθεί άλλη οδηγία.

Γ.2.α. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για ψυχολογική πρόσβαση

- Ο χώρος υποδοχής/πληροφοριών είναι εύκολα προσβάσιμος από όλους (π.χ. η θέση του, το ύψος του πάγκου);
- Το προσωπικό είναι φιλικό και ανοιχτό σε οποιεσδήποτε ερωτήσεις μπορεί να έχουν οι επισκέπτες;
- Το προσωπικό του μουσείου είναι ανοικτό στη διαφορετικότητα;
- Υπάρχει προσωπικό με κατάρτιση για τις διαφορετικές ανάγκες κοινού;
- Έχετε εξετάσει την οργάνωση δράσεων αλληλογνωριμίας του προσωπικού με διαφορετικές ομάδες κοινού;

- Χρειάζεται να υπάρχει πάντα κάποιος στην υποδοχή, ώστε να μπορεί να καλωσορίσει τους επισκέπτες και να τους καθοδηγήσει βάσει των αναγκών τους.

- Χρειάζεται ενημέρωση για την προσέγγιση της αναπηρίας, όπως να προτιμώνται οι εκφράσεις «άνθρωποι με αναπηρία» ή «άνθρωποι με τύφλωση» αντί για «ανάπηροι άνθρωποι» ή «τυφλοί άνθρωποι» (βλ. Α' Μέρος, Προσεγγίζοντας την αναπηρία, σελ. [19](#)).

Προσβασιμότητα = ισότητα + ανεξαρτησία + φιλοξενία

* Ορισμός της προσβασιμότητας από το Μουσείο Rijksmuseum (Ολλανδία)

ΥΠΟΔΟΧΗ

Καλή Πρακτική φιλοξενίας από το Μουσείο Τέχνης της Κομητείας του Λος Άντζελες (LACMA), ΗΠΑ. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Μουσείο Τέχνης της Κομητείας του Λος Άντζελες (LACMA) έχει υιοθετήσει ως στρατηγική για την προώθηση αλλαγής στο περιβάλλον του μουσείου να αναδιατυπώνει με προσιτό τρόπο πτυχές της μουσειακής εμπειρίας που γενικά θεωρούνται δεδομένες.

Μέσω ενός μονοσέλιδου φυλλαδίου (στα αγγλικά και τα ισπανικά) μοιράζεται προτάσεις εξερεύνησης του μουσείου για οικογένειες, που πιθανά είναι λιγότερο εξοικειωμένες με το μουσείο. Χρησιμοποιώντας εκφράσεις όπως «Μην προσπαθείς να δεις τα πάντα: είκοσι λεπτά έως μία ώρα είναι αρκετά», ή «Κάτσε, μπορείς να καθίσεις στο

πάτωμα», προσκαλεί τους επισκέπτες στον χώρο, ενώ προάγει την εκμάθηση νέων συμπεριφορών που δεν είναι τόσο προφανείς σε όλους.

Σε αυτό το πλαίσιο, η επικοινωνιακή στρατηγική ανοίγει νέα πεδία για δημιουργία φιλόξενου περιβάλλοντος. Επίσης, το μουσείο διοργανώνει δύο φορές τον μήνα δράσεις με θέμα «Τέχνη και Ευεξία» στο μουσείο, ενώ στην ιστοσελίδα παρέχει και άρθρο με συμβουλές και βήματα για ενσυνειδητότητα στο μουσείο.

Ο οδηγός είναι διαθέσιμος (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης οργανώνει δράσεις συμπερίληψης και προσβασιμότητας για όλους. Σε αυτό το πλαίσιο, το προσωπικό του μουσείου παρακολούθησε σχετικά σεμινάρια προκειμένου να

ευαισθητοποιηθεί και να γνωρίσει βέλτιστους τρόπους προσέγγισης ενός ευρύτερου και ποικιλόμορφου κοινού. Βλ. σχετικά και στην ιστοσελίδα του μουσείου, [εδώ](#).

Το 9ο Συνέδριο του CoMuseum αφιερώθηκε στο θέμα «Πολιτισμός, Φροντίδα, και Ίαση» (CoMuseum 2022: Culture, Care and Healing).

Μετά τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στην ψυχική υγεία, το μουσείο αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο ως χώρος που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση ψυχικής υγείας και ευφορίας. Το Συνέδριο επικεντρώθηκε στη θεραπεία μέσω πολιτιστικών και δημιουργικών δράσεων, διερευνώντας πώς ο πολιτιστικός τομέας μπορεί να συμβάλει στην ανάκαμψη και την ανάπτυξη των κοινωνιών και των σχέσεών μας.

Οι εισηγήσεις του συνεδρίου είναι διαθέσιμες (υποτιτλίζονται όλες -σταδιακά- και στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

Το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο έχει δυναμικό ρόλο σε δράσεις σχετικά με την ψυχολογική πρόσβαση. Ενδεικτικά, Στ. Γκότσης – Π. Βοσνίδης, 2008. Μουσείο και ψυχική υγεία: μια πρόκληση: ILISSIA 2, 36-41. Διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

Γ.3. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για φυσική πρόσβαση

Η ανάγκη για φυσική πρόσβαση χαρακτηρίζει μια ευρεία κατηγορία ανθρώπων και αναφέρεται σε αυτούς που μπορεί να έχουν μόνιμες ή προσωρινές ή και καθόλου κινητικές αναπηρίες.

Όταν αναφερόμαστε στη φυσική πρόσβαση, εννοούμε ένα ευρύ πεδίο που περιλαμβάνει τα παρακάτω — χωρίς όμως να περιορίζεται σε αυτά.

- Πρόσβαση στον χώρο ενδιαφέροντος (άφιξη και αναχώρηση)
 - Μέσα Μαζικής Μεταφοράς που εξυπηρετούν (αναφορά στο είδος και στην πιο κοντινή στάση)
 - Άφιξη με όχημα (Διατίθεται χώρος για επιβίβαση-παραμονή-αποβίβαση; Αυτός ο χώρος είναι κοντά στην είσοδο του μουσείου;)

- Προσωπικό όχημα (Διατίθεται χώρος στάθμευσης; Από αυτόν τον χώρο η μετακίνηση είναι απρόσκοπτη για όλους τους επισκέπτες μέχρι την είσοδό τους στο μουσείο;)
- Μετακίνηση εντός των χώρων του μουσείου
 - Υπάρχει πρόβλεψη για ελεύθερη και αυτόνομη μετακίνηση εντός των χώρων του μουσείου;
 - Διατίθενται προσβάσιμοι χώροι υγιεινής και εστιατόρια;

Οι πληροφορίες αυτές είναι κρίσιμο και χρήσιμο να διατίθενται πριν από την επίσκεψη στο μουσείο (στον ιστότοπο και σε εκτυπωμένο φυλλάδιο).

Είναι σημαντικό να ακολουθηθούν οι κατευθύνσεις φυσικής πρόσβασης σε όλους τους χώρους του μουσείου, όπως για παράδειγμα στο πωλητήριο του μουσείου.

- Είναι οι διάδρομοι προσβάσιμοι; Υπάρχουν αντικείμενα που πιθανόν εμποδίζουν την

κίνηση;

- Τα εκδοτήρια εισιτηρίων είναι εύκολα διακριτά και προσεγγίσιμα;
- Το προσωπικό είναι ενημερωμένο ώστε να παρέχει σωστές κατευθύνσεις αν παραστεί ανάγκη;

Για μια πλήρη παρουσίαση των απαιτήσεων βάσει της ελληνικής νομοθεσίας, να συμβουλευτείτε τον Νόμο 4067 της 09.04.2012 «Νέος οικοδομικός κανονισμός» (Α' 79 και διόρθωση σφάλματος Α' 99/27.04.2012).

Σημαντικό!

Το αναπηρικό αμαξίδιο, οι πατερίτσες, τα μπαστούνια ή τα παιδικά καρότσια είναι μέρος του προσωπικού χώρου του επισκέπτη. Δεν θα πρέπει να μετακινούνται χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη.

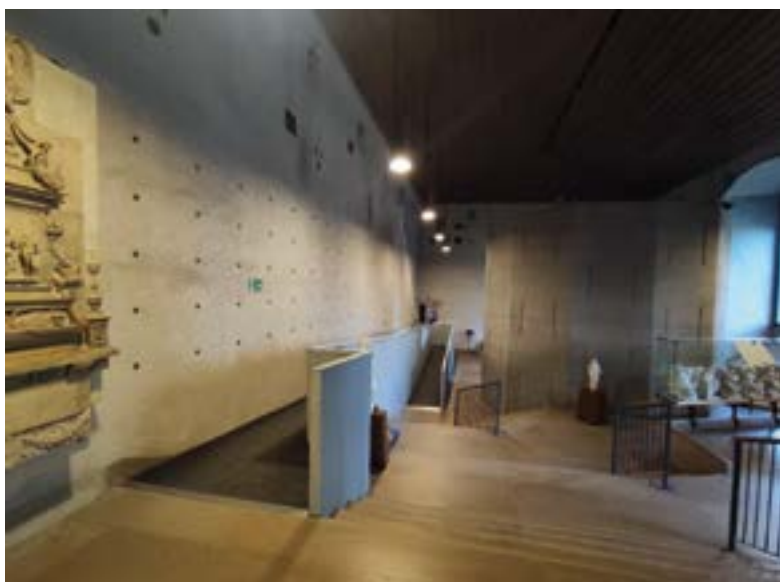
Το μουσείο διαθέτει:

- Ανελκυστήρες;
- Κεκλιμένα επίπεδα (ράμπες) ή ανυψωτικούς μηχανισμούς όπου χρειάζεται;
- Προσβάσιμους χώρους υγιεινής για όλους;
- Προσβάσιμους χώρους ανάπαυσης (καφέ, κήπος μουσείου);
- Βελτιστοποιημένες διαδρομές ώστε οι επισκέπτες να γνωρίζουν εκ των προτέρων τις θέσεις των ανελκυστήρων ή των κυλιόμενων σκαλών;
- Θέσεις για στάθμευση οχημάτων;
- Τα αντικείμενα εκτίθενται σε θέσεις που δεν εμποδίζουν την κίνηση των επισκεπτών (ο διάδρομος έχει πλάτος πάνω από 1.10 μέτρα);

- Τα αντικείμενα εκτίθενται σε ύψος που τα καθιστά προσβάσιμα σε όλους;
- Είναι τουλάχιστον μια είσοδος του μουσείου προσβάσιμη σε όλους τους επισκέπτες;
- Είναι η κύρια είσοδος εύκολο να ανοίξει από τον επισκέπτη (μένει ανοιχτή, είναι αυτόματη); Εάν όχι, είναι το κουδούνι προσβάσιμο ή υπάρχει προσωπικό να ελέγχει αν χρειάζεται κάποιος βοήθεια;
- Εάν υπάρχουν σκάλες, υπάρχει κουपाστή που να τις διατρέχει σε όλο το μήκος τους;
- Υπάρχουν καθίσματα στους χώρους της έκθεσης (τουλάχιστον 0.50 μέτρα από το έδαφος που δεν υπερβαίνουν τα 0.90 μέτρα);
- Διατίθενται φορητά καθίσματα; Είναι εύκολα διαθέσιμα στους επισκέπτες σας;

Καλή Πρακτική φυσικής πρόσβασης από το Castello Sforzesco, Ιταλία.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

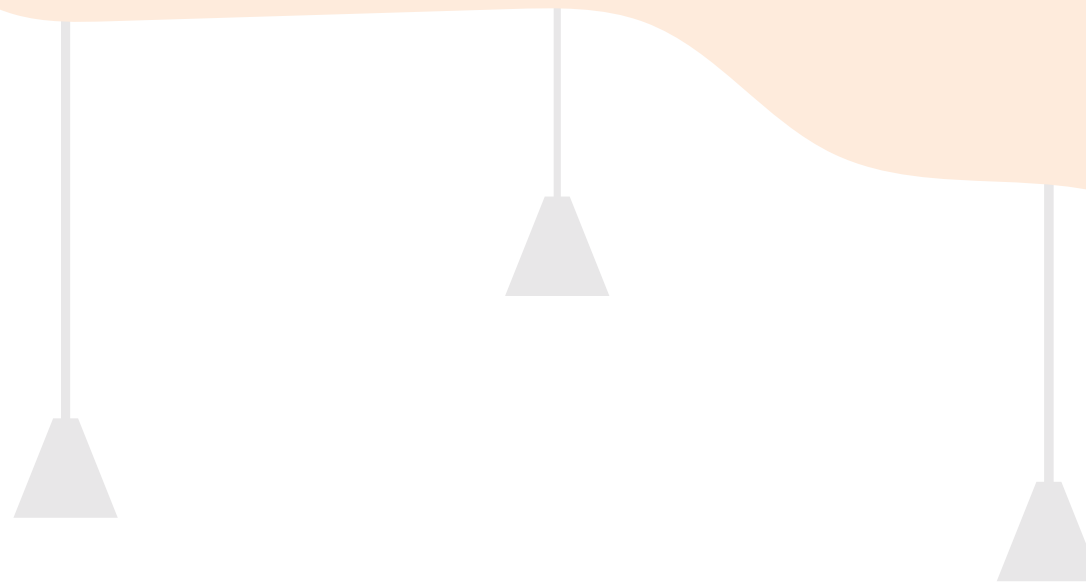

Εικ. 14. Περιήγηση στο εσωτερικό του Castello Sforzesco, Ιταλία.
Πρόβλεψη για ράμπες και σκαλιά.

Εικ. 15. Καθίσματα για τους επισκέπτες που θέλουν να παρακολουθήσουν τη βιντεοπροβολή ή απλώς θέλουν να κάνουν μία στάση για ξεκούραση. Φωτογραφίες της γράφουσας.

Εικ. 16. (Απέναντι και πάνω) και η **Εικ. 17.** (Απέναντι και κάτω) αποτυπώνουν την ανάγκη πρόβλεψης για απρόσκοπτη κίνηση εντός των αιθουσών και ανάμεσα (ή και γύρω) από τα εκθέματα. Φωτογραφίες της γράφουσας.

Καλή Πρακτική φυσικής πρόσβασης από το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εικ. 18. Η εικόνα αποτυπώνει μέρος της κύριας εισόδου. Όλες οι εισοδοί του μουσείου (για τη μόνιμη και περιοδική έκθεση, το πωλητήριο, τους χώρους υγιεινής και το εστιατόριο) διασφαλίζουν τη φυσική πρόσβαση των επισκεπτών.

Εικ. 19. Επίσης, στο εσωτερικό του κτηρίου, οι μεταβάσεις μεταξύ ορόφων γίνονται είτε με σκάλες είτε με ανελκυστήρες. Φωτογραφίες της γράφουσας.

Ελληνική Νομοθεσία σχετικά με απαιτούμενες προϋποθέσεις φυσικής πρόσβασης, Νόμος υπ' αριθ. 4067 της 09.04.2012 «Νέος οικοδομικός κανονισμός» (Α' 79 και διόρθωση σφάλματος Α' 99/27.04.2012). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Αργυρόπουλος, Β., Χαμονικολάου, Σ., & Κανάρη, Χ. (Επιμ.). 2015. Πολιτισμός/ ειδική αγωγή. Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Λίστα με τα απαραίτητα στοιχεία για τη διασφάλιση της φυσικής πρόσβασης, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ADA (Americans with Disabilities Act). Διαθέσιμο στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Κτήριο για όλους: Μια καθολική προσέγγιση σχεδίασης. (Building for Everyone: A Universal Design Approach). Πρόκειται για έκδοση του Centre for Excellence in Universal Design (στην αγγλική γλώσσα) που περιέχει όλους τους επιμέρους οδηγούς σχετικά με την πρόσβαση για όλους. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται: Εξωτερικό περιβάλλον και προσέγγιση, Είσοδοι και οριζόντια

κυκλοφορία, Κάθετη κυκλοφορία, Εσωτερικό περιβάλλον και υπηρεσίες, Εγκαταστάσεις υγιεινής, Εγκαταστάσεις σε κτήρια, Τύποι κτηρίων, Διαχείριση κτηρίου, Σχεδιασμός και πολιτική, Ευρετήριο και ορολογία. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Το Centre for Excellence in Universal Design παρέχει στην ιστοσελίδα του και σχετικό μάθημα (module) για τους εγγεγραμμένους χρήστες (με δωρεάν εγγραφή) σχετικά με την Καθολική πρόσβαση, με σημείο αναφοράς το βραβευμένο (RIAI Universal Design Award το 2017) κτήριο της Κεντρικής Τράπεζας της Ιρλανδίας. Απευθύνεται σε επαγγελματίες που ασχολούνται με τον σχεδιασμό κτηρίων. Είναι πλήρως προσβάσιμο. Διαθέσιμο [εδώ](#) (στην αγγλική γλώσσα).

Γ.4. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για αισθητηριακή πρόσβαση

Η ανάγκη για αισθητηριακή πρόσβαση αφορά στην παροχή πολυαισθητηριακών εκθεμάτων ή/και υλικών για τη διασφάλιση της πρόσβασης στους επισκέπτες. Τα πολυαισθητηριακά εκθέματα απευθύνονται σε όλες τις αισθήσεις: όραση, ακοή, αφή, όσφρηση, γεύση.

Τα μουσεία οργανώνουν τις εκθέσεις τους –στην πλειονότητά τους– εστιάζοντας στην όραση. Τις τελευταίες δεκαετίες, όμως, πλήθος οργανισμών ενσωματώνουν στην κύρια έκθεσή τους εποπτικό υλικό, που αφορά σε μια ευρεία κατηγορία ανθρώπων, που μπορεί να έχουν τύφλωση ή εμποδιζόμενη όραση. Το υλικό αυτό αφορά συνήθως σε απτικά και ηχητικά ερεθίσματα, που μπορούν να βοηθήσουν επισκέπτες με διαφορετικές ανάγκες.

Παρότι συνηθίζεται να κατηγοριοποιούνται

ομάδες κοινού βάσει συγκεκριμένων αναγκών, όπως ομάδες κοινού με τύφλωση, κώφωση, διανοητικές ανάγκες, πρόκειται στην πραγματικότητα για εξαιρετικά ανομοιογενείς ομάδες. Πλέον, είναι ευρέως αποδεκτό ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση επιτείνει την εκθεσιακή εμπειρία για όλους τους επισκέπτες, με διαφορετικούς και πολυεπίπεδους τρόπους. Επιπλέον, μην λαμβάνετε μόνο υπόψη τις ορατές αναπηρίες και εμπόδια, γιατί πολλές φορές οι αναπηρίες δεν είναι ορατές.

Προσπαθήστε να σχεδιάσετε ανοιχτά περιβάλλοντα που απευθύνονται σε όλους, ασχέτως κάποιας συγκεκριμένης ανάγκης που μπορεί να «φαίνεται ή όχι», προσκαλώντας τους επισκέπτες να χρησιμοποιήσουν τις αισθήσεις τους, τον νου και τα συναισθήματά τους.

Για παράδειγμα, υπάρχουν πολλές διαβαθμίσεις τύφλωσης (δυσκολία όρασης έως ολική τύφλωση), αυτό μπορεί να προκύπτει από:

- Δυσκολίες όρασης (αστιγματισμός, μυωπία, πρεσβυωπία ή και αχρωματοψία)

- Προσωρινή αναπηρία (κάποια εγχείρηση όρασης)
- Ηλικιακή ομάδα του επισκέπτη (τρίτη ηλικία)
- Μόνιμη αναπηρία
- Συνδυασμό περισσότερων κατηγοριών

Δεν είναι ωφέλιμο για ένα μουσείο που επιδιώκει την προσβασιμότητα να εστιάζει σε μια κατηγορία, αλλά να συλλογίζεται τις ανάγκες των επισκεπτών του και να εφαρμόζει έναν σχεδιασμό που να ανταποκρίνεται και να διατίθεται σε όλους, και όχι εξατομικευμένα ή ως επιπρόσθετα προγράμματα.

Ενδεικτικό είναι ότι τα απτικά ερεθίσματα (προπλάσματα, μακέτες, τρισδιάστατα αντίγραφα, πρωτότυπα εκθέματα) που χρησιμοποιούνται για ομάδες επισκεπτών με τύφλωση είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για ομάδες ατόμων με κώφωση, για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, αυτισμό κ.λπ.

Η διασφάλιση της πρόσβασης σε όλες τις αισθήσεις, για όλους τους επισκέπτες, κάνει τα

μουσεία ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης και εξερεύνησης.

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται προσεγγίσεις και καλές πρακτικές που συμβάλλουν στην ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων κατά την εξερεύνηση ενός μουσειακού χώρου, με ευαισθησία και κατεύθυνση σε συγκεκριμένες ανάγκες ομάδων των πολιτών με μόνιμες ή προσωρινές αναπηρίες (σωματικές, διανοητικές) ή κοινωνικές δυσκολίες.

Υπογραμμίζεται ξανά όμως ότι τέτοιες κατευθύνσεις είναι ωφέλιμες για όλους τους επισκέπτες. Πέρα από τις ανάγκες που σχετίζονται με αναπηρίες, ο κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικούς τρόπους μάθησης και κατανόησης.

Γι' αυτό, η παροχή εναλλακτικών μορφών παρουσίασης της πληροφορίας βελτιώνει την πρόσβαση σε αυτή για όλους τους επισκέπτες, είτε έχουν αναπηρίες είτε όχι.

Για παράδειγμα, η πολυαισθητηριακή παρουσίαση ενός εκθέματος αναδεικνύει διαφορετικές πτυχές του, με πολλαπλά οφέλη για τον επισκέπτη, τόσο στην κατανόηση, όσο και στη μνήμη — μεταξύ άλλων. Ειδικότερα, η ενασχόληση με τις αισθήσεις κάνει την εμπειρία του μουσείου πιο προσιτή, όχι μόνο επειδή επιτρέπει τη διαφοροποίηση των στρατηγικών πρόσβασης, αλλά και επειδή μπορεί να προσφέρει διαφορετικές ερμηνευτικές αποδόσεις.

Επομένως, ο αισθητηριακός σχεδιασμός είναι στην πραγματικότητα, μια βαθιά συμπεριληπτική προσέγγιση που ενισχύει την εμπειρία του επισκέπτη, καθιστώντας το περιεχόμενο προσβάσιμο, μέσω πολλαπλών στρατηγικών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι μη οπτικές αισθήσεις δεν θεωρούνται πλέον εναλλακτικοί τρόποι για την πρόσβαση σε μη βλέποντες, αλλά περισσότερο στρατηγικές, μέσω των οποίων ο καθένας μπορεί να λάβει ουσιαστικά ερεθίσματα.

Σημαντικό!

Ο πολυαισθητηριακός σχεδιασμός, παρότι πολλαπλά ωφέλιμος, δεν πρέπει να γίνει αυτοσκοπός. Αντίθετα, χρειάζεται να γίνεται αξιολόγηση ανά περίπτωση, προκειμένου να εξετάζεται αν η συνύπαρξη πολλαπλών ερεθισμάτων διευκολύνει την πρόσβαση ή όχι. Η υπερβολική ή άσκοπη χρήση πολυαισθητηριακών ερεθισμάτων μπορεί εν τέλει να μην ευνοήσει τον επισκέπτη (ακόμα και με αισθητηριακές ανάγκες) και να οδηγήσει σε μη παραγωγική υπερδιέγερση.

Γ.4.α. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για αισθητηριακή πρόσβαση (για εμποδιζόμενη όραση)

- Εντάσσετε απτικά εκθέματα (hands-on);
- Έχετε εξετάσει την ύπαρξη μονοπατιών απτικής καθοδήγησης;
- Υπάρχουν ηχητικές πληροφορίες για τα αντικείμενα ή ηχητικές ξεναγήσεις;
- Υπάρχουν κείμενα σε κώδικα Braille;
- Παρέχονται εργαλεία μεγέθυνσης;
- Επιτρέπετε την είσοδο σε σκύλους-οδηγούς;
- Υπάρχουν ανάγλυφες μακέτες/χάρτες του μουσείου;
- Αξιοποιείτε ψηφιακές εφαρμογές και εργαλεία που προσφέρουν εναλλακτικές αισθητηριακές εκθεσιακές εμπειρίες (μουσική, ηχητικά ερεθίσματα, ηχοτοπία);

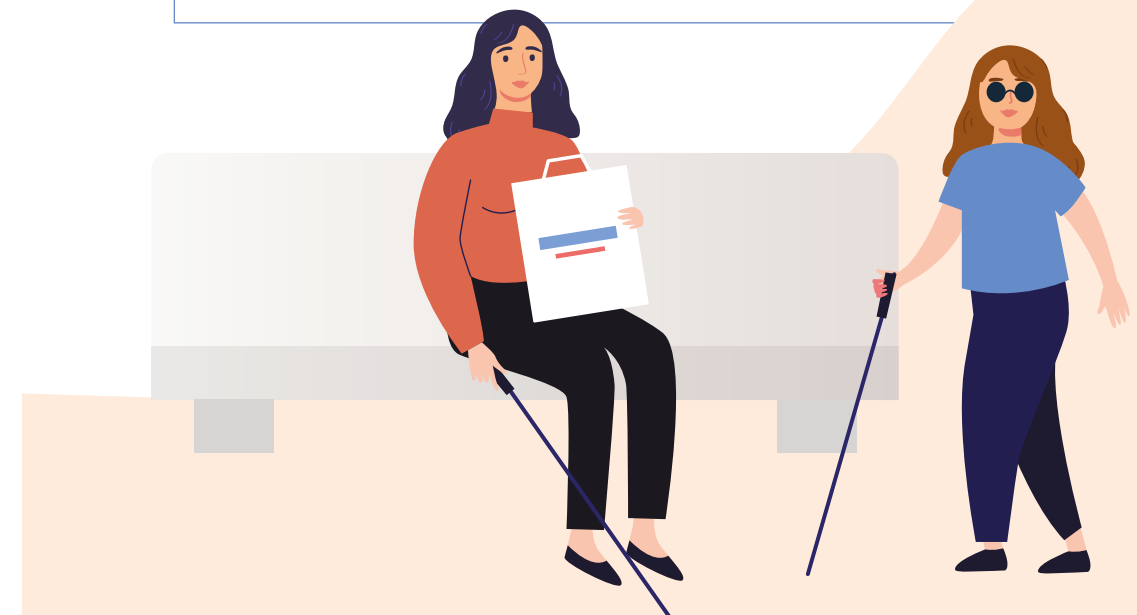

Σημαντικό!

Επιδιώξτε όλοι οι επισκέπτες να έχουν πρόσβαση στα απτικά αντικείμενα και να μην προορίζονται για αποκλειστική χρήση σε όσους έχουν χαμηλή όραση ή τύφλωση.

Πέρα από τα οφέλη για όλους τους επισκέπτες, τέτοιοι περιορισμοί χρήσης των εκθεμάτων μπορεί να απομονώσουν όσους θα πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους σε κάποια «ειδική κατηγορία».

Ο περιορισμός επιβαρύνει επίσης τους φύλακες που πρέπει να αναγνωρίζουν όσους «δικαιούνται» της αισθητηριακής πρόσβασης.

Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Μουσείο Αφής του Φάρου Τυφλών, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Πρόκειται για ένα μοναδικό μουσείο στην Ελλάδα, που απευθύνεται τόσο σε όσους έχουν προβλήματα όρασης όσο και σε βλέποντες επισκέπτες. Διαθέτει στις συλλογές του πιστά αντίγραφα πρωτότυπων έργων που εκτίθενται σε μουσεία της Ελλάδας (όπως αγγεία, χρηστικά αντικείμενα, γλυπτά και αγάλματα) ταξινομημένα ανά περιόδους (Κυκλαδικής, Μινωικής, Γεωμετρικής, Αρχαϊκής, Αυστηρού Ρυθμού, Κλασικής, Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου).

Το μουσείο προτείνει στους επισκέπτες του ειδικές θεματικές ξεναγήσεις, στόχος των οποίων είναι η απτική διερεύνηση έργων τέχνης, προκειμένου

να δημιουργηθεί, μέσα από την αφή, η νοητική εικόνα του κάθε εκθέματος. Παράλληλα, για τη διευκόλυνση όλων των επισκεπτών, διατίθεται εφαρμογή αυτόματης πλοήγησης με ακουστική περιγραφή των εκθεμάτων (στα ελληνικά και αγγλικά). Διατίθενται επίσης επεξηγηματικές πινακίδες σε γραφή Braille, αλλά και σε μεγέθυνση για τους μερικώς βλέποντες.

Το μουσείο είναι επίσης ένα εξαιρετικό παράδειγμα συνεργειών με διάφορους φορείς για τη χρηματοδότηση, αλλά και τη συνεργατική υλοποίηση προγραμμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκαν στην είσοδο του μουσείου ανάγλυφες κατόψεις, που διευκολύνουν τον επισκέπτη να προσανατολιστεί καλύτερα στον χώρο. Πρόκειται για το αποτέλεσμα της συνεργασίας του Μουσείου Αφής με το 3ο Γυμνάσιο Κηφισιάς στο πλαίσιο του

προγράμματος Erasmus+ KA2 «Adapting Museums for educational Inclusive Goals». Βλ. ενδεικτικά στην ιστοσελίδα τους και άλλες συνεργασίες, [εδώ](#).

Εικ. 20. Φωτογραφία από τον ιστότοπο του Μουσείου Αφής.

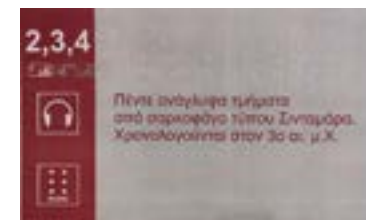
Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο (ΒΧΜ) συμμετείχε στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα συνεργασίας Access to Cultural Heritage: Policies of Presentation and Use (ACCU), που ξεκίνησε το 2004 και στο πλαίσιο του οποίου το ΒΧΜ παρουσίασε την πρώτη απτική διαδρομή για επισκέπτες με προβλήματα όρασης σε ελληνικό (αρχαιολογικό) μουσείο.

Ειδικότερα, η διαδρομή αποτελείται από 10 αυθεντικά αντικείμενα της μόνιμης έκθεσης του μουσείου, τα οποία οι επισκέπτες με προβλήματα όρασης μπορούν να αγγίξουν. Στους συμμετέχοντες δίνεται και υποστηρικτικό υλικό σε γραφή Braille. Τέλος, η απτική διαδρομή υποστηρίζεται

από λεζάντες σε γραφή Braille αλλά και ακουστική περιγραφή των αντικειμένων, μέσω φορητής συσκευής.

Η διαδρομή ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας του μουσείου με τον «Φάρο Τυφλών της Ελλάδος» και το «Μουσείο Αφής». Το ΒΧΜ δραστηριοποιείται πολλά χρόνια σε θέματα προσβασιμότητας (τόσο φυσικής, όσο και κοινωνικής) με αποτέλεσμα να είναι γνωστό για τις δράσεις του στους φορείς και τις οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες. Πολύ σημαντικό στοιχείο της επιτυχίας των προγραμμάτων του μουσείου είναι ότι κάθε πρόγραμμα ή δράση σχεδιάζεται και προσαρμόζεται στις ανάγκες της εκάστοτε ομάδας, σε συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς. Με αυτόν τον τρόπο, αξιολογείται το υλικό από τις ομάδες ενδιαφέροντος και προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες προϋποθέσεις που απαιτούνται, ώστε να έχει πρόσβαση ένα όσο το δυνατόν πιο διευρυμένο κοινό.

Εικ. 21. Πρωτότυπα εκθέματα που εντάσσονται στην απτική διαδρομή του ΒΧΜ. Φωτογραφίες της γράφουσας.

Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Κέντρο Pompidou, Γαλλία.

Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ηχητικές επιφάνειες - Les Surfaces Sonores, [εδώ](#).

Το Κέντρο Pompidou είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένο σε καλές πρακτικές για την προσβασιμότητα. Στην ιστοσελίδα του παρέχεται σχετικό αναλυτικό φυλλάδιο με όλες τις παροχές.

Μεταξύ αυτών είναι οι Ηχητικές Επιφάνειες, που έχουν δημιουργηθεί από ανθρώπους με τύφλωση και απευθύνονται επίσης σε ανθρώπους με τύφλωση, αλλά και χωρίς.

Πρόκειται για ηχητικές περιγραφές εκθεμάτων του μουσείου που

προσκαλούν τον επισκέπτη να ανακαλύψει τα έργα τέχνης μέσα από την ακρόαση και τη φαντασία. Τα ηχητικά περιγραφόμενα έργα προκαλούν την ευαισθησία των σωμάτων. Είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας του μουσείου με τις Οργανώσεις Souffleurs de sens και το Common Papers.

Οι Ηχητικές επιφάνειες παρέχονται και σε μεταγραφή, ώστε να είναι προσβάσιμες και για όσους έχουν εμποδιζόμενη ακοή ή προτιμούν την ανάγνωση από την ακρόαση. Διαθέσιμο (στη γαλλική γλώσσα) [εδώ](#).

1	Les Surfaces sonores - Introduction
2	Les Surfaces sonores - Le Centre Pompidou, 1977
3	Les Surfaces sonores - Ernst Ludwig Kirchner, La Toilette (Femme au miroir), 1911...
4	Les Surfaces sonores - Sonia Delaunay, Le Bal Bullier, 1913
5	Les Surfaces sonores - Pablo Picasso, Arlequin, 1923
6	Les Surfaces sonores - Frida Kahlo, The Frame, 1938
7	Les Surfaces sonores - Niki de Saint Phalle, La Mariée, 1963
8	Les Surfaces sonores - Bart Hess, Digital Artifact, 2013
9	Les Surfaces sonores - Jean Dubuffet, Jardin d'hiver, 1968-1970
10	Les Surfaces sonores - Annette Messager, Les Piques, 1992-1993
11	Les Surfaces sonores - Louise Bourgeois, Precious Liquids, 1992

Εικ. 22. (πάνω),
Εικ. 23. (κάτω).
Ενδεικτικά έργα του
Podcast. Φωτογραφία
από τον ιστότοπο του
μουσείου στο Sound
Cloud, [εδώ](#).

Η πολυαισθητηριακή πρόσβαση είναι ωφέλιμη για όλους: απτικό και ηχητικό υλικό είναι σκόπιμο να παρέχεται –αδιακρίτως– σε όλους τους επισκέπτες. Ειδικότερα, τα άτομα με αναπηρίες επιδιώκουν να έχουν τις ίδιες εμπειρίες με τα άτομα χωρίς αναπηρίες. Επομένως, κάποια μέσα που χρησιμοποιούνται ως εναλλακτικά μέσα, βοηθήματα πρόσβασης, μπορεί να μην τύχουν ευνοϊκής αντιμετώπισης από τις ομάδες στις οποίες απευθύνονται.

Η πλειονότητα των ανθρώπων με προβλήματα όρασης δεν γνωρίζουν γραφή Braille. Παρότι είναι χρήσιμη και ενίοτε απαραίτητη, είναι σημαντικό να αξιολογείται κάθε φορά το πιο κατάλληλο μέσο για επικοινωνία της πληροφορίας με προσβάσιμο τρόπο, κάνοντας αξιολόγηση με ομάδες στόχους και πάντα σε συνεργασία με αντίστοιχους φορείς.

Κωνσταντίνος, Ν. 2022, Ποιος απουσιάζει; Αγγίζοντας εκθέματα στο Βυζαντινό Μουσείο. Στο Μουσεία και αισθήσεις: Σχεδιάζοντας για όλους - Επιστημονική ημερίδα - Τρίτη 28 Ιουνίου 2022 - Μουσείο Κανελλοπούλου & Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα), [εδώ](#).

Πρακτικές Οδηγίες για εκτύπωση σε μεγέθυνση διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Αργυρόπουλος, Β. 2022, Μουσείο και άτομα με αναπηρία όρασης: μεταβαίνοντας από τον περιστασιακό στον καθολικό σχεδιασμό- Μουσεία και αισθήσεις: Σχεδιάζοντας για όλους - Επιστημονική ημερίδα - Τρίτη 28 Ιουνίου 2022 - Μουσείο Κανελλοπούλου & Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα), [εδώ](#):

Γ.4.β. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα. Ανάγκη για αισθητηριακή πρόσβαση (για εμποδιζόμενη ακοή)

- Εντάσσετε στις εκθέσεις σας οπτικοποιημένη παρουσίαση πληροφοριών;
- Υπάρχει ενισχυμένη ένταση ηχητικής πληροφορίας (headset και neck loops);
- Παρέχετε έντυπες τις ακουστικές περιηγήσεις, με δυνατότητα ηλεκτρονικής λήψης;
- Υπάρχει δυνατότητα ηλεκτρονικής επικοινωνίας (εύκολα προσβάσιμη ηλ/κή διεύθυνση);
- Αξιοποιείτε πολυμέσα για την ένταξη της νοηματικής γλώσσας;
- Παρέχετε διαδραστικά εκθέματα με οπτική πληροφορία;
- Είναι επαρκής και ομοιογενής ο φωτισμός στους χώρους; Χρειάζεται

αρκετό, αλλά όχι υπερβολικό, φως ώστε να διευκολυνθεί η ανάγνωση και η χειλεοανάγνωση. Για παράδειγμα, τοποθετήστε περσίδες στα παράθυρα για να μειώνουν το έντονο φως του ήλιου, χωρίς όμως να σκοτεινιάζουν τον χώρο.

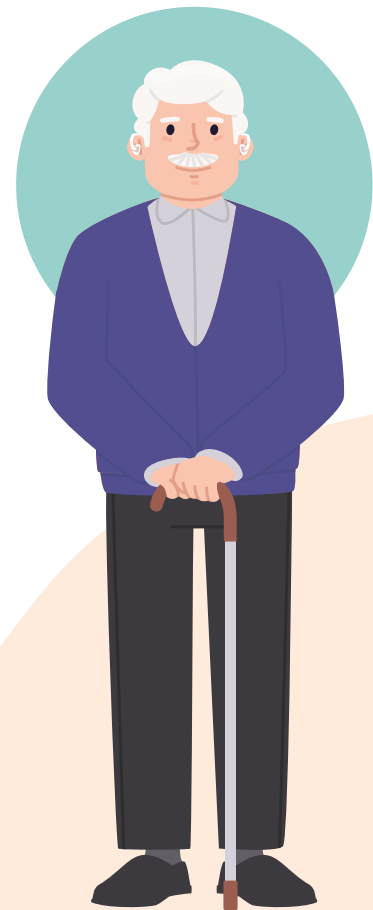
→ Είναι καλή η ακουστική στις αίθουσες της έκθεσης; Χώροι με ηχώ μπορούν να δυσκολέψουν την ηχητική πρόσβαση.

→ Εάν πρέπει να διατηρήσετε χαμηλά τα επίπεδα φωτισμού, προειδοποιείτε το κοινό για αυτό; Χρειάζεται σχετική ενημέρωση ήδη από την ιστοσελίδα.

→ Υπάρχει η δυνατότητα υποτιτλισμού στις βιντεοπροβολές;

→ Επιλέγετε συνδυασμούς χρωμάτων, τόσο σε υπόβαθρα κειμένων όσο και στον χώρο, που να διευκολύνουν την ορατότητα;

→ Φροντίστε να παρέχετε μεταγραφές ή μια σύνοψη της ομιλίας, όταν χρησιμοποιείτε προφορικό λόγο.

Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης από το 2022 οργανώνει ξεναγήσεις στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα για κωφά και βαρήκοα άτομα. Πρόκειται για δωρεάν ξεναγήσεις, με διαφορετική κάθε φορά θεματική, που πραγματοποιούνται μια φορά τον μήνα. Οι ξεναγήσεις υλοποιούνται από το HandsUp. Επίσης, στην είσοδο του μουσείου, αλλά και στη μόνιμη έκθεση, υπάρχουν βίντεο στη νοηματική γλώσσα που παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για το μουσείο και τις συλλογές του.

Παράλληλα, στο πλαίσιο των προγραμμάτων για άτομα με κώφωση που πραγματοποιούνται στο μουσείο,

οργανώθηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τους εργαζομένους με πρωταρχικό στόχο την εξοικείωσή τους με την αναπηρία της κώφωσης, αλλά και τη διασφάλιση ποιοτικότερης εξυπηρέτησης των επισκεπτών με δυσκολίες ακοής. Προσφέρονται επίσης πολυάριθμα συμπεριληπτικά προγράμματα, σε συνεργασία με σχετικούς οργανισμούς για τη διασφάλιση της αρτιότητας των δράσεων.

Εικ. 24. Ξεναγήσεις στη ελληνική νοηματική γλώσσα στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Φωτογραφία από τον ιστότοπο του Μουσείου. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εικ. 25. Βίντεο στη νοηματική γλώσσα στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Φωτογραφία από την ιστοσελίδα του HandsUp. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Smithsonian American Art Museum (πρόγραμμα Art Signs Online). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Smithsonian είναι ιδιαίτερα πρωτοπόρο στην υλοποίηση πρακτικών και προγραμμάτων για όλους τους επισκέπτες. Έχει δημοσιεύσει επίσης σημαντικούς οδηγούς για ζητήματα πρόσβασης.

Όσον αφορά τους επισκέπτες με κώφωση ή βαρηκοΐα, στο Ινστιτούτο είναι εφικτό να διατεθούν, κατόπιν αιτήματος: ζωντανοί υπότιτλοι για όλα τα δημόσια προγράμματα (π.χ. διαδικτυακά σεμινάρια, διαλέξεις κ.λπ.), βοηθητικές συσκευές ακρόασης, διερμηνεία νοηματικής γλώσσας. Επίσης, παρέχονται τακτικά προγράμματα στην Αμερικανική Νοηματική Γλώσσα (ASL) με φωνητική διερμηνεία για τους συμμετέχοντες με

ακοή. Μεταξύ αυτών είναι το πρόγραμμα Art Signs που παρέχει σε ενήλικες την ευκαιρία να μοιραστούν «έντεχνες συνομιλίες» στην αμερικανική νοηματική γλώσσα. Πρόκειται για συνομιλίες 30 λεπτών σχετικά με επιλεγμένα έργα από τη συλλογή του Αμερικανικού Μουσείου Τέχνης Smithsonian. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Οι πολιτιστικοί οργανισμοί θα πρέπει να συναντούν τους επισκέπτες τους, ειδικότερα τα άτομα με εκ γενετής κώφωση, με τους δικούς τους όρους. Το πρόγραμμα Art Signs Online ενέπλεξε διεξοδικά τα άτομα με κώφωση στο έργο της και δημιούργησε μια πολλά υποσχόμενη μακροχρόνια σχέση με το Πανεπιστήμιο Gallaudet, για κωφούς φοιτητές.

Σημαντικό!

Οι άνθρωποι που έχουν κώφωση εκ γενετής χρησιμοποιούν τη νοηματική ως πρώτη τους γλώσσα και μπορεί να έχουν μάθει την ομιλούμενη γλώσσα ως δεύτερη. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό να εξετάζουμε μεταξύ άλλων στα κείμενά μας την απλότητα της γραμματικής, το λεξιλόγιο και τη συνολική σαφήνεια του περιεχομένου.

Σημαντικό!

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (2008) αναγνωρίζει τους ανθρώπους με κώφωση ως γλωσσική και πολιτισμική μειονότητα. Είναι σημαντικό να επικοινωνήσετε με αντίστοιχους φορείς για να διασφαλίσετε την πρόσβαση στην έκθεση για όλους.

Εθνικό Ίδρυμα Κωφών, [εδώ](#).

Πανελλήνια Ομοσπονδία Κωφών, [εδώ](#).

Handbook of guidelines for making your museum or visitor attraction deaf friendly. Whether you want to use ict or not. Διαθέσιμο, [εδώ](#).

Οδηγίες και συμβουλές για μεταγραφή βίντεο, [εδώ](#).

Γ.4.γ. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για Αισθητηριακή Πρόσβαση (για αισθητηριακές ευαισθησίες, δυσκολίες κατανόησης και κοινωνικής συμπεριφοράς)

- Παρέχονται εύληπτοι οδηγοί αναμενόμενης συμπεριφοράς ως προς τον χώρο και ως προς τα αντικείμενα (κανόνες διάδρασης), από την άφιξη στο μουσείο μέχρι και το τέλος της επίσκεψής;
- Διατίθενται αισθητηριακοί χάρτες με ενδεικτικές εκτιμήσεις του θορύβου, της έντασης του φωτισμού, της έντασης του ήχου;
- Συνολικοί χάρτες του μουσείου, όπου πέρα από την αναμενόμενη διάδραση σε κάθε χώρο και τις αισθητηριακές εμπειρίες (οπτικές, ηχητικές, πολυαισθητηριακές), υπάρχει αναφορά στο περιεχόμενο των αιθουσών και πρόσβαση σε βασικές παροχές (π.χ. χώροι υγιεινής, ανελκυστήρες);
- Υπάρχει κάποιος χώρος για ξεκούραση

και περισυλλογή; Θα μπορούσε να είναι ένα ήσυχο δωμάτιο ή μια ήσυχη περιοχή ενός καφέ.

- Παρέχεται σαφής σήμανση στον χώρο για την αναμενόμενη συμπεριφορά (κανόνες διάδρασης) με λέξεις και εικόνες/ φωτογραφίες;
- Παρέχεται σαφής και ευανάγνωστη σήμανση στον χώρο, ώστε να μπορεί να γνωρίζει ο επισκέπτης πού βρίσκεται και πού μπορεί να πάει;
- Τα επίπεδα θορύβου περιορίζονται στο ελάχιστο; Εάν πρέπει να έχετε δυνατούς θορύβους ως μέρος μιας έκθεσης, προειδοποιείτε τους επισκέπτες για αυτό;
- Έχετε εξετάσει τη δημιουργία ειδικού ωραρίου επίσκεψης/συγκεκριμένης ημέρας για άτομα με αισθητηριακές ευαισθησίες (ελεγχόμενος θόρυβος);
- Παρέχεται στον χώρο ή σε μορφή φυλλαδίου μία συγκεκριμένη πορεία/ πρόταση επίσκεψης, με αναφορά σε συγκεκριμένες στάσεις, ώστε να διευκολύνεται η περιήγηση;

Χρήσιμες συμβουλές για μια εμπειρία φιλική στις αισθήσεις από το Rijksmuseum, Ολλανδία.

Διαθέσιμο [εδώ](#).

Στην ιστοσελίδα του Rijksmuseum, [εδώ](#), παρέχονται πληροφορίες για επισκέπτες που έχουν δυσκολίες με την αισθητηριακή πρόσβαση ή όσους συνοδεύουν άτομα με ανάγκη για πιο ήρεμα περιβάλλοντα. Παρουσιάζονται προσαρμοσμένες οι συμβουλές για μια πιο ήσυχη μουσειακή εμπειρία:

- Επισκεφτείτε τις πιο «ήσυχες» αίθουσες: Παρέχεται ο σχετικός αισθητηριακός χάρτης. Διαθέσιμος (στην ολλανδική γλώσσα) [εδώ](#).
- Εάν η εμπειρία γίνει λίγο υπερβολική για εσάς ή το άτομο που συνοδεύετε, ζητήστε από το προσωπικό να σας

οδηγήσει στο ειδικό δωμάτιο χωρίς ερεθίσματα.

- Συμβουλευτείτε τον οδηγό προετοιμασίας της επίσκεψης: Εξηγεί τα πάντα, από την είσοδο του κτηρίου μέχρι τις στολές που φοράει το προσωπικό μας, με κατανοητό τρόπο. Διαθέσιμος [εδώ](#).
- Κάντε στάσεις και καθίστε: Σε όλο το μουσείο υπάρχουν παγκάκια (εντοπίζονται εύκολα στην κάτοψη, διαθέσιμη [εδώ](#)). Διαφορετικά, μπορείτε να δανειστείτε ένα πτυσσόμενο σκαμπό από το γραφείο πληροφοριών.
- Κάντε διάλειμμα στο καφέ του μουσείου.
- Γίνετε Φίλοι του μουσείου: Πρόσβαση σε ειδικές βραδινές επισκέψεις στο μουσείο, χωρίς πλήθος επισκεπτών.
- Επισκεφτείτε το μουσείο σε απογευματινές εκδηλώσεις, φιλικές προς τις αισθήσεις.

Σημαντικό!

Οι επισκέπτες με αισθητηριακές ευαισθησίες και γνωστικές-κοινωνικές δυσκολίες (αυτισμός, δυσλεξία, άνοια) μπορεί να αγχωθούν και να μην γνωρίζουν πού βρίσκονται ή γιατί.

- Καθησυχάστε τους και επιτρέψτε τους να καθίσουν κάπου ήσυχα.
- Πείτε τους πού βρίσκονται και ρωτήστε αν ξέρουν πού θέλουν να πάνε.

Καλή Πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ), Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Στην ιστοσελίδα του μουσείου, στην ενότητα για πληροφορίες σχετικά με

την επίσκεψη, παρέχονται συγκεκριμένα στοιχεία πρόσβασης για ομάδες ατόμων που εμποδίζονται.

Μεταξύ αυτών, παρέχονται πληροφορίες και υλικό αισθητηριακής προσβασιμότητας για άτομα στο φάσμα του αυτισμού και τους συνοδούς τους, αλλά και για όσους θέλουν να προετοιμάσουν την επίσκεψή τους, από πριν την άφιξη στο μουσείο:

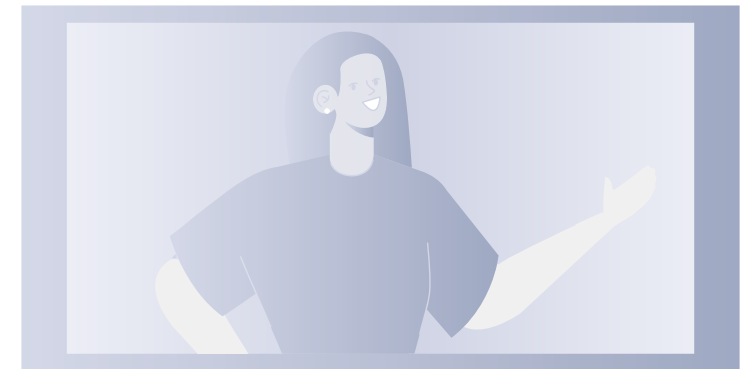
- [οδηγός](#)
- [χάρτης](#) και
- [σήμανση αισθητηριακής προσβασιμότητας](#)

Υπάρχει επίσης αναφορά σε δυνατούς θορύβους, έντονους φωτισμούς και ενημέρωση σχετικά με τις πιο ήσυχες ώρες επίσκεψης και τους πιο ήσυχους χώρους.

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Εικ. 26. Στιγμιότυπο από τον αισθητηριακό χάρτη του ΕΜΣΤ.

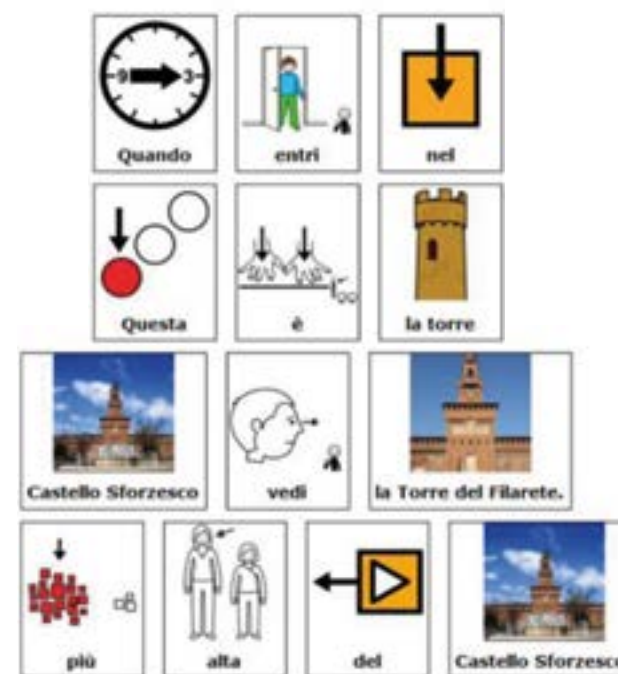
Καλή πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το **Castello Sforzesco, Ιταλία**. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Παρέχεται στους ενδιαφερόμενους επισκέπτες οδηγός για το μουσείο με υποτιτλισμένα (στην ιταλική γλώσσα) εικονογραφήματα (βλ. Εικ. 26).

Ο οδηγός αυτός κατευθύνει τον επισκέπτη σχετικά με:

- κοινωνική συμπεριφορά
- αναμενόμενα αισθητηριακά ερεθίσματα στον χώρο (θόρυβος, μυρωδιές)
- βασικές παροχές και κατευθύνσεις προσανατολισμού
- μέγεθος αιθουσών και ενδεικτικός μέσος χρόνος επίσκεψης ανά αίθουσα (πολύς ή λίγος)
- επιλεγμένα εκθέματα που εξηγούνται. Διαθέσιμος [εδώ](#).

Το μουσείο εντάσσεται στο έργο MilanoPerTutti (Μιλάνο για όλους) που προωθείται από την Τοπική Αρχή του Μιλάνου και υλοποιείται από οργανώσεις ατόμων με αναπηρία στη Λομβαρδία. Αποσκοπεί στο να γίνει η πόλη στο σύνολό της μαζί με τα αξιοθέατα προσβάσιμη σε όλους.

Εικ. 27. Εικονογραφήματα από τον οδηγό του Castello Sforzesco.

Καλή πρακτική αισθητηριακής Προσβασιμότητας από το Μουσείο Prado, Ισπανία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Μουσείο Prado διαθέτει για τους ενδιαφερόμενους επισκέπτες του έναν εικονογραφημένο Οδηγό κοινωνικής συμπεριφοράς, ο οποίος σχεδιάστηκε σε συνεργασία με άτομα στο φάσμα του αυτισμού.

Ο Οδηγός αυτός εξετάζει επίσης ζητήματα που σχετίζονται με το Μουσείο, κάνοντας αναφορά και παρέχοντας περαιτέρω εξηγήσεις για έργα τέχνης. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα εκπαιδευτικό υλικό –τόσο για σχολεία, όσο και για οικογένειες– που βοηθά τους ανθρώπους, που κατανοούν ευκολότερα μέσω εικόνων, να προετοιμαστούν για την επίσκεψή τους στο Μουσείο.

Εικ. 28. Αποσπάσματα από τον οδηγό του Μουσείου Prado.

Για το περιεχόμενο της έκθεσης είναι σημαντικό να προσφέρεται ένα προγραμματισμένο δρομολόγιο για το «ταξίδι» μέσα στον χώρο.

Στοχεύουμε σε μια παρουσίαση με:

- φανερό σενάριο
- επαναλαμβανόμενα αντικείμενα
- ορόσημα στον χώρο
- συνδετικούς κρίκους μεταξύ των θεματικών
- χρήση επεξηγηματικών πινακίδων και φωτογραφιών

Μία εκπαιδευτική διαδρομή, τυπωμένη για παράδειγμα σε φυλλάδιο, μπορεί να δημιουργήσει ένα «μονοπάτι» που καθοδηγεί τους επισκέπτες.

Περαιτέρω καλές πρακτικές οδηγιών αισθητηριακής Προσβασιμότητας (αναμενόμενη συμπεριφοράς) από:

- το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (ΜΟΜΑ, Νέα Υόρκη). Διαθέσιμο [εδώ](#).
- το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης (ΜΕΤ). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Χρήσιμα εγχειρίδια με πρακτικές οδηγίες για συγκεκριμένες ανάγκες κοινού:

- Συστήματα Επαυξητικής και Εναλλακτικής Επικοινωνίας (Augmentative and Alternative Systems of Communication -AAC). Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Toolkit για Άνοια. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).
- Αυτισμός στα μουσεία. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Γ.5. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για πρόσβαση α) στα κείμενα και β) στην κατανόηση/ερμηνεία

Η κειμενική προσβασιμότητα προϋποθέτει ότι η λεκτική διατύπωση της πληροφορίας γίνεται με τρόπο που είναι κατανοητός σε όσο το δυνατόν περισσότερους επισκέπτες. Υπάρχουν αρκετές κατευθύνσεις για να επιτευχθεί ένα προσιτό –στη διατύπωσή του– κείμενο. Μεταξύ των πιο σημαντικών είναι ο Οδηγός «Εύκολο στην ανάγνωση και κατανόηση» (Facile à Lire et à Comprendre-FALC) της Inclusion Europe. Ο Οδηγός αυτός αναφέρεται σε ένα σύνολο κανόνων, σκοπός των οποίων είναι να κάνουν τις πληροφορίες ευανάγνωστες και κατανοητές, ειδικά για άτομα με νοητικές αναπηρίες.

Εικ. 29. © European Easy-to-Read Logo: Inclusion Europe. Περισσότερες πληροφορίες [εδώ](#).

Σημαντικό!

Χρειάζεται να επικυρωθεί ότι τα κείμενα FALC επιτυγχάνουν τους στόχους τους αναφορικά με τα άμεσα ενδιαφερόμενα άτομα (εστιάζοντας στην πολυμορφία). Είναι δηλαδή απαραίτητο να αξιολογηθεί στην πράξη αν είναι κατανοητά ή όχι από τις ομάδες ενδιαφέροντος.

Το FALC προτείνει επίσης να αναφέρετε στο τέλος του εγγράφου τα άτομα που έχουν διορθώσει το κείμενο, ονομάζοντάς τους, σύμφωνα με τις επιθυμίες τους (ονοματεπώνυμο, ψευδώνυμο...)

Η πρόσβαση στην ερμηνεία αφορά στην κατανόηση των νοημάτων που θέλουμε να αναδείξουμε και των μηνυμάτων που θέλουμε να περάσουμε στους επισκέπτες. Η ερμηνεία αποτελεί κεντρική λειτουργία του μουσείου, αν και συχνά παραμελείται, και βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την κειμενική προσβασιμότητα.

Σημαντικό!

Οι μουσειακές εκθέσεις είναι περισσότερο πιθανές ερμηνείες του κόσμου και το μουσείο θα πρέπει να θεωρείται ως ένας χώρος που αφηγείται μια ιστορία (από τις πολλές που θα μπορούσε να διηγηθεί) και μάλιστα μέσα από μια πληθώρα ερμηνευτικών επιλογών.

Κάθε ερμηνευτική επιλογή εντός του μουσείου έχει μια αξία που υποδηλώνει την ευαισθητοποίησή του προς τους επισκέπτες. Πέρα από τα μηνύματα καθαυτά, μεταξύ των ερμηνευτικών επιλογών, συναντάμε τους τρόπους που το μουσείο αναδεικνύει τα μηνύματά του και το πώς αξιοποιεί τις διάφορες μεθόδους, ώστε να «συνομιλήσει» με όσο το δυνατόν περισσότερους επισκέπτες με γόνιμο τρόπο. Για παράδειγμα:

- Επιλέγεται κειμενικό, οπτικό ή ηχητικό μέσο μετάδοσης της πληροφορίας;

- Την έκθεση διατρέχουν μεγάλες, δυσνόητες εισαγωγές;
- Χρησιμοποιούνται ερωτήματα στην έκθεση;
- Διευκολύνεται ο επισκέπτης στην ανάγνωση της πληροφορίας με ευσύνοπτες λεζάντες ή λέξεις-κλειδιά με έντονη γραφή;
- Εάν υπάρχει υλικό που έχει παραχθεί με/από τους επισκέπτες, αξιοποιείται από το μουσείο;

Οι επισκέπτες συχνά δεν έχουν τα εργαλεία να αποκωδικοποιήσουν τα αντικείμενα. Η ερμηνεία και οι επιλογές που σχετίζονται με αυτήν μπορούν είτε να καλλιεργήσουν είτε να εμποδίσουν ευκαιρίες πρόσβασης.

Γ.5.α. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για κειμενική πρόσβαση

- Χρησιμοποιείτε sans-serif και μη πλάγιες γραμματοσειρές που είναι σαφείς και ευανάγνωστες;
- Συντάσσετε τα κείμενα με αριστερή στοίχιση;
- Αποφεύγετε λέξεις με κεφαλαία ή με υπογράμμιση;
- Επιλέγετε ευκρινείς χρωματικές αντιθέσεις; Σκούρο υπόβαθρο – ανοιχτό χρώμα γραμματοσειράς ή ανοιχτού χρώματος υπόβαθρο – σκούρο χρώμα γραμματοσειράς.
- Αποφεύγετε το κόκκινο και πράσινο χρώμα στα κείμενα σας; Το μαύρο και το σκούρο μπλε είναι πιο ασφαλή (βάσει του υποβάθρου που έχετε).
- Χρησιμοποιείτε μη γυαλιστερές

επιφάνειες, ώστε να μην αντανακλάται το φως;

- Μία πρόταση είναι μέχρι 1 ή 2 γραμμές;
- Γράφετε τους αριθμούς ως ψηφία και όχι ως λέξεις;
- Επιλέγετε γραμματοσειρά Arial, σε μέγεθος 12 ή μεγαλύτερο για τα φυλλάδιά σας; Για τις λεζάντες χρειάζεται τουλάχιστον μέγεθος 18.
- Χρησιμοποιούνται κουκκίδες (bullet-points) σε λίστες αντί για κόμμα;
- Προσαρμόζετε το ύψος της κειμενικής πληροφορίας; (όχι πολύ ψηλά-πολύ χαμηλά)
- Αποφεύγετε να τυπώνετε κείμενα επάνω σε φωτογραφίες ή διαγράμματα, που μπορεί να δυσκολεύουν την ανάγνωση;
- Φροντίζετε ο φωτισμός του χώρου να μην σκιάζει τα κείμενα (ή τα εκθέματα), με τρόπο που να εμποδίζει την πρόσβαση;

Καλή Πρακτική κειμενικής Προσβασιμότητας από το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

- Ευανάγνωστη γραμματοσειρά (μέγεθος και στυλ), με αριστερή στοίχιση.
- Σκούρο υπόβαθρο – ανοιχτόχρωμη γραμματοσειρά.
- Προσιτό ύφος κειμένου που διευκολύνει την κατανόηση του περιεχομένου.
- Φωτισμός που δεν δημιουργεί σκιάσεις στο κείμενο.
- Δίγλωσσα κείμενα (στην ελληνική και αγγλική γλώσσα).
- Ύπαρξη κεφαλίδων – διευκολύνει τις μεταβάσεις στις θεματικές της έκθεσης.

Ο Πολύκαλλος Ρένκος γεννήθηκε στη Νάξο το 1903. Ο παππός του Πέτρος Ρένκος ήταν παπάς και αγιογράφος και οι πρώτες ζωγραφικές δοκιμές των παιδικών χρόνων του Πολύκαλλου περιλάμβαναν αντιγραφές βυζαντινών εικόνων. Ο πατέρας του Νικόλαος, σπουδασμένος θεολόγος, σήλασε την κλίση του στη ζωγραφική, προσλαμβάνοντας δάσκαλο για μαθήματα σχεδίου κατά τη διάρκεια των σχολικών χρόνων και στη συνέχεια τον ενθάρρυνε στην απόφασή του να σπουδάσει στο Σχολείο των Καλών Τεχνών στην Αθήνα. Στις σπουδές του μεταξύ 1920-1926 σημαντικότερο αποτέλεσμα άφησε η μαθησία του στον Νικόλαο Λύρα, όπως προέδωκε το έργο της περιόδου αυτής.

Polykallos Renkos was born in 1903 on the island of Naxos. His grandfather, Petros Renkos, was a priest and hagiographer, and Polykallos's painting experiments as a child involved copies of byzantine icons. His father, Nikolaos Renkos, who had studied theology, supported his inclination for painting by employing a tutor for private drawing classes during his schooldays and then encouraged his decision to study at the Athens School of Fine Arts. His studies from 1920 to 1926 under Nikolaos Lytras have left an indelible imprint on his oeuvre, as evidenced by works.

Εικ. 30. (πάνω),
Εικ. 31. (κάτω).
Κείμενα από
περιοδική Έκθεση
του ΒΧΜ.
Φωτογραφίες της
γράφουσας.

Smithsonian Guidelines for Accessible Publication Design, 2001. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Γ.5.β. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για Πρόσβαση στην ερμηνεία

- Αποφεύγετε τη συχνή χρήση ορολογίας; Εάν χρειάζεται, φροντίζετε να εξηγήσετε τους όρους ή τις δύσκολες λέξεις;
- Εντάσσετε σαφείς και απλούς χάρτες ή/και διαγράμματα ή εικόνες δίπλα στα κείμενα;
- Χρησιμοποιείτε παρόμοιο σχεδιαστικό ύφος σε όλη την έκθεση;
- Διαμορφώνετε την πληροφορία με τέτοιο τρόπο ώστε οι επισκέπτες να μπορούν να λάβουν τα κύρια σημεία από τους τίτλους;
- Χρησιμοποιείτε σαφείς και κατανοητούς τίτλους σε έντονη γραφή;
- Διαρθρώνετε την έκθεση με τρόπο που να καθοδηγείτε τον επισκέπτη από θέματα που του είναι γνωστά σε πιο άγνωστα;

- Γίνεται σαφής και κατανοητή η διάκριση των επιμέρους θεματικών ενοτήτων της έκθεσης (με διαφορετικά χρώματα για παράδειγμα);
- Παρέχετε έντυπο υλικό που εισάγει και κατευθύνει τον επισκέπτη στα κύρια θέματα και την οργάνωση της έκθεσης;
- Συνεργάζεστε με διαφορετικές ομάδες κοινού κατά την παραγωγή ή/και την αξιολόγηση επιπέδων κατανόησης της έκθεσης; Δείτε περισσότερα εδώ: Μην γράφετε για εμάς, χωρίς εμάς, διαθέσιμο (στα αγγλικά) [εδώ](#).
- Αποφεύγετε την απλούστευση του περιεχομένου προκειμένου να γίνετε κατανοητοί; Επιλέγεται να γίνει το περιεχόμενο σας πιο οικείο, με χρήση παραδειγμάτων, ώστε να είναι κατανοητό;

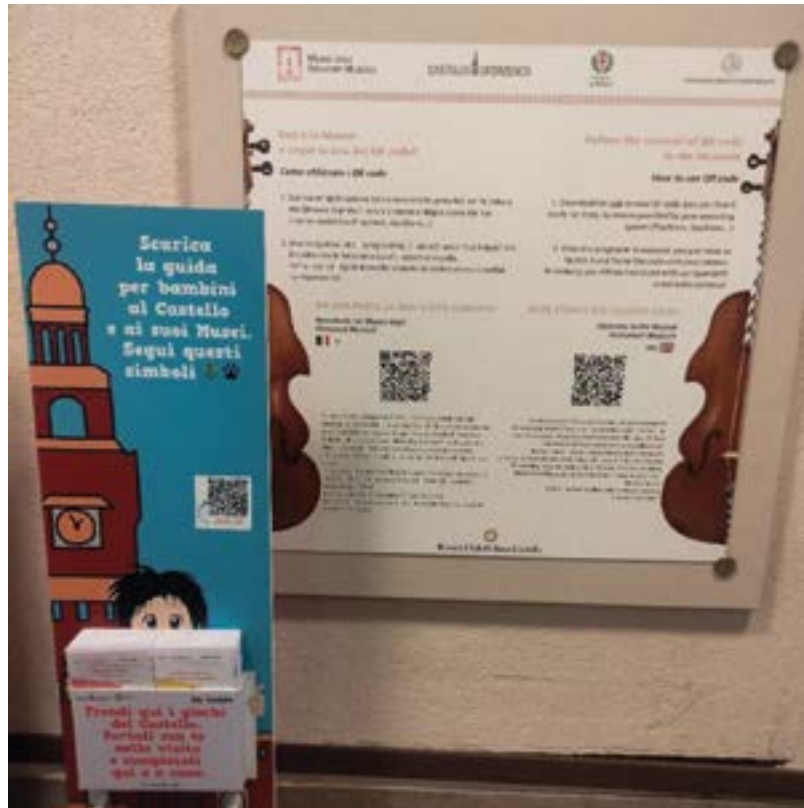
Καλή Πρακτική Προσβασιμότητας
περιεχομένου-ερμηνείας από
το Castello Sforzesco, Ιταλία.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

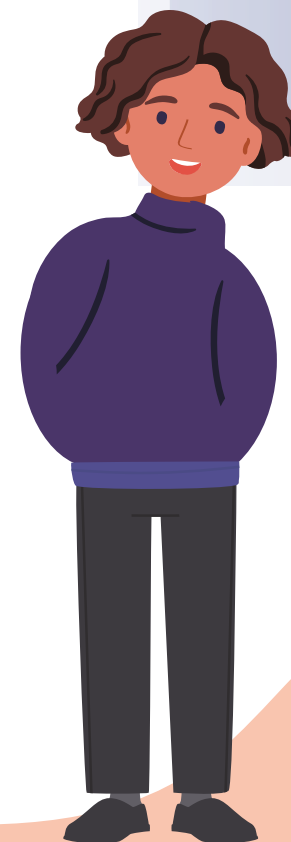
Εικ. 32. Προκειμένου να διευκολύνει τους επισκέπτες να προσεγγίσουν τα εκθέματα, το Castello Sforzesco διαθέτει σε κάθε αίθουσα πολύγλωσσο φυλλάδιο.

Εικ. 33. Στο φυλλάδιο παρουσιάζονται επιλεγμένα έργα ή γενικότερες πληροφορίες με επεξηγηματικό τρόπο, μαζί με συμπληρωματικό υλικό κατανόησης. Φωτογραφίες της γράφουσας.

Εικ. 34. Το Castello Sforzesco έχει υιοθετήσει καλές πρακτικές και για το νεότερο κοινό και τις οικογένειες. Ειδικά σύμβολα εντοπίζονται σε διάφορα εκθέματα που καλούν τους μικρότερους επισκέπτες να τα εξερευνήσουν. Σε συγκεκριμένες αίθουσες υπάρχουν και τα σχετικά στάντς με τα φυλλάδια εξερεύνησης του μουσείου. Διατίθενται μόνο στην ιταλική γλώσσα. Φωτογραφίες της γράφουσας.

**Καλή Πρακτική Προσβασιμότητας
περιεχομένου-ερμηνείας από
το Μουσείο Prado, Ισπανία.
Διαθέσιμο [εδώ](#).**

Από τα πιο διάσημα έργα του Μουσείου Prado είναι το Las Meninas (Οι δεσποινίδες των τιμών) του Diego Velázquez.

Στην ιστοσελίδα του μουσείου παρέχεται πρόσβαση σε ψηφιακό υλικό για εκτύπωση, όπου μέσω εικονογραμμάτων και υποτιτλισμού (στην ισπανική γλώσσα) παρέχεται διευκόλυνση στην προσέγγιση και κατανόηση του πίνακα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Η οπτική γλώσσα που χρησιμοποιείται επιτρέπει την αναγνώριση των χαρακτήρων και των στοιχείων που υπάρχουν σε αυτό, προσφέροντας επίσης πληροφορίες σχετικά με τα

συμφραζόμενα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τα εικονογράμματα της ARASAAC και χρησιμοποιούνται ως σύστημα επικοινωνίας από άτομα με μεγαλύτερη οπτική ικανότητα από την προφορική ή γραπτή.

Εικ. 35.
Λεπτομέρειες από το έργο Las Meninas και εικονογράμματα. Στην επάνω εικόνα (σε μοβ υπόβαθρο) διακρίνονται δύο μορφές (γελωτοποιοί) από τον πίνακα. Τα εικονογράμματα κάτω αποτελούν την επεξήγηση του ρόλου των μορφών.

Κείμενα FALC & ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ

Τα φυλλάδια επισκεπτών θα πρέπει να σχεδιάζονται σε συνεννόηση με ομάδα ατόμων με διανοητική αναπηρία και να προετοιμάζονται, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα «Εύκολα στην ανάγνωση και κατανόηση» (FALC), προκειμένου να παρέχουν στα άτομα με διανοητική αναπηρία και στο νεότερο ηλικιακά κοινό μεγαλύτερη ανεξαρτησία κατά την επίσκεψή τους.

Σημαντικό!

Χρειάζεται να ισορροπήσετε την προσπάθειά σας για προσβάσιμη ερμηνεία μεταξύ υπερβολικής ή/και σύνθετης πληροφορίας, που θα κουράσει τον επισκέπτη και θα κάνει το περιεχόμενο μη

προσβάσιμο, και ελάχιστης ή/και πολύ απλής πληροφορίας, που θα υπεραπλουστεύσει την εμπειρία του επισκέπτη με αποτέλεσμα να μειώσει το ενδιαφέρον συμμετοχής του σε αυτή.

Στόχος είναι να δημιουργηθεί μια προσβάσιμη εμπειρία χωρίς εμπόδια γνώσης ή κατανόησης, που θα διατηρεί ένα αυξημένο επίπεδο πρόκλησης και συμμετοχής του επισκέπτη. Ο καλύτερος τρόπος για να εξασφαλιστεί μια τέτοια προσέγγιση είναι η συνεργασία με ομάδες-στόχους και η αξιολόγηση του παραγόμενου αποτελέσματος κάθε φορά και με ευρύτερες ομάδες.

Serrell, B. 2015. Exhibit Labels: An Interpretative Approach, 2 nd ed., Rowman & Littlefield.

Veverka, J. A. 2011. Interpretive Training Handbook: Content, Strategies, Tips, Handouts and Practical Learning Experiences for Teaching Interpretation to Others, MuseumsEtc.

Practical guidelines for developing interpretive labels, 1996. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Seccombe, P. & P. Lehnies, 2015. Heritage Interpretation for Senior Audiences A Handbook for Heritage Interpreters and Interpretation Managers. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Γ.6. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για πολιτιστική & κοινωνικο-οικονομική πρόσβαση

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα μουσεία επιδιώκουν να συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή της περιοχής τους και να προάγουν την ισότητα μέσω των συλλογών και των εκθέσεών τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και ο διάλογος τίθενται ολοένα και πιο δυναμικά στο επίκεντρο της κοινωνικής αποστολής των μουσείων.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολυάριθμες πρωτοβουλίες, που αμφισβητούν τις άλλοτε μοναδικές και αποκλειστικές ιστορίες των μουσείων. Οι νέες προσεγγίσεις αναδεικνύουν την κοινωνική ποικιλομορφία μιας περιοχής (δημογραφική, κοινωνικό-οικονομική, πολιτισμική), αντιπροσωπεύοντας πλέον πολλαπλές ιστορίες και ταυτότητες.

Αυτή η αλλαγή αποτυπώνεται στα μουσεία με:

- παροχή διευρυμένης πρόσβασης για όσο το δυνατόν περισσότερους επισκέπτες,
- επιδίωξη για επικοινωνία τόσο με επισκέπτες όσο και μη-επισκέπτες,
- συν-δημιουργία περιεχομένου με ομάδες που αποκλείονται,
- την επιλογή έργων που θα εκτεθούν με την άμεση εμπλοκή διαφορετικών ομάδων κοινού.

Η διασφάλιση πολυπληθούς και ποικιλόμορφης συμμετοχής συμβάλλει στην επίτευξη κοινωνικής συνοχής, στην καταπολέμηση των διακρίσεων και στην ενδυνάμωση των κοινοτήτων.

Σημαντικό!

Ο σημαντικότερος λόγος που ορισμένες ομάδες επισκεπτών απουσιάζουν από τα μουσεία είναι επειδή νιώθουν ότι «δεν έχουν θέση εκεί».

Η κοινωνικο-οικονομική πρόσβαση μπορεί να βελτιωθεί αν το κοινό έχει την ευκαιρία να ανακαλύψει/καλλιεργήσει μια πιο προσωπική και ουσιαστική σύνδεση μ' έναν χώρο που δεν του είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον μέχρι τότε.

Γ.6.α. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για κοινωνική/ διαπολιτισμική πρόσβαση

- Παρουσιάζονται πολιτικά, ιστορικά και πολιτιστικά ζητήματα με ευαισθησία σε διαφορετικούς πολιτισμούς, εθνικότητες και πεποιθήσεις;
- Παρέχετε ξεναγήσεις ή προγράμματα με πολύγλωσση διερμηνεία;
- Διοργανώνετε δράσεις σύνδεσης του μουσείου με διαφορετικές κοινωνικές-πολιτισμικές ομάδες;
- Υπάρχει ενημέρωση και εκπαίδευση στο προσωπικό του μουσείου ως προς τις διαπολιτισμικές διαφορές στην επικοινωνία;
- Προσφέρετε στο εστιατόριο του μουσείου φαγητό που να καλύπτει διαφορετικές διατροφικές προτιμήσεις των επισκεπτών;
- Έχετε επιλέξει να εντάξετε στην έκθεσή σας εκθέματα που συνδέονται με

διαφορετικές κοινωνικές/πολιτισμικές ομάδες επισκεπτών του μουσείου; Για παράδειγμα, εκθέματα που θίγουν ζητήματα αντιπροσώπευσης ατόμων με αναπηρίες ή κοινωνικών ομάδων;

- Έχετε εξετάσει, με βάση την Αποστολή και τους στόχους του μουσείου, πώς να χρησιμοποιήσετε τις συλλογές σας για να επιτύχετε κοινωνικό αντίκτυπο; Για παράδειγμα, την αντιμετώπιση επίκαιρων κοινωνικών ζητημάτων.
- Διατηρείτε ενεργό διάλογο, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, για την ιστορία και τη σύνθεση των συλλογών σας;
- Οι δράσεις σας υποστηρίζουν και προάγουν τη δημοκρατική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, τη διαφάνεια και την ανεκτικότητα, την ισότητα, τη διαφορετικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Επιδιώκετε τον προγραμματισμό εργαστηρίων που καλλιεργούν ατομικές δεξιότητες και διευκολύνουν την κοινωνική ενσωμάτωση;

Καλή Πρακτική πολιτιστικής Προσβασιμότητας από το Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Whitney, ΗΠΑ. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Whitney προσκαλεί τους επισκέπτες να σκεφτούν κριτικά για την τέχνη, επιδιώκοντας τη δημιουργία ενός χώρου μάθησης, κατανόησης, αλλά και αμφισβήτησης των έργων. Οι δράσεις δεν εστιάζονται μόνο στη μετάδοση ιδεών (από τον ειδικό προς τον επισκέπτη) και την εκτίμηση της τέχνης. Πρόκειται περισσότερο για μια αμφίδρομη, διαδραστική προσέγγιση, που τονίζει τον ρόλο του θεατή στη δημιουργία ενός έργου. Στα προγράμματα, όπως επισημαίνει το μουσείο, ενθαρρύνεται η ανοιχτή σκέψη, και αναγνωρίζεται ότι δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, οργανώνονται δράσεις:

- Σε πολλές γλώσσες (όπως αγγλικά, ισπανικά, καντονέζικα, αλλά και στην Αμερικανική Νοηματική Γλώσσα).
- Δωρεάν ή μειωμένο κόστος για μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κέντρα ηλικιωμένων και ομάδες ατόμων με αναπηρίες που εδρεύουν στη Νέα Υόρκη.
- Με εστίαση στην ποικιλομορφία των δημογραφικών χαρακτηριστικών του κοινού.

Τα προγράμματα προσαρμόζονται για να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε ομάδας, με στόχο την παροχή περιεκτικών και προσβάσιμων εμπειριών τέχνης.

Εικ. 36. Οι συμμετέχοντες σε ένα κοινοτικό πρόγραμμα με το ELES AIR (Αγγλικές Υπηρεσίες Γλώσσας και Απασχόλησης για Ενήλικες Μετανάστες και Πρόσφυγες) συζητούν για τον Jasper Johns, *Three Flags* (1958). Φωτογραφία της Danielle Linzer από το φυλλάδιο του Μουσείου Αμερικανικής Τέχνης Whitney.

Καλή Πρακτική πολιτιστικής Προσβασιμότητας από το πρόγραμμα Multaka Athens. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το πρόγραμμα «Multaka-Διαπολιτισμικές Περιηγήσεις στην Αθήνα» σχεδιάστηκε προκειμένου να στηρίξει τον διαπολιτισμικό διάλογο στην Αθήνα μεταξύ προσφύγων/μεταναστών και κατοίκων της πόλης.

Πρόκειται για πολιτιστικές περιηγήσεις που υλοποιούνται από πρόσφυγες και μετανάστες ή Έλληνες με μεταναστευτικό/προσφυγικό υπόβαθρο, οι οποίοι έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση από το Υπουργείο Πολιτισμού. Η λέξη «multaka» στα αραβικά σημαίνει σημείο συνάντησης και η δράση καλεί κατοίκους της Αθήνας, αλλά και επισκέπτες της πόλης, να λάβουν μέρος σε αυτές τις

περιηγήσεις. Στόχος τους είναι να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο διαλόγου αναφορικά με την ιστορία και τον πολιτισμό της Ελλάδας, και όψεις των διαφορετικών πολιτιστικών υποβάθρων των συμμετεχόντων, καθώς και των κοινών αναφορών τους. Οι περιηγήσεις λαμβάνουν χώρα τόσο σε μουσεία (Επιγραφικό Μουσείο, Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού) όσο και σε αρχαιολογικούς χώρους (Αρχαία Αγορά, Κεραμεικό).

Επιπλέον, είναι σημαντικό ότι οι περιηγήσεις προσφέρονται δωρεάν για το κοινό, καθώς και ότι οι ημέρες που πραγματοποιούνται (Σάββατο και Κυριακή) επιτρέπουν σε πολλούς εργαζόμενους να λάβουν μέρος. Εξίσου θετικό θεωρείται το γεγονός ότι το πρόγραμμα διατίθεται σε πολλές γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, αραβικά, φαρσί).

Εικ. 37. Το φυλλάδιο των Διαπολιτισμικών Περιηγήσεων σε ψηφιακή μορφή. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Γ.6.β. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για οικονομική Προσβασιμότητα

- Παρέχετε δωρεάν είσοδο ή έκπτωση σε οικογένειες, ηλικιωμένους, φροντιστές, φοιτητές, οικονομικά ευάλωτες ομάδες;
- Προσφέρετε εισιτήρια πολλαπλών επισκέψεων, π.χ. για έναν χρόνο, προκειμένου να ενθαρρύνετε τις επανεπισκέψεις;
- Παρέχετε κοινό ή μειωμένο εισιτήριο σε συνδυασμό με άλλους πολιτιστικούς χώρους;
- Παρέχονται ευκαιρίες δωρεάν επίσκεψης τουλάχιστον κάποιες ημέρες τον χρόνο ή/και δωρεάν συμμετοχής σε δράσεις;
- Έχετε εξετάσει πόσο προσβάσιμο είναι το ωράριο λειτουργίας του μουσείου για εργαζόμενους; Θα μπορούσατε να προτείνετε εναλλακτικές ώρες;

→ Προσφέρετε υπηρεσίες μεταφοράς από και προς το μουσείο, αν αυτό δεν είναι εύκολα προσβάσιμο;

→ Το πωλητήριο του μουσείου διαθέτει προϊόντα προσιτά και σε επισκέπτες με χαμηλότερα εισοδήματα;

→ Το καφέ του μουσείου έχει επιλογές σε μία ευρεία οικονομική κλίμακα, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε επισκέπτη; Έχει ειδικές τιμές για οικογένειες και ομάδες;

Καλή Πρακτική οικονομικής Προσβασιμότητας από το Επιγραφικό Μουσείο, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το μουσείο έχει οικονομικό αντίτιμο εισόδου (4 ευρώ ολόκληρο και 2 ευρώ μειωμένο), ενώ εκτός της υψηλής τουριστικής περιόδου (από την 1η Νοεμβρίου μέχρι και την 31η Μαρτίου) το εισιτήριο είναι στα 2 ευρώ για όλους τους επισκέπτες. Τέλος, υπάρχει ενιαίο εισιτήριο τριών ημερών (15 ευρώ), για είσοδο στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Νομισματικό Μουσείο και το Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο.

Επίσης, τα άτομα με αναπηρία και ένας συνοδός αυτών (εφόσον τα συνοδευόμενα άτομα έχουν αναπηρία άνω του 80%), ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης, απαλλάσσονται από την καταβολή εισιτηρίου με την επίδειξη

της αστυνομικής τους ταυτότητας ή του διαβατηρίου τους και Πιστοποιητικού Αναπηρίας Ε.Φ.Κ.Α. (απόφαση Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας – ΚΕ.Π.Α.) για τους κατοίκους της ημεδαπής ή ανάλογου πιστοποιητικού από αντίστοιχο αρμόδιο φορέα της αλλοδαπής.

Εισιτήρια

Από 1η Απριλίου έως 31η Οκτωβρίου: Ολόκληρο 4€, μειωμένο 2€

Από 1η Νοεμβρίου έως 31η Μαρτίου: 2€

Ενιαίο Εισιτήριο διάρκειας τριών ημερών: 15€

Ισχύει για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Επιγραφικό Μουσείο, το Νομισματικό Μουσείο και το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Στο ενιαίο εισιτήριο δεν εφαρμόζονται εκπτώσεις.

Εικ. 38. Η τιμολογιακή πολιτική του Επιγραφικού Μουσείου, από την ιστοσελίδα του μουσείου.

Bodo, S., Gibbs, K., Sani, M., eds. 2009. Museums as places for intercultural dialogue: selected practices from Europe. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Μπούνια, Α. 2015. Προσεγγίζοντας διαφορετικές κοινότητες: Δράσεις κοινωνικής ένταξης, διαπολιτισμικής αγωγής και διεύρυνσης της προσβασιμότητας για εμποδιζόμενα άτομα. Στο Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα (επιμ. Ν. Νικονάνου, Α. Μπούνια, Α. Φιλιππουπολίτη, Α. Χουρμουζιάδη & Ν. Γιαννούτσου), 127-147. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Μούλιου, Μ., 2022. Συμπεριληπτικά Μουσεία για συμπεριληπτικές κοινωνίες: Όραμα, Αίτημα, Πράξη. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Σεμινάριο του ICOM για Συμπεριληπτικά Μουσεία διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#), International Council of Museums.

Γ.7. Σχεδιάζοντας ανοιχτά περιβάλλοντα: Ανάγκη για ψηφιακή Προσβασιμότητα

Τα ψηφιακά μέσα, όταν χρησιμοποιούνται βάσει των προδιαγραφών της προσβασιμότητας, είναι πολύτιμα εργαλεία διάδρασης και διασφάλισης της συμμετοχής όλο και περισσότερων πολιτών. Η ψηφιακή προσβασιμότητα προσφέρει τη δυνατότητα στα μουσεία τόσο να δημιουργούν περιεχόμενο (ψηφιακά εκθέματα) όσο και πλαίσια αλληλεπίδρασης και συμμετοχής (παγκόσμιος ιστός). Η ψηφιοποίηση είναι μια ευκαιρία για τα μουσεία να απευθυνθούν σε διαφορετικές κοινότητες και ένα ποικιλόμορφο κοινό, ενισχύοντας τον αντίκτυπό τους. Σε αυτό το πλαίσιο, τα ψηφιακά μέσα πρέπει να αντιμετωπίζονται περισσότερο ως στρατηγική επιλογή διασφάλισης της πρόσβασης. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της Covid-19 εποχής, τα ψηφιακά μέσα επέτρεψαν την αλληλεπίδραση των πολιτών με τον πολιτιστικό

χώρο. Ωστόσο, παρά την ευρεία διάδοσή τους και τις πολλαπλές δυνατότητες που παρέχουν, αν δεν υπάρχει πρόβλεψη στον σχεδιασμό τους, μπορούν να αποκλείσουν πολλές ομάδες ανθρώπων.

Η ψηφιακή προσβασιμότητα σε αυτόν τον Οδηγό αφορά στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη τόσο ιστοτόπων, όσο και ψηφιακών εκθεμάτων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα άτομα με διαφορετικές ανάγκες. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα αρκετά διευρυμένο πεδίο, το οποίο συνεχώς εξελίσσεται. Σε αυτό περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα εκθέματα στους χώρους του μουσείου, η ιστοσελίδα του μουσείου, οι διαδικτυακές συλλογές, οι εφαρμογές του μουσείου για κινητές συσκευές και εργαλεία ηλεκτρονικής μάθησης ή ψηφιοποιημένα παιχνίδια και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα ψηφιακά μέσα που χρησιμοποιούν οι επισκέπτες θα πρέπει να είναι κατανοητά και εύκολα στη χρήση.

Σημαντικό!

Προσπαθούμε να εργαστούμε σύμφωνα με την αρχή ότι αν υπάρχουν επισκέπτες που δεν μπορούν να αλληλοεπιδράσουν με κάποιο έκθεμα, τότε αυτό θα πρέπει να προσεγγίζεται ως «μη χρησιμοποιήσιμο» και να αναζητούνται λύσεις που να το καθιστούν «πιο λειτουργικό».

Η προσβασιμότητα πρέπει να είναι πρωταρχικός στόχος στον σχεδιασμό των ψηφιακών μέσων (είτε στο διαδίκτυο είτε στο μουσείο). Τα μουσεία χρειάζεται να ερευνούν και να προσαρμόζονται, όχι μόνο ως προς το κοινό τους, αλλά και ως προς όσους δεν το επισκέπτονται, προκειμένου να βρεθούν λύσεις και να εξισορροπηθούν τα όποια εμπόδια οδηγούν σε αποκλεισμούς. Προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνικός αντίκτυπος, θα πρέπει να έχει προηγηθεί σχεδιασμός, που να εστιάζει στις ανάγκες του εν δυνάμει κοινού και να παρέχει ευρεία πρόσβαση. Αυτή η προσέγγιση

χρειάζεται να υιοθετείται ολιστικά στη λειτουργία του μουσείου.

Ο πραγματικά περιεκτικός σχεδιασμός απαιτεί μια αλλαγή στη στάση και στη διαδικασία σχεδιασμού των ψηφιακών μέσων. Ειδικότερα, χρειάζεται να διασφαλιστεί ότι:

- Τα ψηφιακά μέσα (ιστοσελίδα, ψηφιοποιημένο υλικό, εκπαιδευτικά εργαλεία κ.λπ.) που έχουν παραχθεί είναι εντοπίσιμα και προσβάσιμα.
- Το προσωπικό διαθέτει τις απαραίτητες δεξιότητες στον ψηφιακό τομέα.
ο Προς αυτή την κατεύθυνση είναι ιδιαίτερα ωφέλιμες συνεργασίες με διεπιστημονικές ομάδες για τον στρατηγικό σχεδιασμό των ψηφιακών μέσων.
- Μια ποικιλόμορφη ομάδα ατόμων με αναπηρίες εμπλέκεται σε βάθος, τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού, της υλοποίησης, αλλά και της τακτικής αξιολόγησης του παραγόμενου αποτελέσματος.

ο Είναι ωφέλιμες συνεργασίες με διαφορετικές κοινότητες και φορείς για την ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό του ψηφιακού περιεχομένου. Τα ψηφιακά μέσα χρειάζεται να σχεδιάζονται με ευαισθησία ως προς τις ανάγκες του κοινού και να αναπτύσσονται μέσα από συνεχή, ανοιχτή επικοινωνία (τόσο με το υπάρχον κοινό, όσο και με το μη-κοινό).

• Τα ψηφιακά μέσα σχεδιάζονται με τρόπο που να υποστηρίζει τους στόχους της Δήλωσης Αποστολής του Μουσείου, ιδιαίτερα εκείνους που έχουν τεθεί όσον αφορά τον κοινωνικό αντίκτυπο.

ο Είναι ωφέλιμο να οργανώσετε ένα συνοδευτικό πλάνο ψηφιακής δέσμευσης, καταγράφοντας τους στόχους σας, το πώς θα τους επιτύχετε και το πώς θα τους αξιολογήσετε.

Σημαντικό!

Όταν ψηφιοποιείτε εκθέματα ή θέλετε να εντάξετε στην έκθεσή σας ψηφιακά εκθέματα, είναι απαραίτητο να επανεξετάσετε ολιστικά το έκθεμα ως προς τη στοχοθεσία και τις μεθόδους μετάδοσης του μηνύματος. Το ψηφιακό έκθεμα χρειάζεται να αντιμετωπίζεται ως μια νέα διαδικασία και όχι απλώς ως μετατροπή του παραδοσιακού σε ψηφιακή μορφή. Για παράδειγμα πολλά μουσεία χρησιμοποιούν μια οθόνη για να μεταδώσουν κειμενική πληροφορία όπως θα έκαναν με μια λεζάντα ή μια πινακίδα. Με αυτόν τον τρόπο δεν αξιοποιούνται η δυναμική και οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών. Επομένως, χρησιμοποιήστε τα νέα μέσα με στόχο την πολυαισθητηριακή προσέγγιση και με γνώμονα τη διασφάλιση της πρόσβασης σε όλους, που θα μπορούσε να γίνει με την ταυτόχρονη παροχή ήχου και ηχητικής περιγραφής του κειμένου.

- Συντάσσετε εναλλακτικά κείμενα για οπτικά στοιχεία στην οθόνη και διατίθεται η δυνατότητα ηχητικής περιγραφής των κύριων εικόνων;
- Παρέχετε δυνατότητα πλοήγησης μόνον από το πληκτρολόγιο ή μόνον από το ποντίκι;
- Υποτιτλίζετε, μεταγράφετε και περιγράφετε τα βίντεο;
- Διατίθεται δυνατότητα εκφώνησης των κειμένων;
- Δίνετε προσοχή στις χρωματικές αντιθέσεις;
- Είναι η ιστοσελίδα σας προσαρμοσμένη ώστε να γίνεται εύκολα μεγέθυνση (zoom in); Ελέγξτε την ανάλυση του περιεχομένου καθότι η μεγέθυνση στο 200% αλλοιώνει συχνά την ποιότητά του.
- Είναι εύκολα εντοπίσιμες και συγκεντρωμένες στην ιστοσελίδα σας οι παροχές πρόσβασης που διατίθενται για τους επισκέπτες σας;

Είναι ευκρινώς διατυπωμένα και εντοπίσιμα με καθολικό τρόπο τα διάφορα στοιχεία του ψηφιακού μέσου; Είτε πρόκειται για την ιστοσελίδα του μουσείου (στοιχεία επικοινωνίας, σύνδεσμοι, πρόσθετες ετικέτες) είτε για ψηφιακά εκθέματα (ερωτήσεις, ψηφιακοί χαρακτήρες, οδηγίες χρήσης, περισσότερες πληροφορίες). Χρειάζεται να χρησιμοποιείτε σύμβολα/ περιγραφές που είναι κατανοητά και να τα χρησιμοποιείτε με καθολικό τρόπο στα ψηφιακά μέσα (μην τα τροποποιείτε ανά περίπτωση).

Σημαντικό!

Προκειμένου να επιτευχθεί η ψηφιακή προσβασιμότητα είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των ψηφιακών μέσων από τις άμεσα ενδιαφερόμενες ομάδες κοινού, ώστε να αντιμετωπιστούν ζητήματα που πιθανότατα δεν είχαν υπολογιστεί στο στάδιο του σχεδιασμού ή που προκύπτουν ανά περίπτωση. Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να συμβουλευτείτε φορείς ατόμων με εμποδιζόμενη πρόσβαση πριν και κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού των ψηφιακών μέσων.

Καλή Πρακτική ψηφιακής Προσβασιμότητας από το Μουσείο Επιστημών, Βοστώνη, ΗΠΑ. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εικ. 39. Ιστότοπος του μουσείου αφιερωμένος σε δράσεις για οικογένειες, (στα αγγλικά) διαθέσιμο [εδώ](#).

- Ευκρινές χρώμα πλαισίου και χρώμα γραμματοσειράς.
- Το βίντεο έχει δυνατότητα υποτιτλισμού. Παρέχεται επιπλέον δυνατότητα εξατομίκευσης του υποτιτλισμού (αλλαγή γραμματοσειράς, μεγέθους και χρώματος γραμματοσειράς, καθώς και μεγέθυνση, επιλογή πυκνότητας και χρώματος για το υπόβαθρο και το παράθυρο).
- Ευδιάκριτη δυνατότητα για πρόσβαση στη μετεγγραφή του βίντεο.

Για την ψηφιακή προσβασιμότητα είναι σημαντικό να συνδυάζετε τεχνολογικά εργαλεία που απευθύνονται σε όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα πολυαισθητηριακών αναγκών (οπτικά, ηχητικά ερεθίσματα, διάδραση).

Ωστόσο, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή καθότι η υπερβολική έκθεση σε ερεθίσματα (κείμενα, ήχοι, εικόνες) ή η συνεχής ψηφιακή διέγερση σε έναν χώρο, μπορεί να προκαλέσουν τη λεγόμενη «κούραση του μουσείου». Ακόμη και το πιο διαδραστικό περιβάλλον μπορεί να κατακλύσει τον επισκέπτη, προκαλώντας του αίσθημα κόπωσης.

Καλές Πρακτικές ψηφιακής Προσβασιμότητας & Εγχειρίδια με σχετικές οδηγίες

Καλές Πρακτικές προσβάσιμων ιστοσελίδων από την Αμερικανική Ένωση Μουσείων (10 Best Practices of Accessible Museum Websites, 2021). Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Για μια προσέγγιση της ψηφιακής προσβασιμότητας στο πλαίσιο Καλών Πρακτικών στην έκθεση (ψηφιακά εκθέματα) βλ. 2020. Inclusive Digital Interactives: Best Practices + Research A collaboration of Access Smithsonian, Institute for Human

Centered Design and MuseWeb. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Οδηγίες για προσβάσιμα κείμενα από τη Microsoft. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Διασφάλιση προσβασιμότητας σε ψηφιακά παιχνίδια. Οδηγίες διαθέσιμες (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Lisney, E., Bowen, J. P., Hearn, K. and Zedda, M. 2013, Museums and Technology: Being Inclusive Helps Accessibility for All. Επιμέλεια: The Museum Journal, 56: 353–361.

Οι συγγραφείς έχουν οι ίδιοι αναπηρίες και οι αφηγήσεις τους σε πρώτο πρόσωπο, για το πώς ξεπερνούν τα εμπόδια, είναι πολύτιμες. Το άρθρο επιχειρεί να εξηγήσει με ποιους τρόπους τα μουσεία μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε καινοτόμες πρακτικές.

Ψηφιακά εργαλεία για ιστοσελίδες - δωρεάν εργαλεία για την αξιολόγηση της Προσβασιμότητας των ιστοσελίδων

Λίστα ελέγχου προσβασιμότητας ιστοτόπου, [εδώ](#).

Μπορείτε να αυτό-αξιολογήσετε τη συμμόρφωση του ιστοτόπου σας προς τις απαιτήσεις ψηφιακής πρόσβασης με τη χρήση του WAVE Website Accessibility Evaluation Tool. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Λίστα εργαλείων αξιολόγησης προσβασιμότητας Ιστού. Διαθέσιμα [εδώ](#) και [εδώ](#).

Scanner - Σαρωτής εφαρμογών που προτείνει βελτιώσεις στα κείμενα, την επιλογή του χρώματος, τον έλεγχο αντίθεσης κειμένου, την απλοποίηση της εμπειρίας του χρήστη (χειρισμός με λιγότερα κλικ). Διαθέσιμη [εδώ](#).

Ψηφιακά εργαλεία Προσβασιμότητας & χρώματα

Έλεγχος για ιστοσελίδες της αντίθεσης του υποβάθρου. Διαθέσιμο [εδώ](#). Παρέχονται πληροφορίες για τις αντιθέσεις χρωμάτων και ευαναγνωστότητα χρωματικών συνδυασμών (π.χ. WebAIM: Αντίθεση και προσβασιμότητα χρωμάτων - Κατανόηση των απαιτήσεων αντίθεσης και χρώματος WCAG 2).

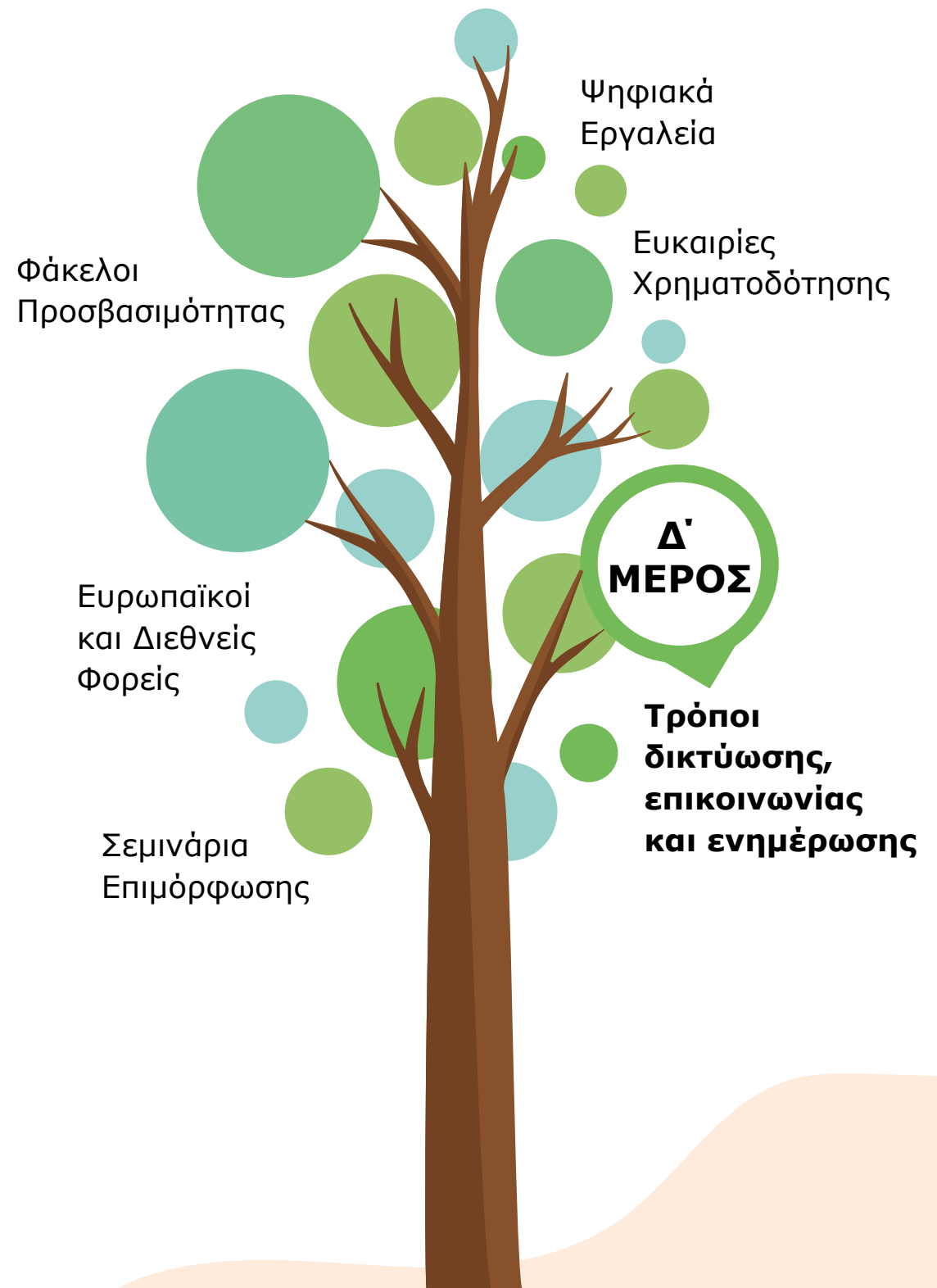
Προσομοιωτής Αχρωματοψίας (προκειμένου να δείτε πώς θα φαίνονται οι εικόνες σας σε ανθρώπους με δυσχρωματοψίες) Coblis — Color Blindness Simulator – Colblindor. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Συμβουλευτείτε τις ιστοσελίδες ώστε να διασφαλίσετε ότι όλοι όσοι χρησιμοποιούν την ιστοσελίδα ή την εφαρμογή σας λαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες, ανεξάρτητα από τις ανάγκες πρόσβασης.

- Πάντα να συνδυάζετε γραφικά και εικόνες με κείμενο, προκειμένου να εξασφαλίσετε ισότιμη πρόσβαση.
- Επίσης, οι χρωματικές αποχρώσεις να μην αποδίδουν νόημα, ώστε όλοι να καταλαβαίνουν το ίδιο, ανεξαρτήτως πρόσβασης στα χρώματα.

Δ' Μέρος: Τρόποι δικτύωσης, επικοινωνίας και ενημέρωσης

Δ.1. Φορείς & Οργανώσεις για την Προσβασιμότητα

Τα μουσεία είναι ωφέλιμο να αναζητούν συνεργασίες τόσο με διαφορετικά επιστημονικά πεδία, όσο και με φορείς που υποστηρίζουν ομάδες πολιτών που υπο-εκπροσωπούνται. Έτσι, δημιουργείται ένα γόνιμο πεδίο για τη δημιουργία καινοτόμων προγραμμάτων και δράσεων, που θα ωφελήσουν αφενός την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων μεταξύ των συμμετεχόντων και αφετέρου τους αποδέκτες των δράσεων, δηλαδή το εν δυνάμει κοινό των μουσείων.

Ειδικότερα, οι δια-τομεακές συνεργασίες στον μουσειακό χώρο, όπως για παράδειγμα με την ακαδημαϊκή κοινότητα, τεχνολογικά ιδρύματα, φορείς και μη-κυβερνητικές οργανώσεις, μπορεί να ανατροφοδοτήσουν ποικιλοτρόπως το μουσείο. Ο αντίκτυπος από τέτοιες συνεργασίες παράγει καινοτόμες προσεγγίσεις για εκθέσεις, προγράμματα

και πρωτοβουλίες, που ανταποκρίνονται καλύτερα στα ενδιαφέροντα ενός ευρύτερου κοινού. Συνεργασίες με φορείς υπο-εκπροσωπούμενων ομάδων πολιτών, όπως πολίτες με αναπηρίες, πολυπολιτισμικές ή περιθωριοποιημένες κοινότητες, μπορούν να βοηθήσουν τα μουσεία να προσεγγίσουν και να αλληλοεπιδράσουν με κοινό που παραδοσιακά αποκλειόταν. Μέσω συνεργασιών με αντίστοιχους φορείς, τα μουσεία μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι δράσεις τους είναι συμπεριληπτικές και προσβάσιμες. Αυτό συμβάλλει στο να διευρύνουν τα μουσεία τη βάση των επισκεπτών τους, να αυξήσουν την ποικιλομορφία τους και να προωθήσουν μια πιο συμπεριληπτική εμπειρία για όλους. Τέτοιου είδους συνεργασίες μπορούν να στηρίξουν τα μουσεία ως προς τους στόχους τους για επίτευξη κοινωνικής εγγύτητας, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κοινοτήτων τους και παράλληλα να έχουν νόημα για το ευρύ κοινό.

Επίσης, μέσω της διεπιστημονικής και διατομεακής συνεργασίας, ανταλλάσσεται

εξειδικευμένη τεχνογνωσία που μπορεί να μην είναι διαθέσιμη στο μουσείο. Για παράδειγμα, οι συνεργασίες με ειδικούς σε εφαρμογές τεχνολογίας μπορούν να βοηθήσουν τα μουσεία να αξιοποιήσουν ψηφιακά εργαλεία για να βελτιώσουν την προσβασιμότητα, ενώ οι συνεργασίες με κοινοτικούς οργανισμούς μπορούν να παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για στρατηγικές προσέγγισης της κοινότητας. Αυτό μπορεί να επιτρέψει στα μουσεία να αναπτύξουν πιο αποτελεσματικές στρατηγικές για την παροχή πρόσβασης σε όλους.

Επιπλέον, μπορούν να βοηθήσουν τα μουσεία να παρέχουν πρόσβαση σε όλους και να προωθήσουν μια πιο περιεκτική μουσειακή εμπειρία, αξιοποιώντας ποικίλη τεχνογνωσία και αναπτύσσοντας καινοτόμες προσεγγίσεις που κάνουν τα μουσεία πιο προσιτά και ελκυστικά στο ευρύτερο κοινό.

Καλή Πρακτική συνεργειών με φορείς και οργανισμούς από το Rijksmuseum, Ολλανδία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Από το 2019, το Rijksmuseum είναι μέλος του Musea Bekennen Kleur, ενός δικτύου περισσότερων από 30 μουσείων στην Ολλανδία, που συνηγορούν υπέρ της μεγαλύτερης συμμετοχής και ποικιλομορφίας.

Επιπλέον, το μουσείο συνεργάζεται με φορείς όπως: Pride Amsterdam, Black Present Black Future, JINC, Amsterdam City Pass, SBB Foundation for Cooperation on Vocational Education, Training & Labor Market, MOCCA. Η πόλη του Άμστερνταμ, αλλά και ιδρύματα δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης: HMC, Cibap, St. Lucas, Nimeto, ROC Amsterdam, PACT,

Wellantcollege και MBO Academy.

«Αναζητούμε ενεργά νέες συνεργασίες για να προσεγγίσουμε υποεκπροσωπούμενο κοινό».

Σημαντικό!

Η οικοδόμηση επιτυχημένων συνεργασιών απαιτεί χρόνο, προκειμένου να γνωριστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη και να εμπιστευτούν το ένα το άλλο.

Η τακτική επικοινωνία είναι το κλειδί για επιτυχημένες συνεργασίες και οικοδόμηση σχέσεων. Χρειάζεται ευελιξία και κατανόηση καθώς, δεν χρησιμοποιούν όλοι τα ίδια μέσα, γλώσσα ή τις ίδιες μεθόδους επικοινωνίας.

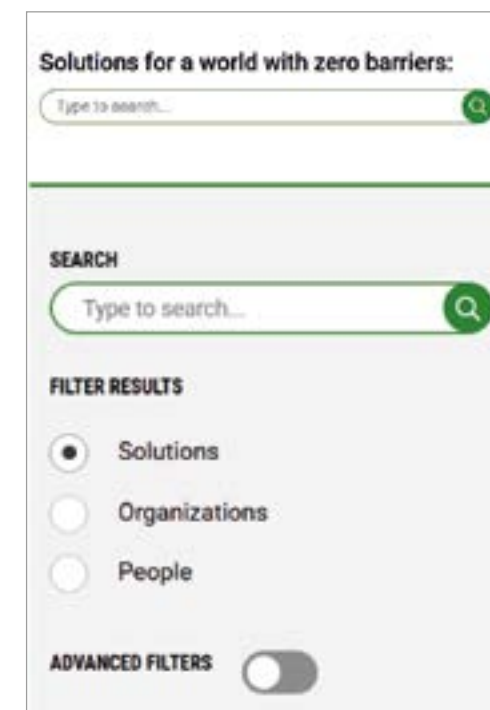

Καλή Πρακτική για συνεργασίες και ανταλλαγή γνώσεων από το Zero Project. Διαθέσιμο [εδώ](#).

«Αποστολή μας είναι να εργαζόμαστε για έναν κόσμο με μηδενικά εμπόδια. Σε όλο τον κόσμο, το Zero Project βρίσκει και μοιράζεται λύσεις που βελτιώνουν την καθημερινή ζωή και τα νόμιμα δικαιώματα όλων των ατόμων με αναπηρία» (απόδοση στα ελληνικά από την ιστοσελίδα του προγράμματος).

Το πρόγραμμα εστιάζει στον εντοπισμό και την ανταλλαγή λύσεων χωρίς αποκλεισμούς, σύμφωνα με το άρθρο 32 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και επικεντρώνεται στη συνεργασία, στη διεθνή έρευνα και στην ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και καλών πρακτικών.

Στη μηχανή αναζήτησης της ιστοσελίδας, όπως φαίνεται από την Εικόνα 40, ο χρήστης μπορεί να θέσει το εμπόδιο που τον ενδιαφέρει στην πολιτιστική πρόσβαση και έπειτα μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε καλές πρακτικές (solutions), οργανισμούς και ανθρώπους στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί για περισσότερες πληροφορίες. Η ιστοσελίδα παρέχεται στην αγγλική γλώσσα.

Εικ. 40. Μηχανή αναζήτησης στην ιστοσελίδα του Zero Project (διαθέσιμο για χρήση στην αγγλική γλώσσα).

Δ.1.α. Φορείς & Οργανώσεις για την Προσβασιμότητα: Τρόποι δικτύωσης, επικοινωνίας και ενημέρωσης

Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (European disability Forum - EDF). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Πρόκειται για ανεξάρτητη μη Κυβερνητική Οργάνωση που εκπροσωπεί τα άτομα με αναπηρία σε όλη την Ευρώπη, ενώνοντας τις διάφορες οργανώσεις τους.

Τα άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση και λειτουργία του Φόρουμ. Το Φόρουμ αποτελεί μια ενιαία και ισχυρή φωνή στην Ευρώπη, εκπροσωπώντας το ευρωπαϊκό κίνημα αναπηρίας σε συζητήσεις με τα αρμόδια όργανα και αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία

Η οργάνωση εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία στην ελληνική πολιτεία και κοινωνία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Είναι μια κοινωνική και συνδικαλιστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1989 από οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους. Αναγνωρίζεται πλέον επίσημα ότι κατέχει τη θέση του Κοινωνικού Εταίρου, με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Πρωταρχικός στόχος της Συνομοσπονδίας είναι η προστασία και η προώθηση των νόμιμων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Είναι ιδρυτικό μέλος του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (European Disability Forum).

Design for All Europe, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Σχεδιασμού και Αναπηρίας (European Institute for Design and Disability-EIDD). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Σχεδιασμού και Αναπηρίας (EIDD) ιδρύθηκε το 1993 στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας. Ο αρχικός στόχος του δικτύου ήταν να βοηθήσει τα άτομα με αναπηρία, σε κάθε χώρα της Ευρώπης, να συμμετέχουν πληρέστερα στην κοινωνία μέσω της χρήσης του σχεδιασμού. Το Design for All, μια διαδομένη στρατηγική για την ενίσχυση της ευημερίας των ανθρώπων, έχει ενσωματωθεί για περαιτέρω βελτίωση του προγράμματος. Ως αποτέλεσμα, το αρχικό όνομα άλλαξε σε «Σχεδιασμός για Όλη την Ευρώπη» το 2006.

Επί του παρόντος έχει 44 οργανώσεις-μέλη που εκπροσωπούν 23 χώρες (εκ

των οποίων οι 19 είναι ευρωπαϊκές χώρες). Αν και ο οργανισμός υιοθετεί μια διεπιστημονική προσέγγιση, η πλειονότητα των μελών του είναι επαγγελματίες σχεδιαστές.

Πλέον στην Ελλάδα και την Ευρώπη, υπάρχουν πολλές οργανώσεις που εστιάζουν στις ανάγκες των ανθρώπων, αναζητώντας λύσεις προς εξισορρόπηση των εμποδίων που παρουσιάζονται στην πολιτιστική πρόσβαση.

Στην αναζήτησή σας για οργανώσεις, φροντίστε να ξεκινήσετε από την περιοχή ενδιαφέροντος, εστιάζοντας στις κοινότητες που θέλετε να συμπεριλάβετε. Οι τοπικές οργανώσεις μπορούν να γίνουν μακροπρόθεσμοι σύμμαχοί σας στην προσπάθεια για διασφάλιση της πρόσβασης!

Απευθυνθείτε επίσης σε εθνικούς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς για συμβουλές, ανταλλαγή εμπειριών και δικτύωση προκειμένου να βελτιωθούν οι δράσεις σας.

Δ.2. Χρηματοδοτήσεις

Τα μουσεία μέσω εξωτερικών συνεργασιών θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν κάποιους πρόσθετους πόρους, όπως χρηματοδότηση, εξειδικευμένο προσωπικό, εξοπλισμό ή/και φυσικό χώρο εγκατάστασης. Τέτοιου είδους παροχές επιτρέπουν στα μουσεία να δικτυωθούν και να έχουν μεγαλύτερο κοινωνικό αντίκτυπο.

Ανακαλύψτε τρόπους χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τον Πολιτιστικό Τομέα, με βάση το είδος του οργανισμού και την υποστήριξη που αναζητάτε.

- Στην παρακάτω ιστοσελίδα θα βρείτε ένα διαδραστικό ημερολόγιο για την αναζήτηση χρηματοδοτικών ευκαιριών από ευρωπαϊκά κονδύλια στον Πολιτιστικό Τομέα. Είναι διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).
- Στην ακόλουθη ιστοσελίδα θα βρείτε έναν

οδηγό για ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις στον πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα (2021-2027). Είναι διαθέσιμο (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

Η εξωτερική χρηματοδότηση και οι νέοι εταίροι μπορούν να βοηθήσουν τα μουσεία να γίνουν πιο φιλόξενα και προσβάσιμα για όλους τους επισκέπτες. Με τη στήριξή τους, τα μουσεία μπορούν να υιοθετούν πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς, να σχεδιάζουν προσβάσιμα προγράμματα και εκθέσεις και να εγγυώνται ότι τα άτομα όλων των ικανοτήτων μπορούν να βιώσουν πλήρως τις μουσειακές συλλογές και τα προγράμματα. Για την ορθότερη εφαρμογή πολιτικών προσβασιμότητας τα μουσεία είναι σημαντικό να συνεργάζονται με εταίρους από διαφορετικούς τομείς, όπως φορείς υποεκπροσωπούμενων ομάδων, εκπαιδευτικά ιδρύματα, φιλανθρωπικά ιδρύματα, νομικούς εμπειρογνώμονες και ειδικούς τεχνολογίας, που διαθέτουν εξειδικευμένη εμπειρία και τεχνογνωσία.

Αναζητείστε εξωτερική χρηματοδότηση και νέους συνεργάτες που υποστηρίζουν καλύτερα τους στόχους του οργανισμού σας.

Επιλέξτε υπεύθυνες –κοινωνικά, πολιτιστικά και οικολογικά– πηγές χρηματοδότησης, συνεργάτες και προμηθευτές.

Για έναν πλήρη οδηγό καθοδήγησης για τον σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση προγραμμάτων, συμβουλευτείτε το: Cross-Border Cooperation for Museums, NEMO, From a Project Idea to a Successful Proposal: A Toolkit. Διαθέσιμο (στην αγγλική γλώσσα) [εδώ](#).

Δ.3. Συνεχής ενημέρωση: Σεμινάρια Προσβασιμότητας

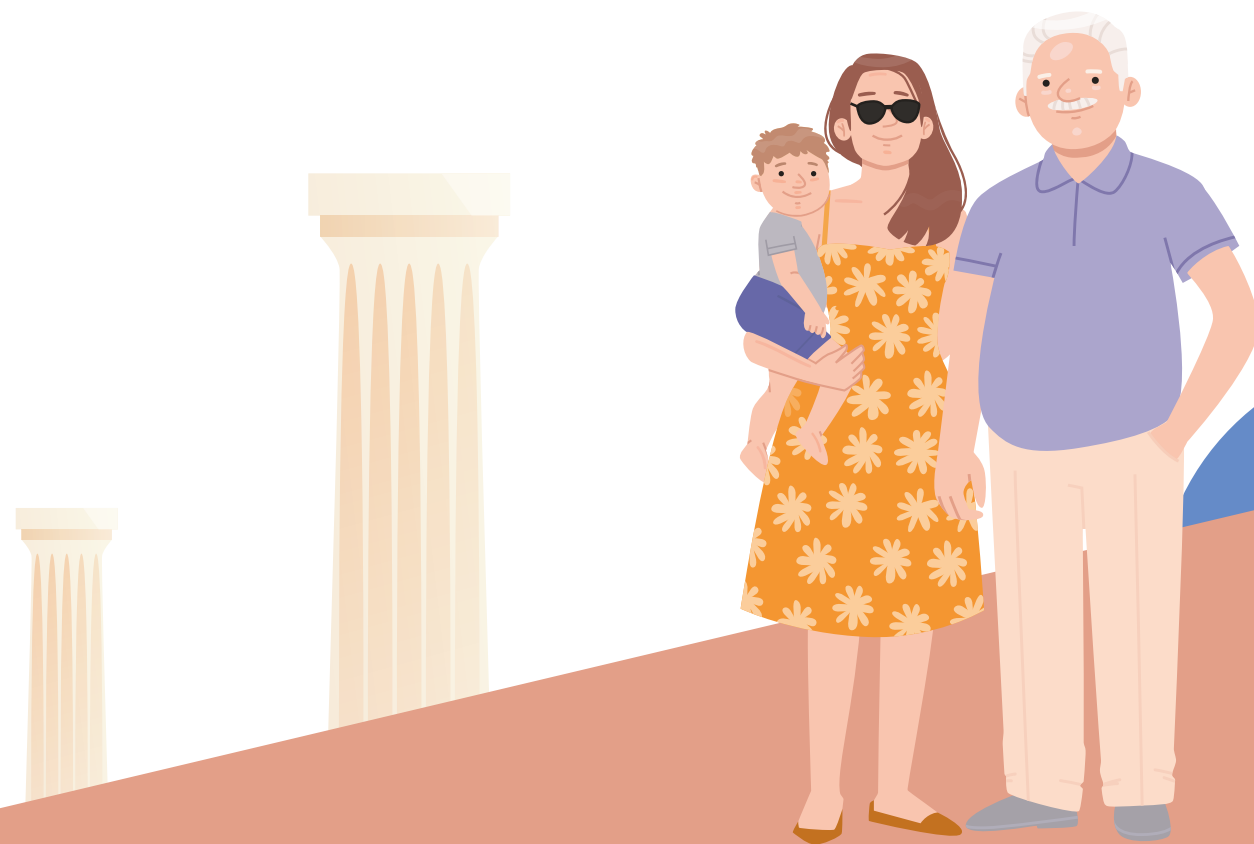
Η προσβασιμότητα είναι ένα διαρκώς εξελισσόμενο πεδίο. Για αυτό τον λόγο η συνεχής εκπαίδευση και ενημέρωση σε μεθόδους και καλές πρακτικές είναι πρωταρχικής σημασίας. Η διασφάλιση της συμμετοχής σε πολιτιστικές εμπειρίες απαιτεί μια δυναμική προσέγγιση για να παραμείνετε ενημερωμένοι σχετικά με καινοτόμες πρακτικές και εξελισσόμενες ανάγκες. Η διαρκής ενημέρωση επιτρέπει στους επαγγελματίες του πολιτισμού καλύτερη κατανόηση όσον αφορά:

- Το πώς να δημιουργήσουν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς που απευθύνονται σε ένα ευρύ φάσμα κοινού. Όπως έχει ήδη υπογραμμισθεί, διαφορετικά άτομα έχουν διαφορετικές ανάγκες και ικανότητες. Τα πολιτιστικά ιδρύματα πρέπει να προσπαθήσουν να ανταποκριθούν σε αυτές τις διαφορετικές απαιτήσεις.

- Τις πιο πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις και σχετικά εργαλεία που αφορούν στην προσβασιμότητα. Παραμένοντας ενημερωμένοι σχετικά με αυτές τις τεχνολογίες, οι επαγγελματίες του πολιτισμού μπορούν να τις ενσωματώσουν στις εκθέσεις τους, παρέχοντας έτσι μια πιο περιεκτική εμπειρία στους επισκέπτες.
- Τις κοινωνικές στάσεις και πτυχές της διαφορετικότητας που εξελίσσονται συνεχώς. Είναι σημαντικό να παραμείνετε ενημερωμένοι σχετικά με αυτές τις αλλαγές για να διασφαλίσετε ότι οι πολιτιστικές εμπειρίες είναι περιεκτικές και σέβονται όλα τα άτομα.
- Τις νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις. Η ενημέρωση σχετικά με αυτούς τους κανονισμούς και η ενσωμάτωσή τους σε πολιτιστικές πρακτικές είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης και την αποφυγή πιθανών νομικών ζητημάτων.

Η συνεχής ενημέρωση καλλιεργεί μια κουλτούρα συμπερίληψης στον πολιτιστικό τομέα. Ενισχύει την υιοθέτηση προληπτικής ένταξης, όπου η προσβασιμότητα ενσωματώνεται σε κάθε πτυχή των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, αντί να αποτελεί εκ των υστέρων προσθήκη. Αυτή η προσέγγιση ενισχύει τη συνολική εμπειρία για όλους τους επισκέπτες, οδηγώντας σε αυξημένη συμμετοχή.

Φάκελοι Προσβασιμότητας: Επιλογή σεμιναρίων & οδηγών περαιτέρω επιμόρφωσης

1. «Σχεδίαση για όλους», [εδώ](#).

Διδ.: Τζένη Δαρζέντα, Τμήμα: Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, Εκπαιδευτικό ίδρυμα: Πανεπιστήμιο Αιγαίου

- Δωρεάν πρόσβαση
- Δεν προαπαιτούνται ειδικές γνώσεις
- Πρόκειται για ανοιχτό σε πρόσβαση σεμινάριο που εστιάζει στις «έννοιες και την αναγκαιότητα της Σχεδίασης για Όλους, στην ανάγκη για ευαισθητοποίηση, καθώς και στις αξίες, αρχές, διεθνείς συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές για την Σχεδίαση για Όλους» (από την παρουσίαση του μαθήματος στην ιστοσελίδα).

2. «Εισαγωγή στη Διαδικτυακή Προσβασιμότητα», [εδώ](#).

Αυτό το μάθημα αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος W3Cx, που αναπτύχθηκε από την Πρωτοβουλία Προσβασιμότητας στο Διαδίκτυο του W3C (WAI) σε συνεργασία με το Ινστιτούτο για Τεχνολογίες Πληροφορικής στην Εκπαίδευση της UNESCO.

- Δωρεάν πρόσβαση (απαιτείται εγγραφή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο).
- Έχει σχεδιαστεί για όποιον ενδιαφέρεται για την ψηφιακή προσβασιμότητα. Είναι κατάλληλο για ειδικό ή μη-ειδικό κοινό.
- «Η προσβασιμότητα είναι απαραίτητη για άτομα και οργανισμούς που θέλουν να

δημιουργήσουν ιστοτόπους και εφαρμογές υψηλής ποιότητας – και όχι να αποκλείουν άτομα από τη χρήση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους». Αυτό το μάθημα προσφέρει τα απαραίτητα/ βασικά εργαλεία προς αυτή την κατεύθυνση.

3. Το Πανεπιστήμιο του Arkansas παρέχει πλήρεις κατευθύνσεις για τη διασφάλιση ψηφιακής Προσβασιμότητας

Το υλικό είναι διαθέσιμο [εδώ](#).

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Συγκεκριμένα, στη σχετική ιστοσελίδα του πανεπιστημίου, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει βασικά βήματα, χρήσιμες συμβουλές και εργαλεία για να καταστεί προσβάσιμο το ψηφιακό

υλικό, καθώς και γενικές οδηγίες προσβασιμότητας στο πεδίο των τεχνολογιών πληροφορικής, [εδώ](#).

Σχεδιασμό και ανάπτυξη προσβάσιμων ιστοσελίδων, [εδώ](#).

Δημιουργία προσβάσιμων εγγράφων, όπως Word, Excel, PowerPoint, Outlook, OneNote, InDesign, Acrobat Adobe PDF, [εδώ](#).

Δημιουργία προσβάσιμων βίντεο, [εδώ](#).

4. Συμπερίληψη

Διαδικτυακό σεμινάριο (4 εβδομάδων/ 20 ωρών) από το ICOM (International Council of Museums) για δημιουργία ουσιαστικών και συμπεριληπτικών μουσειακών πρακτικών (Creating Meaningful and Inclusive Museum Practices) στην πλατφόρμα FutureLearn, [εδώ](#).

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Αυτό το μάθημα απευθύνεται σε όλους τους επαγγελματίες του μουσείου που θέλουν να ενισχύσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους σε συμμετοχικές και συμπεριληπτικές μεθόδους και να μάθουν πώς να σχεδιάζουν δράσεις χωρίς αποκλεισμούς. Οι έννοιες και τα εργαλεία του σεμιναρίου επιτρέπουν στον ενδιαφερόμενο να υποστηρίξει έμπρακτα τη συμπερίληψη και τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο μουσείο.

5. Εργαλειοθήκη Συμπεριληπτικού Σχεδιασμού (Inclusive Design toolkit) από τη Microsoft, [εδώ](#).

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Η εργαλειοθήκη υποστηρίζει ότι,

όταν λαμβάνουμε υπόψη τις δικές μας μόνο ανάγκες για την εξεύρεση λύσεων, αποκλείουμε διαφορετικές ανάγκες συμπολιτών μας. Προτείνεται η ενεργή αναζήτηση εμποδίων για να διασφαλιστεί πρόσβαση σε ένα διευρυμένο κοινό. Βασίζεται σε τρεις αρχές: α) αναγνώριση του αποκλεισμού, β) εμπλουτισμός πρακτικών βάσει της διαφορετικότητας και γ) σχεδιασμός λύσεων που να ωφελούν περισσότερους. Αυτή η εργαλειοθήκη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση τρεχουσών διαδικασιών και την ενημέρωση για τη δημιουργία βελτιωμένων μεθόδων.

6. Διαδικτυακό σεμινάριο (σε πέντε μέρη/ 14 ωρών) από το Πανεπιστήμιο του Illinois στην πλατφόρμα Coursera - Εισαγωγή στην προσβασιμότητα και τον

**συμπεριληπτικό σχεδιασμό
(An Introduction to Accessibility
and Inclusive Design), [εδώ](#).**

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Το σεμινάριο παρέχει μια επισκόπηση των αρχών προσβασιμότητας και θέτει τις βάσεις για περαιτέρω μελέτη στο πεδίο. Οι εκπαιδευόμενοι θα μάθουν:

- τα διαφορετικά είδη αναπηριών
- τις σχετικές υποστηρικτικές τεχνολογίες και προσαρμοστικές λύσεις
- κρίσιμα νομικά ζητήματα
- τις έννοιες του καθολικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης προσβάσιμου περιεχομένου.

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου, προβάλλονται βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις προσκεκλημένων,

που περιλαμβάνουν προσωπικές αφηγήσεις για τη ζωή με αναπηρίες και συζητήσεις για τον καθολικό σχεδιασμό.

**7. Μουσεία με Αντίκτυπο
(Museums of Impact, MOI), [εδώ](#).**

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική, εσθονική και γερμανική γλώσσα (προβλέπεται να μεταφραστεί και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες)

Το έργο στοχεύει να «βοηθήσει τα μουσεία να βοηθήσουν τον εαυτό τους» θεσπίζοντας ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για την αυτό-αξιολόγηση μουσείων και πολιτιστικών οργανισμών.

Στην παρακάτω ιστοσελίδα που υποστηρίζεται από το δίκτυο NEMO,

[εδώ](#), παρέχονται εργαλεία αυτό-αξιολόγησης σχετικά με τον κοινωνικό αντίκτυπο που επιτυγχάνουν τα μουσεία. Αυτό το εργαλείο εκτιμάται ότι βοηθά τα μουσεία στον κριτικό στοχασμό, τη συζήτηση θεσμικών στόχων, την ανταλλαγή ιδεών και τη διαμόρφωση στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης. Το έκτο Φόρουμ Ενδιαφερομένων «ΜΟΙ! Αξιολόγηση για τον αντίκτυπο! - Φόρουμ Ενδιαφερομένων για Επαγγελματίες του Ελληνικού Μουσείου» πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Ακρόπολης την 1η Ιουνίου 2022, από τη Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων - Τμήμα Εκθέσεων. Βλ. επισκόπηση της Ημερίδας (Μαζαράκη, Δ. 2022) διαθέσιμη (στην ελληνική γλώσσα) [εδώ](#).

8. Σχεδιάζοντας για παγκόσμια Προσβασιμότητα (Designing for Global Accessibility) από την Google

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Στη σειρά της Google σχετικά με τη διασφάλιση προσβάσιμης εμπειρίας χρήστη, παρέχονται σε σχεδιαστές και προγραμματιστές πολύτιμα εργαλεία σχετικά με το πώς να γίνουν οι ψηφιακές υπηρεσίες προσβάσιμες σε ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Οι πληροφορίες οργανώνονται σε τρία μέρη.

- Μέρος Πρώτο: Η επίγνωση είναι το παν (Awareness is everything), [εδώ](#).
- Μέρος Δεύτερο: Το πλαίσιο έχει σημασία (Context matters), [εδώ](#).

- Μέρος Τρίτο: Να είστε συμπεριληπτικοί από προεπιλογή (Be inclusive by default), [εδώ](#).

9. « Equity Toolkit » από την California Association of Museums (CAM), [εδώ](#).

- Δωρεάν πρόσβαση
- Στην αγγλική γλώσσα

Το Equity Toolkit της CAM συγκεντρώνει μια σειρά από πόρους που είναι επί του παρόντος διαθέσιμοι στον τομέα των μουσείων και ενημερώνονται συνεχώς στην ιστοσελίδα.

Δημιουργήθηκε για να βοηθήσει το προσωπικό και τους οργανισμούς των μουσείων στην πορεία τους προς τη Διαφορετικότητα, την Ισότητα, την Προσβασιμότητα και την Ένταξη

(Diversity, Equity, Accessibility, and Inclusion - DEAI). Παρέχει οδηγίες σχετικά με την υιοθέτηση στρατηγικής ισότητας, πρακτικές συμβουλές για την οργάνωση και αξιοποίηση ομάδων εστίασης ως μέρος μιας μελέτης ισότητας, προτάσεις ανατροφοδότησης στις ομάδες εστίασης, υποστήριξη για την ανάπτυξη σχεδίου δράσης DEAI.

Βιβλιογραφία

Bodo, S., Gibbs, K., Sani, M., eds. 2009. Museums as places for intercultural dialogue: selected practices from Europe. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Bowers, J. Private Past, Public Future. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Handbook of guidelines for making your museum or visitor attraction deaf friendly. Whether you want to use ict or not. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Inclusive Digital Interactives: Best Practices + Research A collaboration of Access Smithsonian, Institute for Human Centered Design and MuseWeb. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Karr, V. UNICEF. 2009. It's About Ability: Learning Guide on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

Διαθέσιμο [εδώ](#).

Lisney, E., Bowen, J. P., Hearn, K. and Zedda, M. 2013. Museums and Technology: Being Inclusive Helps Accessibility for All. The Museum Journal, 56: 353–361.

Majewski, J. et al. 2001. Smithsonian Guidelines for Accessible Publication Design. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Mariger, H. «Go Tell It On The Mountain— Spreading the Word about Your Accessibility Work». Διαθέσιμο [εδώ](#).

NEMO, Cross-Border Cooperation for Museums-From a Project Idea to a Successful Proposal: A Toolkit. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Practical guidelines for developing interpretive labels. 1996. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Salmen, J. 1998. Everyone's Welcome:

The Americans with Disabilities Act and Museums.

Savage-Yamazaki, B. 2022. The Future of the Museum Experience: Diverse, Inclusive, and Digital. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Seccombe, P. & Lehnes, P. 2015. Heritage Interpretation for Senior Audiences A Handbook for Heritage Interpreters and Interpretation Managers. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Serrell, B. 2015. Exhibit Labels: An Interpretative Approach, 2nd ed., Rowman & Littlefield.

Taylor, M. et al. Disability - A Toolkit for Museums Working Towards Inclusion, Cultural Heritage Without Borders and Stavros Niarchos Foundation. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Veverka, J. A. 2011. *Interpretive Training Handbook: Content, Strategies,*

Tips, Handouts and Practical Learning Experiences for Teaching Interpretation to Others, MuseumsEtc.

Γκότσης, Στ. & Π. Βοσνίδης. 2008. Μουσείο και ψυχική υγεία: μια πρόκληση. ILISSIA 2, 36-41.

Μπούνια, Α. 2015. Προσεγγίζοντας διαφορετικές κοινότητες: Δράσεις κοινωνικής ένταξης, διαπολιτισμικής αγωγής και διεύρυνσης της προσβασιμότητας για εμποδιζόμενα άτομα. Στο *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα* (επιμ. Ν. Νικονάνου, Α. Μπούνια, Α. Φιλιππουπολίτη, Α. Χουρμουζιάδη & Ν. Γιαννούτσου), 127-147.

Νόμος ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4067 της 09.04.2012 «ΝΕΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ» (Α' 79 και διόρθωση σφάλματος Α' 99/27.04.2012). «Προσβασιμότητα χωρίς φραγμούς για τα άτομα με

αναπηρία και τα εμποδιζόμενα άτομα». Διαθέσιμο [εδώ](#).

ΟΗΕ. 1948. Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Συνήγορος του Πολίτη, Δικαιώματα Ατόμων με αναπηρία, 2020. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ιστογραφία

[Η τελευταία επίσκεψη για τους παρακάτω ενεργούς συνδέσμους έγινε 05/06/2023]

ACB-American Council of the Blind. Together for a bright future. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Americans with Disabilities Act (ADA). Διαθέσιμο [εδώ](#).

An Introduction to Accessibility and Inclusive Design. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Artogether: Τέχνη των ατόμων με και χωρίς αναπηρία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Autism in Museums-access for all. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Bahram, S. 2021. 10 Best Practices of Accessible Museum Websites. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Bristol museums. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Building for Everyone: A Universal Design Approach. Από το Centre for Excellence in Universal Design. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Castello musei, Ιταλία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Centre for Excellence in Universal Design. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Centre Pompidou, Γαλλία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

CoMuseum, 9ο Συνέδριο. 2022.

«Πολιτισμός, Φροντίδα, και Ίαση»
(CoMuseum 2022: Culture, Care and
Healing). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Creating Meaningful and Inclusive Muse-
um Practices, International Council of
Museums (Icom). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Design for All Europe, Ευρωπαϊκό
Ινστιτούτο Σχεδιασμού και Αναπηρίας
(European Institute for Design and
Disability-EIDD). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Discover funding opportunities for
the Cultural and Creative Sectors.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Equity Toolkit, California Association of
Museums (CAM). Διαθέσιμο [εδώ](#).

European Union Agency for Fundamental
Rights. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Game accessibility guidelines. Διαθέσιμο
[εδώ](#).

Hands Up. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Inclusion Europe. Do not write for us
without us. Involving people with in-
tellectual disabilities in the writing of
texts that are easy to read and under-
stand. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Inclusion Europe. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Inclusive Design toolkit (Microsoft).
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Introduction to Web Accessibility.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Microsoft Support (for accessibility).
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Multaka: Διαπολιτισμικές Περιηγήσεις
στην Αθήνα. Υπουργείο Πολιτισμού.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Museums of Impact, MOI. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Tunbridge Wells Museum & Art Gallery,

Dementia Toolkit. Διαθέσιμο [εδώ](#).

University of Arkansas. Διαθέσιμο [εδώ](#).

WAVE Website Accessibility Evaluation Tool. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Web Accessibility Evaluation Tools List. Διαθέσιμο [εδώ](#).

WebAIM: Αντίθεση και προσβασιμότητα χρωμάτων - Κατανόηση των απαιτήσεων αντίθεσης και χρώματος WCAG 2. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Website Accessibility Checklist. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Zero Project. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Αργυρόπουλος, Β. 2022, Μουσείο και άτομα με αναπηρία όρασης: μεταβαίνοντας από τον περιστασιακό στον καθολικό σχεδιασμό. Στο *Μουσεία και Αισθήσεις: Σχεδιάζοντας Για Όλους. Επιστημονική ημερίδα*

- Τρίτη 28 Ιουνίου 2022 - Μουσείο Κανελλοπούλου & Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Δαρζέντας, Τζ. Σχεδίαση για όλους (ανοικτό μάθημα). Διαθέσιμο [εδώ](#).

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΕΙΔΔ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ. 2004. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με αναπηρία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εθνικό Ίδρυμα Κωφών. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ), Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Επιγραφικό Μουσείο, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (European disability Forum - EDF). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ινστιτούτο Τέχνης Art Signs Online: Artful Conversations in ASL with the Smithsonian American Art Museum. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Κωνσταντίνος, Ν. 2022, Ποιός απουσιάζει; Αγγίζοντας εκθέματα στο Βυζαντινό Μουσείο. Στο *Μουσεία και Αισθήσεις: Σχεδιάζοντας Για Όλους. Επιστημονική ημερίδα - Τρίτη 28 Ιουνίου 2022 - Μουσείο Κανελλοπούλου & Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης*. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μαζαράκη, Δ. 2022. Επισκόπηση Ημερίδας «ΜΟΙ! Αξιολόγηση για τον αντίκτυπο! - Φόρουμ Ενδιαφερομένων για Επαγγελματίες του Ελληνικού Μουσείου», ΔΑΜΕΕΠ, 1^η Ιουνίου 2022. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης (MET), Η.Π.Α.. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μούλιου, Μ., 2022. Συμπεριληπτικά Μουσεία για συμπεριληπτικές κοινωνίες: Όραμα, Αίτημα, Πράξη. Στο *Μουσεία και Αισθήσεις: Σχεδιάζοντας Για Όλους. Επιστημονική ημερίδα - Τρίτη 28 Ιουνίου 2022 - Μουσείο Κανελλοπούλου & Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης*. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Prado, Ισπανία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Rijksmuseum, Ολλανδία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Vasa, Σουηδία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Whitney, Η.Π.Α.. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Αφής Φάρου Τυφλών, Ελλάδα. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Επιστημών, Βοστώνης, Η.Π.Α..
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Θεσσαλονίκης, Ελλάδα.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Ελλάδα.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (ΜΟΜΑ), Νέα
Υόρκη. Διαθέσιμο [εδώ](#).

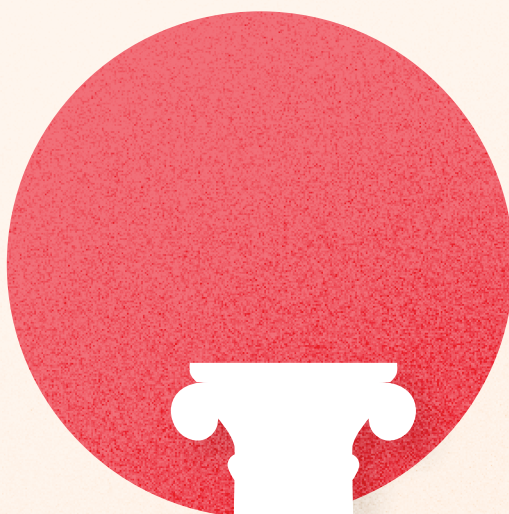
Μουσείο Τέχνης της Κομητείας του Λος
Άντζελες (LACMA). Διαθέσιμο [εδώ](#).

Πανελλήνια Ομοσπονδία Κωφών.
Διαθέσιμο [εδώ](#).

Πινακοθήκη της Νέας Νότιας Ουαλίας,
Αυστραλία. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Συστήματα Επαυξητικής και Εναλλακτι-
κής Επικοινωνίας (Augmentative and
Alternative Systems of Communication
-AAC). Διαθέσιμο [εδώ](#).

ISBN 9789603866190

9 789603 866190